

**KESKUSTELUALUE MAAKUNTALEHDEN
JOURNALISTISENA RESURSSINA**

Matilda Katajamäki
Journalistiikan pro gradu -työ
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Syyskuu 2001

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Katajamäki, Matilda	
Työn nimi Keskustelualue maakuntalehden journalistisena resurssina	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika syyskuu 2001	Sivumäärä 95 + 4 s.
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Pro gradu -työni käsittelee sanomalehden verkkoversiossa toimivaa keskustelualuetta lehden journalistisena resurssina. Yhä useampi sanomalehti on perustanut verkkoversioonsa keskustelualueen, jossa lukijoiden toivotaan keskustelevan itsenäisesti tai toimituksen ohjailemana erilaisista aiheista.</p> <p>Keskustelualueet ovat uudenlainen ja suosittu viestintäfoorumi, joita on internetissä yli kymmeniä tuhansia. Verkkokeskusteluja luonnehtivat välittömyys, epämuodollisuus, anonyymisyys, tasavertaisuus ja ohimenevyys. Keskustelu saattaa helposti kiihtyä myös vihamieliseksi ja loukkaavaksi. Vaikka keskustelupalsta on perusteiltaan hyvin tasa-arvoinen foorumi, osallistujien erilaiset viestintätaidot asettavat heidät keskusteluissa erilaiseen asemaan. On myös muistettava, että internet ei vielä ole kaikkien suomalaisten ulottuvilla.</p> <p>Tiedotusvälineiden keskustelufoorimit toimivat journalistisessa ympäristössä, joka tarjoaa runsaasti virikkeitä mielipiteiden vaihtoon. Keskustelualue antaa uusia mahdollisuuksia uutisaiheiden käsittelyyn: yleisö voi kommentoida lehden juttuja ja tuoda niiden käsittelemiin asioihin uusia näkökulmia. Perinteisistä mielipideosastoista keskusteluryhmät eroavat siinä, että ne mahdollistavat nopean dialogin ja satojen ihmisten osanoton. Parhaassa tapauksessa keskustelufoorumi ja sanomalehti ruokkivat toisiaan: lehden jutut tuovat virikkeitä keskusteluun ja keskustelu tuo lehdelle virikkeitä uusiin juttuihin.</p> <p>Sanomalehti voi luoda palstan kautta uudenlaisen, vuorovaikutteisen suhteen lukijoihinsa. Kansalaisjournalismiliikettä edustavat tutkijat kritisoivat journalismia siitä, että se on etääntynyt liian kauas lukijoidensa elämästä ja heidän ongelmistaan. Keskustelualue on yksi keino tuoda lehteen vuorovaikutteisuutta ja päästä selville lukijoiden mielipiteistä. Sanomalehti voi myös yrittää tehdä keskustelupalstastaan lukijoidensa yhteisöllisen kohtaamispaikan, joka nostaa lehden profiilia instituutiona ja houkuttelee ihmisiä käyttämään sen verkkopalveluita. Laadukkaan keskustelualueen ylläpito vaatii toimitukselta päivittäistä panostusta ja uudenlaista asennetta lukijoiden kohtaamiseen.</p> <p>Työn empiirisessä osuudessa käsittelem keskustelualueen perustamista ja ylläpitoa sanomalehti Keskisuomalaisen verkkoversiossa. Olin mukana suunnittelemassa ja perustamassa Keskisuomalainen.net-verkkolehden keskustelualuetta talvella 2001 ja moderoin keskustelua kuusi viikkoa. Analysoin keskustelualueen kirjoittajien profiilia sekä keskustelujen rytmiä, aiheita, tyyliä ja tasoa. Kokoan yhteen moderointityössä tekemiäni huomioita keskustelualueen mahdollisuuksista, vaatimuksista ja ongelmista.</p> <p>Keskustelualueita on tutkittu Suomessa tähän asti melko vähän. Tutkimukseni kokoaa tähänastista tietoa keskustelualueista ja verkkokeskustelusta, ja se valottaa tätä tietoa erityisesti journalistisesta näkökulmasta. Keskisuomalainen.netin parissa työskennellessäni olen saanut aiheesta uutta käytännöllistä tietoa.</p>	
Asiasanat keskusteluryhmät, verkkojournalismi, kansalaisjournalismi, vuorovaikutteisuus, yleisönosastot	
Säilytyspaikka	Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
2. PERINTEISEN JOURNALISMIN YLEISÖSUHDE JA SEN KRITIIKKI.....	4
2.1 Sanomalehti etäisenä itsestäänselvytenä.....	4
2.2 Kansalaisjournalismin näkökulmat journalismin julkisuuteen ja keskustelevuuteen.....	6
2.3 Sanomalehti Keskisuomalainen ja sen yleisösuhte.....	10
2.3.1 <i>Keskisuomalaisen yleisönosastot</i>	13
2.3.2 <i>Keskisuomalaisen verkkoversio</i>	18
3. INTERNETIN MAHDOLLISUUDET SANOMALEHDEN YLEISÖSUHTEEN KEHITTÄMISELLE.....	21
3.1 Vuorovaikutteisuus sanomalehtien verkkosivuilla.....	21
3.2 Internetin keskustelualueista.....	23
3.2.1 <i>Tiedotusvälineiden keskustelualueiden erityispiirteet</i>	31
3.2.2 <i>Keskustelun moderointi</i>	33
3.3 Kansalaisjournalismi keskustelupalstoilla.....	35
3.3.1 <i>Keskusteluryhmien synnyttämä tieto</i>	36
3.3.2 <i>Kansalaisjournalistiset keskusteluryhmäkokeilut Suomessa</i>	38
3.3.3 <i>Keskustelusta raportointiin</i>	40
3.4 Ketä internet palvelee?.....	41
3.4.1 <i>Internetin käyttö Suomessa</i>	41
3.4.2 <i>Verkkokeskustelun vaatimat viestintävalmiudet</i>	44
3.4.3 <i>Yleisön viestintätaidot ja vuorovaikutteinen journalismi</i>	46
4. KESKUSTELUALUEEN PERUSTAMINEN KESKISUOMALAISEN VERKKOSIVUILLE.....	48
4.1 Suunnitteluvaihe: syyskuu 2000 – helmikuu 2001.....	48
4.2 Moderointivaihe: helmikuu – huhtikuu 2001.....	51
5. KESKUSTELUN ANALYYSI.....	53
5.1 Keskustelun ajallinen rytmi ja kirjoittajien profiili.....	54
5.2 Keskustelun aiheet.....	57
5.2.1 <i>Keskustelun suosituimmat aihepiirit ja ei-suositut aihepiirit</i>	57
5.2.2 <i>Eri keskusteluosastojen menestys</i>	65
5.2.3 <i>Toimituksen aloittamat aiheet ja lukijoiden omat aiheet</i>	66
5.3 Keskustelun luonne, tyyli ja taso.....	67
6. KESKUSTELUALUEEN MERKITYS KESKISUOMALAISELLE.....	74
6.1 Miten Keskisuomalainen.netin keskustelupalstaa kannattaisi tulevaisuudessa kehittää?.....	75
6.2 Keskustelupalstan vaatimukset toimitukselle.....	79
6.3 Moderaattorin työnkuva.....	82

6.4 Miksi keskustelupalstan ylläpito kannattaisi?.....	84
7. KESKUSTELUALUE SANOMALEHDEN JOURNALISTISENA RESURSSINA.....	86
LÄHTEET.....	90
Kirjalliset lähteet.....	90
Haastattelut ja luennot.....	95

LIITTEET

Liite 1. Keskustelupalstan rakenne

Liite 2. Keskustelupalstan etusivu

Liite 3. Keskustelun ohjeteksti

Liite 4. Keskisuomalaisen juttu keskustelualueesta 20.2.2001

1. JOHDANTO

Verkkoviestinnän kehittyessä perinteiset sanomalehdet joutuvat uudenaikaiseen kilpailutilanteeseen. Sanomalehtien tilaajamäärät ovat olleet viime vuosina laskussa, ja internetin ilmaisten uutis- ja ajanvietepalvelujen uskotaan osaltaan kaappaavan lehdistä tilaajia. Toisaalta uskotaan, että sanomalehdet voivat internetin avulla parantaa palveluitaan ja vahvistaa asemaansa kuluttajien arjessa.

Sanomalehtiä on myös moitittu siitä, että ne ovat etäännyneet yleisöstään. Toimittajista väitetään tulleen omanlaisensa eliittiluokka, joka samastuu yhteiskunnan yläluokkiin. Journalistit käyttävät lähteinään enimmäkseen virkamiehiä ja kaupallisen eliitin edustajia ja yleisö on jäänyt sivustakatsojan asemaan. Toimitusprosesseissa ei näin ollen osata huomioida monia lukijoiden elämässä relevantteja asioita ja ongelmia. Tämän kritiikin perustalta syntyi Yhdysvalloissa kymmenisen vuotta sitten kansalaisjournalismiliike, jonka pyrkimyksenä on ollut tuoda yleisön ääni journalismin lähtökohdaksi.

Journalismin etäännyttämisongelmaan ja tilaajamäärän laskuun on odotettu pelastajaa kyberavaruudesta. Kaikki suuret sanomalehdet julkaisevat nykyisin verkkoversiota, jonka toivotaan täydentävän paperilehteä kiinnostavilla lisäpalveluilla. Internet on viestintäväline, joka on omiaan monensuuntaiseen, vuorovaikutteiseen viestintään. Vuorovaikutteisuuden avulla voidaan vastata kansalaisjournalistiseen kritiikkiin ja päästää yleisö osallistumaan lehden toimitusprosesseihin: kommentoimaan toimittajien työtä, ehdottamaan juttuaiheita, lähettämään haastateltaville kysymyksiä tai kommunikoidaan suoraan haastateltavien kanssa. Oma www-palvelu on sanomalehdille tärkeä myös imago- ja markkinointisyistä. Houkuttelemalla ihmisiä sivuilleen mielenkiintoisilla ja viihdyttävillä palveluilla lehdet haluavat profiloitua tärkeäksi toimijaksi yhteisössä ja lukija-alueellaan. Profiloituminen on entistä tärkeämpää nyt, kun muiden alojen yritykset, esimerkiksi verkko-operaattorit, rakentavat verkkosivuilleen palveluja, jotka kilpailevat sanomalehtien kanssa uutisvälityksessä ja yhteisön kokoajina.

Erilaiset keskustelualueet, kuten Usenet News -ryhmät ja eri palveluntarjoajien www-sivuillaan pitämät keskustelupalstat, kuuluvat internetin tärkeimpiin palvelumuotoihin. Näiden suosion kasvaessa myös moni sanomalehti on perustanut verkkosivuilleen keskustelualueen. Uudistus on siinä mielessä mullistava, ettei yleisöllä ennen internetiä ole

ollut mahdollisuutta kommunikoida tiedotusvälineissä keskenään lukuun ottamatta mielipidesivuja, joilla kommunikaatio on kuitenkin ollut hidasta ja rajoitettua. Keskustelualueelle kirjoittaminen on helppoa ja palkitsevaa, koska kirjoitus pääsee julki välittömästi ja yleensä kaikki kirjoitukset julkaistaan.

Tutkin pro gradu -työssäni sanomalehti Keskisuomalaisen verkkosivuilla olevan keskustelualan journalistisia mahdollisuuksia sekä sen asettamia vaatimuksia lehden toimituskulttuurille. Jyväskylässä ilmestyvä Keskisuomalainen on julkaissut lehdestään verkkoversiota vuodesta 1996 lähtien. Keskustelualuetta verkko-Keskisuomalaisessa ei kuitenkaan ollut, kunnes graduprojektissani suunnittelimme ja aloitimme sen toiminnan helmikuussa 2001. Pohdin tutkimuksessani keskustelualan mahdollisuuksia suunnitteluprosessin ja seitsemän viikon moderointijaksoni pohjalta sekä analysoin palstalla tänä aikana käytyä keskustelua.

Keskustelualue on uudenlainen ja mielenkiintoinen journalistinen foorumi. Se antaa uusia mahdollisuuksia uutisaiheiden käsittelyyn: yleisö voi kommentoida lehden juttuja ja tuoda niiden käsittelemiin asioihin uusia näkökulmia. Verkossa ei ole tilarajoituksia, joten mistä tahansa asiasta voidaan käydä laajoja ja perusteellisia keskusteluja. Lehden toimitus voi saada lukijoiden viesteistä vinkkejä kiinnostavista juttuaiheista, ja keskustelupalsta voi lähentää yleisösuhdetta myös toimimalla toimittajien ja lukijoiden kohtauspaikkana. Pisimmälle menevissä visioissa yleisöstä tulee aktiivinen osa lehden toimitusprosessia ja lukijat voivat tuottaa itse suurenkin osan lehden kokonaisuudesta. Toisaalta laadukkaan keskustelualan perustaminen myös vaatii toimitukselta kärsivällistä kehittäilytyötä, päivittäistä panostusta sekä työtapojen muutoksia.

Toimin Keskisuomalainen.netin keskustelualan moderaattorina puolitoista kuukautta helmimaaliskuussa 2001, ja pyrin keskustelua tarkkaillessani etsimään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Millaista keskustelua maakuntalehden verkkokeskustelupalstalla syntyy? Millaiset puheenaiheet kiinnostavat lukijoita ja ketkä palstalla keskustelevat? Miten valitut tekniset ja sisällölliset ratkaisut vaikuttavat palstan menestykseen? Tarjoaako keskustelualue lehden toimitukselle uusia virikkeitä? Voidaanko lehden yleisösuhdetta lähentää ja yleisön ääni saada näkyvämmiin esille toimitusprosessissa tällaisen keskustelualan kautta? Tärkeänä

tutkimuskysymyksenä pidän sitä, voiko Keski-suomalaisen keskustelupalstasta tulla sanomalehden tärkeä journalistinen osa, joka on integroitu lehden kokonaisuuteen, vai uhkaako se jäädä web-kameroiden ja matkapuhelinten soittoäänien kaltaiseksi viihteelliseksi kuriositeetiksi. Tutkin myös, millaista panostusta ja millaista toimituskulttuurin muutosta journalistisesti kunnianhimoisen keskustelun ylläpito Keski-suomalaiselta edellyttää, ja hahmottelen keskustelupalstan moderaattorin työnkuvaa. Projektin tarkoitus oli myös luoda käytännön toimintamallia Keski-suomalaisen keskustelun alueelle ja tehdä kehityssuunnitelmia tulevaisuutta varten.

Internetin keskustelun alueita on tutkittu Suomessa tähän asti melko vähän. Ari Heinonen on monissa teoksissaan pohtinut, kuinka internetin vuorovaikutteisuus vaikuttaa sanomalehtien ja toimitustyön tulevaisuuteen, sekä analysoinut mediayleisön keskinäistä viestintää. Mikko Seppälä (2000) on raportissaan analysoinut kahdenkymmenen suomalaisen ja ulkomaalaisen sanomalehden keskustelun alueita ja luokitellut niitä viiden tekijän perusteella. Reijo Savolainen (1996, 1999) on analysoinut laadullisesti Usenet News -keskusteluryhmien keskustelua. Maija Gerlander ja Eeva Takala (1996) sekä Päivi Kuusisto ja Esa Sirkkunen (1999) sivuavat teoksissaan verkkokeskustelun dynamiikkaa ja ominaisuuksia. Tiedotusvälineiden keskustelun alueista ei tähän asti ole tehty Suomessa case-tutkimuksia. Brittiläiset Ann Light ja Yvonne Rogers (1999) ovat artikkelissaan analysoineet Guardian-lehden vaalisivustolla käytyä verkkokeskustelua.

Tiedotusvälineiden keskustelevuus ja vuorovaikutteisuus, tai pikemminkin niiden puute, ovat synnyttäneet paljon kritiikkiä ja keskustelua kansalaisjournalistisesti suuntautuneiden tutkijoiden keskuudessa. Seija Ridell, Heikki Heikkilä ja Risto Kunelius ovat käsitelleet journalismin julkisuutta ja yleisöläheisyyttä useissa kirjoituksissaan. Tampereen yliopiston tutkijat ovat myös tehneet yhteistyössä suomalaisten maakuntalehtien kanssa kokeiluja, joissa yleisökeskustelujen avulla on etsitty lehdille uudenlaista sisältöä. Yhdysvaltalainen J. D. Lasica on artikkeleissaan maalannut tulevaisuudenkuvaa siitä, kuinka lukijat voivat uusien vuorovaikutteisten mahdollisuuksien avulla tulla mukaan sanomalehtien toimittajiksi. Timo Kuronen (2000) on puolestaan väitöskirjassaan tutkinut yleisesti vakavan kansalaiskeskustelun mahdollisuuksia tietoverkkojen aikakaudella.

Tutkimukseni kokoaa yhteen tähänastista tutkimustietoa keskustelun alueista ja verkkokeskustelusta sekä valottaa sitä journalistisesta näkökulmasta. Tutkimukseni on

ensimmäinen Suomessa tehty case-tutkimus, jossa tiedotusvälineen ylläpitämän keskustelun alueen keskustelua on analysoitu laadullisesti. Keskustelun alueen käynnistys- ja moderointiprosessia ei myöskään tätä ennen ole dokumentoitu tutkimuksellisesti. Arvioin lupauksia, joita keskustelun alueista on esitetty teoreettisessa tutkimuskirjallisuudessa, kokeilun pohjalta, jota ohjasivat todelliset toimitukselliset resurssit ja johon osallistui ennalta määrittelemätön, spontaani yleisö.

Keskityn tutkimuksessani tiedotusvälineiden sivuilla oleviin www-pohjaisiin, ei-reaaliaikaisiin keskustelun alueisiin ja sivuutan kokonaan chat-alueet, joilla kommunikaatio tapahtuu täysin reaaliajassa.

2. PERINTEISEN JOURNALISMIN YLEISÖSUHDE JA SEN KRITIIKKI

2.1 Sanomalehti etäisenä itsestäänselvytenä

Journalismin suhdetta yleisöön ei arkielämän käytännössä juurikaan mietitä: journalistit tuottavat juttuja, yleisö lukee niitä jos lukee, ja pitää niistä tai on pitämättä. Akateemiset tutkijat ovat kuitenkin kritisoineet tätä tilannetta, jossa journalismi on eristynyt yleisöstään omaan sfääriinsä. "Paikoin kuulee jopa sarkastisia väitteitä, ettei journalismilla ja yleisöllä itse asiassa olisi suhdetta lainkaan – nimittäin sikäli, että toimittajat ottaisivat työssään ja esitystavoissaan vakavassa mielessä varteen yleisön tarpeet ja toiveet", Seija Ridell (1999, 128) kirjoittaa.

Ridellin (mt, 128–129) mukaan journalismin tuottamista ohjaavat käytännössä työn kiivastahtinen luonne sekä kiinteä yhteys vakiintuneisiin eliittilähteisiin ja tiedon laitostuneisiin koneistoihin. Nämä koneistot, joilla yleensä tarkoitettaneen erilaisia viranomaislähteitä, tutkimuslaitoksia ja myös kaupallisia lähteitä, tarjoavat journalismille ennakoitavaa ja siten helppokäyttöistä ainesta. Heikkilä ja Kunelius (1997, 8) ovat huomioineet, että journalistien ja rutiinilähteiden suhde on muodostunut vaihtosuhteeksi: se, joka tarjoaa journalismille juttujen aineksia, pääsee myös itse julkisuuteen. Tavallisilla kansalaisilla ei vallitsevien uutiskriteerien mukaan tahdo tällaista annettavaa olla. Eliittilähteiden tarjoama informaatio on helposti saatavilla ja usein varsin pitkälle työstettyä, kun taas hierarkian ulkopuolisten uutislähteiden luokse meneminen vaatii riskinottoa, jolloin

toimittaja ei ehkä selviäkään päivittäisestä juttuvelvoitteestaan (Heikkilä ja Kunelius 2000, 19). Virkamieslähteiden vallasta seuraa, että juttujen aiheet ja näkökulmat ovat lukijoille usein etäisiä ja vieraita.

Uutisjournalismin on todettu tuottavan katsojilleen voimattoman sivustaseuraajan aseman. Ridell (1999, 129–130) puhuu televisiouutisten ”ikkunamaisuudesta” ja vastaansanomattomasta toden retoriikasta. Uutisen vaihtoehdoton puhuttelun tapa voimistaa ihmisten kokemuksia yhteiskunnallisen tapahtumisen vääjäämättömyydestä ja passivoi näin heitä lisää. Heikkilän ja Kuneliuksen (1999, 102) mukaan rutiiniuutisoinnin tuloksena on usein katkelmallisia informaation paloja byrokratioiden todellisuudesta, jossa ei ole ymmärrettävää juonta eikä samastumiskohteita.

Vaikka kaupallistamiskehitys on viime vuosina ”ihmisläheistänyt” uutisten lajityyppiä, kehitys ei ole johtanut yleisöä aktivoivaan suuntaan. Tavalliset ihmiset on otettu mukaan uutisten henkilögalleriaan, mutta heille on yleensä varattu ”avuttoman uhrin, surijan tai kulloisiakin tapahtumia tunnoillaan kuvittavan maija tai matti meikäläisen rooli”. (Ridell 1999, 130.) Kansalaisten toiminta-alueet ovat sellaisia, joilla on vähän poliittista tai yhteiskunnallista merkitystä: vapaa-ajan harrastukset, rikosten tekeminen tai niiden uhriksi joutuminen (Heikkilä ja Kunelius 2000, 19). Uutisten ”pehmentyminen” ei ole myöskään muuttanut sitä seikkaa, että yhteiskunnalliset tapahtumat esitetään niissä vaihtoehdottomina ja vääjäämättöminä (Ridell 1999, 130).

Yleisölähtöisyys ymmärretäänkin tiedotusvälineissä nykyisin kaupallisesti: yleisö sijoitellaan erilaisiin luokkiin, segmentteihin tai tyyppeihin, jolle räätälöidään heidän oletettua makuaan vastaavia viestintätuotteita. Joukkoviestinnän vastaanottajat mielletään viestinten asiakkaiksi, kuluttajiksi, jotka poimivat näitä segmentoituneita tarpeitaan vastaavat tuotteet tarjolla olevasta valikoimasta. Ridellin (1998, 92–93) mukaan mielikuva yleisöstä kuluttajina on syrjäyttänyt ajatuksen journalismin julkisesta, kriittistä kansalaiskeskustelua mahdollistavasta ja ylläpitävästä roolista.

Ridellin artikkelissaan (1998) kuvaamassa Aamulehden lukijatutkimuksessa kävi ilmi, että lukijat pitävät lehteä arkielämässään pitkälti itsestäänselvyytenä ja sen lukemista rutiinina, eivätkä he ole tottuneet arvostelemaan lehden journalistista laatua. Sanomalehtien lukemista pro gradussaan tutkinut Anna Hakonen (1999) tuli niin ikään siihen tulokseen, että

sanomalehtien lukeminen on pitkälti rutiininomainen ja rituaalinen toiminto, joka määräytyy arkielämän muiden askareiden rytmin mukaan. Lukijat mieltävät olevansa lehden nähden altavastaajan asemassa, josta käsin he ovat liian vähäpätöisiä arvostelemaan lehden sisältöjä. Lehti näytti mahtavalta ja etäiseltä instituutiolta. Poikkeuksena olivat lukijoiden elämää suoraan koskettavat aiheet, jotka he tunsivat hyvin ja siksi osasivat väittää vastaan lehden uutisoinnille. Kuluttajalukijan aktiivisuus suhteessa lehteen rajoittuu hankintapäätöksen tekemiseen: hän ei kommentoi lehden uutisvalikoimaa tai juttujen laatua. (Ridell 1998, 95–98.) Hakosen haastattelemat ihmiset tunsivat vieläpä syyllisyyttä siitä, että he pitivät omaa lukemistaan huolimattomana ja pintapuolisena. Haastateltavat vertasivat itseään kuviteltuun ”kunnon kansalaisen” lukijatyyppiin, joka lukee sanomalehdestä kaikki yhteiskunnallisesti tärkeät asiat. (Hakonen 1999, 62–63.)

Aamulehden yleisönosastoa lukijat pitivät muuta sisältöä kiinnostavampana ja ”omemman” tuntuisena, ja sen kirjoitukset käynnistivät ajatuksia ja virittivät halun osallistua keskusteluun. Lukijat olivat kuitenkin tietoisia siitä, että saadakseen kirjoituksen läpi lehteen on ylitettävä erilaisia julkaisijan asettamia kynnyksiä. Yleisönosasto mieltyi myös paikaksi, jonne tavallisten ihmisten mielipiteet kanavoidaan häiritsemästä muiden, arvostetumpien osastojen rauhaa. ”Tässä kansalaispuheen karsinassa ihmiset voivat terapoida itseään purkamalla yksityistä kiukkuaan ja turhautumistaan tilanteessa, jossa todellisia asioihin vaikuttamisen mahdollisuuksia ei ole”, Ridell (1998, 95–96) kirjoittaa.

Laajempien tutkimusten puuttuessa on vaikea sanoa, vastaako tämä suomalaisten yleistä mielipidettä yleisönosastoista.¹ On harvinaista, muttei kuitenkaan tavatonta, että yleisönosastossa esitetty mielipide nostetaan jutun aiheeksi ja se poikii julkista kohua. Myös Keski-suomalaisen yleisönosasto poikii usein juttuaiheita lehteen (ks. sivu 16).

2.2 Kansalaisjournalismin näkökulmat journalismin julkisuuteen ja keskustelevuuteen

Kansalaisjournalismiliike sai alkunsa Yhdysvalloissa 1980-luvun lopulla. Liikkeen edustajat olivat huolestuneita laajenevasta kuilusta kansalaisten ja hallinnon välillä sekä julkisen keskustelun surkastumisesta. Kritiikin kohteena oli erityisesti vuoden 1988 presidentinvaalien

---

¹ Myös Tampereen yliopiston keskusteluryhmäkokeiluihin osallistuneet maallikot kritisoivat lehdistöä siitä, että se lokeroi kansalaisten mielipiteet vain yleisönosastoon. Lehden toimittamassa, kuvallisessa jutussa olevalla mielipiteellä katsottiin olevan huomattavasti enemmän painoarvoa. (Heikkilä ja Kunelius 2000, 82.)

uutisointi, joka hoidettiin monien toimittajien ja tutkijoiden mielestä surkeasti. Vaaleja käsiteltiin puolueiden ja ehdokkaiden välisenä kilpajuoksuna, toimittajat samastuivat pieneen sisäpiiriin, ja jutut keskittyivät vaalistrategiaan sisältöjen sijasta. (Väliverronen 1997, 1; Glasser ja Craft 1997, 24.)

Kansalaisjournalismin lähtökohta on ajatus siitä, että journalismin pitäisi keskittyä uudelleen tärkeimpään tehtäväänsä, julkiseen palveluun (Glasser ja Craft 1997, 24). Journalismin olisi etsittävä aiheensa ihmisten arkipäivästä ja heidän ongelmistaan, eli sen tulisi etsiä ”kansalaisten asialistaa” (Heikkilä ja Kunelius 1995, 86) eliitin asialistan sijaan. Lehdistön tarkoitus on tukea ja edistää julkisen elämän ja keskustelun laatua, ei vain raportoida ja valittaa siitä. Glasserin ja Craftin (1997, 23) mukaan kansalaisjournalismi olettaa demokratian olevan rappiolla, ja siksi se kysyy, mitä journalismi voisi tehdä rikastaakseen pitkään köyhtynyttä julkista keskustelua.

Careyn (1987, Glasserin ja Craftin 1997, 25 mukaan) mukaan kansalaisjournalismi vaatii siirtymistä tiedottavasta journalismista keskustelemaan journalismiin. Yleisölle on tarjottava tarpeellinen tietopohja, mutta sitä on myös rohkaistava keskustelemaan ja väittelemään. Journalismin tulisi toimia demokraattisten keinojen puolesta, mutta ei kuitenkaan ryhtyä ajamaan mitään tiettyjä demokraattisia päämääriä. Glasserin ja Craftin mukaan tämä tarkoittaa yleensä sitä, että lehti sitoutuu luomaan tai tarjoamaan enemmän ja parempia mahdollisuuksia julkiselle keskustelulle ja väittelylle riippumatta siitä, mitä asia koskee (mt, 26).

Kansalaisjournalismin kannattajat määrittelevät julkisuuden yleisestä käsityksestä poikkeavalla tavalla. He ovat nojanneet muun muassa John Deweyn (1927, Heikkilän ja Kuneliuksen 1997, 4–5 mukaan) idealistisiin ajatuksiin julkisuudesta. Deweyn mukaan asioista tulee julkisia vasta sitten, kun ne näyttävät yhteisiltä ongelmilta ja saavat ihmiset puhumaan. Julkisuus syntyy vasta siitä, että julkisuudessa esitetyt asiat merkitsevät jotain ihmisten oman elämän kannalta.

Heikkilä ja Kunelius käsittelevät julkisuutta 1) pääsyn, 2) keskusteleavuuden ja 3) harkitsevuuden käsitteiden kautta. Julkisuuteen pääsyn problematiikassa kysytään, kuka journalismin tuottamassa julkisuudessa pääsee ääneen ja miten edustava on journalismin tapa esittää äänensä kuuluviin haluavia tahoja. Kriittinen journalismin tutkimus on vuosikymmeniä todistanut, että journalismi keskittyy systemaattisesti vain tiettyjen tahojen ja uutistoimijoiden

kuuntelemiseen. Journalismin luoma julkisuustila on ”kuin kahvila, johon pääsevät sisään vain kanta-asiakkaat”. (Heikkilä ja Kunelius 1997, 6–7.) Tällainen journalismi ei valitse julkisuuden ääniä sisällön kiinnostavuuden, vaan puhujien institutionaalisen aseman mukaan (mt, 17).

Journalismin keskustelevuutta käsitellään sekä a) keskustelevuutena journalismin sisällöissä että b) dialogina journalismin ja sen yleisön välillä. Journalismi ylläpitää ensinnäkin tilaa, jossa julkista keskustelua käydään. Tavallinen käytäntö on tuoda jutussa esiin jonkin asian kannattajat ja vastustajat, jolloin ”julkinen keskustelu” tapahtuu itsestään ilman journalismin omaa aktiivista panosta. Vastakkaisten näkemysten esiin tuominen nähdään menetelmänä, jossa ”totuus” saadaan esiin ja paras argumentti voittaa. (Mt, 9.)

Kansalaisjournalismin kannattajat ovat kritisoineet tätä käytäntöä siitä, että se polarisoi moniulotteiset ongelmat kahden leirin köydenvedoksi. On myös kysytty, kuinka paljon ja millä tavalla nämä äänet todella kohtaavat toisensa journalismin hallinnoimissa törmäyksissä. Eri toimijoille, esimerkiksi viranomaisille ja kansalaisille, on usein varattu journalismissa epätasa-arvoiset roolit. Viranomainen tai poliitikko saattaa saada äänensä kuuluviin etusivun uutisessa ja kansalainen yleisönosaston nurkassa. (Mt, 9–10.) Kun viranomainen ja kansalainen kohtaavat samassa uutisessa, viranomaiselle on usein varattu asiantuntijan rooli ja kansalaisen osaksi jää omakohtaisen todistajan rooli.

Toinen näkökulma mitata journalismin keskustelevuutta on pohtia sitä, miten paljon ja millaista keskustelua journalismi itse herättää. Lähtökohtana on se, että uutiset ovat monitulkintaisia, ja siksi niistä keskustellaan. Heikkilän ja Kuneliuksen mukaan keskustelevuudesta syvemmässä merkityksessä voidaan puhua vasta sitten, kun tekstit rohkaisevat avoimesti erilaisia tulkintoja, mutta myös sitoutuvat näiden tulkintojen tekemiseen julkiseksi. (Mt, 10–13.) Keskustelua voidaan puolestaan pitää täysin julkisena silloin, kun kuka tahansa pystyy sitä seuraamaan ja halutessaan myös siihen osallistumaan (Kuronen 2000, 14).

Harkitsevuus (engl. *deliberation*) tarkoittaa tässä yhteydessä kansalaisten yhteistä, julkista ja osallistuvaa keskustelua. Harkinta on prosessi, joka muuttaa osallistujiansa ja käsillä olevien asioiden määrittelyä. Tämä julkinen harkinta eroaa liberalismien perinteen mukaisesta yksityisestä harkinnasta, jossa jokainen voi poimia tietoja tiedotusvälineistä ja muodostaa

niistä oman mielipiteensä. Sen sijaan, että yleisö valitsisi journalismin tarjoamista näkökannoista omansa, he muodostavat yhdessä listan ajankohtaisista ja tärkeistä puheenaiheista. (Heikkilä ja Kunelius 1997, 13–14.) Michael Sandelin (1982, Heikkilän ja Kuneliuksen 1997, 14 mukaan) kirjoittaa: ”Voimme harkitusti keskustelemalla tietää asioista enemmän kuin mitä tietäisimme niistä yksin.” Heikkilä ja Kunelius (1999, 104) toteavat, että yhteiskunnallinen mielikuvituksemme, eli kykymme huomata, määritellä ja ratkoa yhteisiä ongelmia, ei ole yksilöllinen vaan sosiaalinen taito.

Harkitsevuutta pohtineet teoretikot ovat kritisoineet nykyisessä journalismissa sitä, että vain edustukselliset eli tarpeeksi paljon kannattajia saavat ideat pääsevät julkisuuteen. Heidän mielestään ajatusten arvo ei riipu niiden kannattajien määrästä. He kritisoivat myös erilaisten asiantuntijoiden saamaa valtaa julkisuudessa, koska asiantuntijat ”miltei määritelmällisesti” vieraantuvat ihmisten arkitodellisuudesta. Mielipiteiden edustavuuden sijaan pitäisi katsoa sitä, miten ja missä mielipiteet syntyvät – näiden teoreetikkojen mielestä ne eivät tule mistään valmiina vaan syntyvät vasta julkisissa keskusteluissa ja sosiaalisissa suhteissa. (Heikkilä ja Kunelius 1997, 14–15.)

Kansalaisjournalistit ovat kyseenalaistaneet myös niin sanotun gallup-demokratian, koska se määrittää julkisen mielipiteen yksittäisten mielipiteiden yhteenlaskemiseksi ja mitätöi konsensukseen pyrkivien, yhteisten harkintaprosessien merkityksen. Gallupien kysymyksenasettelu ja kieli saattavat olla ihmisille vieraita, ja gallupit sanelevat yleisölle, mitkä ovat yhteiskunnan kannalta olennaisia kysymyksiä ja mitkä ovat niihin mahdollisia vastauksia. Lisäksi kyselyt tuottavat mielipiteitä silloinkin, kun niitä ei tosiasiaassa ole, koska vastaajien on sosiaalisen paineen vuoksi pakko olla jotain mieltä asioista. (Glasser ja Craft 1997, 29.)

Omissa käytännön kokeiluissaan kansalaisjournalismin kannattajat ovat yrittäneet luoda julkista elämää, jossa kansalaiset olisivat toimijoita, jossa julkisella harkinnalla olisi sijansa ja jossa journalismin keskiössä olisivat ongelmat, jotka kansalaiset tunnistavat arkipäivän kokemuksistaan (Heikkilä ja Kunelius 1997, 15). Kansalaisjournalismilla on optimistinen näkemys tavallisista ihmisistä viisauden lähteenä. Journalistien yleinen tapa vastata tavallisen kansalaisen äänen kuuluvuutta koskeviin vaatimuksiin on sanoa, ettei näillä ole mitään painavaa sanottavaa. Toisin sanoen yleisöllä ei ole ”tarpeeksi kovaa valuutaa” tarjottavaksi

journalismille, joka on kiinnostunut vain konkreettisista tiedoista ja mielipiteen edustavuudesta sekä määrällisesti että puhujan institutionaalisen aseman kannalta. (Mt, 8, 17.)

Heikkilä ja Kunelius (1999, 103) kritisoivat nykyistä "episodimaista, katkelmallista ja näkökulmiltaan satunnaista" julkisuutta. Hyvässä julkisuudessa kehittyä heidän mukaansa juoni, jota osallistujat ja seuraajat voivat ymmärtää, jonka rooleihin he voivat asettua ja jonka roolijakoa he voivat myös julkisesti kyseenalaistaa. Myös kansalaisilta voidaan tällöin vaatia perusteluja, toisten näkökulmien huomioon ottamista sekä kykyä arvioida esitettyjä vaihtoehtoja.

2.3 Sanomalehti Keskisuomalainen ja sen yleisösuhte

Jyväskylässä ilmestynyt Keskisuomalainen on Suomen vanhin edelleen ilmestynyt suomenkielinen sanomalehti. Lehden edeltäjä Keski-Suomi aloitti ilmestymisensä 7.1.1871, ja vuodesta 1918 lehti on ilmestynyt Keskisuomalainen-nimisenä. Linjaltaan lehti on puolueista riippumaton keskustalainen sanomalehti. Lehden sisältöä on viime vuosikymmenien aikana laajennettu maakunnallisia asioita kattavammaksi panostamalla kansainvälisiin uutisiin ja kehittämällä talous-, kulttuuri- ja urheilutoimituksia. Vuonna 1998 Keskisuomalainen aloitti yhteistyön neljän muun maakuntalehden kanssa julkaisemalla Sunnuntaisuomalainen-liitettä. Maakuntalehtien yhteistyö etenee vuonna 2001 uusissa internet-hankkeissa Arena Partners -yhtiön avulla.

Vuonna 2000 Keskisuomalaisen levikki oli 76 745 kappaletta; lehti on Suomen päivittäin ilmestyvistä sanomalehdistä viidenneksi suurin. Vuosina 1989–1993 levikki oli yli 80 000, mutta laski sen jälkeen noin viidellä tuhannella. Lehden vastaava päätoimittaja Erkki Laatikainen nimeää tuolloisen laskun syiksi levikin rakenteen tervehdyttämisen halpojen kampanjoiden jälkeen sekä Keski-Suomeakin koskettaneet suurtyöttömyyden ja syrjäytymiskehityksen (haastattelu 13.2.2001). Viimeiset kolme vuotta (1998–) levikki on jälleen ollut pienessä nousussa, vaikka sanomalehtien levikki on keskimäärin Suomessa laskenut. (Keskisuomalainen Oyj 1999, 7–8.) Lehteä tilataan pääasiassa Keski-Suomen maakunnassa.

Erkki Laatikainen myöntää olevansa huolissaan tilaajamäärän säilyttämisestä tulevaisuudessa. ”Yhteiskuntaan on tullut niin paljon erilaisia medioita, kilpailu ajankäytöstä on kiristynyt.

Nuorten tottumukset ovat erilaisia kuin vanhempien. Tämä on erittäin suuri haaste sanomalehdille.” Laatikainen uskoo Keski-suomalaisen selviävän tästä haasteesta kiinnostavan sisällön turvin. ”Keski-suomalaisen pitää olla niin kiinnostava, että aikaansa seuraavan ihmisen on vaikea tulla toimeen ilman sitä. Lehden pitää sisältää paljon pientä ja suurta tietoa, läheistä, inhimillistä ja kiinnostavaa tietoa. Myös hyötytieto, esimerkiksi päivän palvelujen saatavuus ja harrasteista kertominen, on tärkeää. Lukijoiden toiveet pitää selvittää lukijatutkimuksilla ja muilla yhteyksillä tilaajiin ja ei-tilaajiin. Lehtitalossa on oltava nöyrä tämän asian edessä, koska he ovat meidän asiakkaitamme. Tähän saattaa liittyä – olen tästä vielä vähän epävarma – myös painetun sanan niveltäminen internetiin. Siitä saattaa nimenomaan nuorten kautta tulla merkittävä linkki.” (Haastattelu 13.2.2001.)

Lukijatutkimuksissa yleisön suhtautuminen Keski-suomalaiseen on ollut kaksijakoista. Toiset pitivät lehteä reiluna ja tasapuolisena, mutta toiset moittivat lehteä puolueelliseksi. Lehden toimittajat saavat kritiikkiä ylimielisestä ja alentuvasta suhtautumisestaan ihmisiin. Etenkin lehden ei-lukijat pitivät lehteä valtaeliitin ja omistajien myötäilijänä, miehisenä ja maalaisena lehtenä. Mäkisen mukaan lukijat pysyvät lukijoina, kun he kokevat, että heitä arvostetaan ”lehden omina” ihmisinä ja heidän mielipiteistään ollaan kiinnostuneita.

Palautteenantomahdollisuuksia toimittajille pitäisi lisätä. (Minna Mäkinen 2000, 73–74.)

Varapäätoimittaja Risto Pynnösen mukaan Keski-suomalainen ei ole tähän asti pyrkinyt ottamaan yleisöä mukaan lehden tekoon, vaan yleisöläheisyyttä on toteutettu tekemällä yleisöstä juttuja. Hänen mielestään yleisön edustaminen toteutuu myös siinä, että lehden päätoimittaja ilmaisee pääkirjoituksissaan ja kolumneissaan Keski-Suomen maakunnan yhteisen kannan, siitä huolimatta, että hänen kirjoituksensa saattavatkin herättää lukijoissa ristiriitaisia tunteita. (Haastattelu 6.2.2001.)

Erkki Laatikainen toivoo lukijoiden antavan lehdelle mahdollisimman paljon palautetta siitä, kuinka lehteä pitää kehittää. Hän myöntää spontaanin palautteen olevan vähäistä; sitä saadaan lähinnä lukijatutkimuksilla, joita on viime vuosina tehty vuosittain. Yleisöltä tulevat juttuvinkit ovat lehdelle tärkeitä, kuten myös yleisönosastopalsta Kansa sanoo, joka kertoo vuorovaikutuksesta lehden ja lukijoiden välillä. (Haastattelu 13.2.2001.)

Risto Pynnösen mielestä Keski-suomalaisessakin tehdään liikaa etäistä

”viranomaisjournalismia”: juttuihin pitäisi mieluummin haastatella tavallisia ihmisiä, joita

puheena olevat asiat koskettavat. Myös juttujen aiheet pitäisi valita mieluummin lukijoiden läheltä kuin kaukaisista globaaleista kysymyksistä – Pynnönen uskoo ”pienien asioiden” voimaan. Tämä korostuu verkkojournalismissa, johon on mahdollista liittää sähköisen viestinnän elementtejä, ääntä ja liikkuvaa kuvaa. Hänen mielestään toimittajat eivät oikein tajua sitä, että päivälehteäkin on ”myytävä” lukijoille kiinnostavilla jutuilla. Jos toimittajat olisivat töissä provisiopalkalla, lehti näyttäisi hänen mukaansa aivan toisenlaiselta. ”Meillä ei ole käsitystä siitä, mitä ihmiset haluavat. Me kirjoitamme tyhjänpäiväisiä jaarituksia, jotka ovat keskipitkiä ja jotka eivät anna yhtään mitään, ja joita ei kukaan lue”, Pynnönen toteaa. (Haastattelu 6.2.2001.)

Toisaalta Keski-suomalaisella on kuitenkin Pynnösen mielestä hyvä yhteys yleisöönsä. Tätä osoittaa esimerkiksi se, että sanoessaan jonkin asian olleen ”lehdessä” täkäläiset ihmiset tarkoittavat Keski-suomalaista, mikä osoittaa heidän lukevan lehteä ja omaksuvan siitä paljon asioita. Hän on kuitenkin huolissaan siitä, osataanko tämä kulttuuri siirtää verkkolehteen. Sanovatko ihmiset senkin sisällöstä, että jotain on ”lehdessä” vai vain epämääräisesti jossain ”netissä”, jolloin asia ei profiloitu millään tavalla Keski-suomalaiseen? Pynnösen mielestä olisi pystyttävä luomaan ”paikallinen sähköinen ympäristö ja kulttuuri”, jonka ihmiset ottavat omakseen. Tämä onnistuu mielenkiintoisia sisältöjä luomalla. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi verkko-Keski-suomalaisen olisi myös saatava lisää nimenomaan paikallisia kävijöitä. (Haastattelu 6.2.2001.)

Keski-suomalaisessa on virallisestikin pyritty kiinnittämään huomiota lukijoiden ja lehden vuorovaikutuksen elävöittämiseen. Tätä on toteutettu kuitenkin lähinnä edellä mainituilla lukijatutkimuksilla. Vuonna 1998 Keski-suomalainen nimitti lehdelle ensimmäisenä Suomessa riippumattoman lukija-asiamiehen, joka toimii lukijoiden ja toimituksen johdon apuna mahdollisissa konfliktitilanteissa. Tehtävää hoitaa ylijohdaja Kalevi Kivistö. (Keski-suomalainen Oy 1998, 13.) ”Median valta koetaan monesti liian suureksi. Mediaa väitetään yliolkaiseksi ja nihkeäksi virheidensä tunnustajaksi. Keski-suomalainen haluaa edistää vuoropuhelua lukijoiden ja asiakkaiden kanssa. Tähän kuuluvat virheiden tunnustaminen, tarvittaessa anteeksipyyntöt, ja rehdit oikaisut. Luottamus lukijan ja sanomalehtitalon välillä on menestyksen avain”, Laatikainen on todennut. (Keski-suomalainen Oy 1997.)

2.3.1 Keskisuomalaisen yleisönosastot

Esittelen tässä luvussa paperisen Keskisuomalaisen yleisönosastot, koska verkkolehden keskustelupalstan voidaan ymmärtää osittain jatkavan niiden perinteitä. Yleisönosastokirjoitus on vanha formaatti ja tyyli, jota internetin keskusteluryhmien viestit usein muistuttavat. Keskisuomalaisen keskustelualueella on mahdollisuus kommentoida paperilehden yleisönosastojen kirjoituksia ja jatkaa keskustelua niiden aiheista. Paperilehdessä vuosien mittaan kehittynyt ja lukijoille tuttu mielipiteenilmaisun kulttuuri siirtyy osittain myös verkkolehden keskusteluun.

Keskisuomalaisen yleisönosasto on jaettu kahteen osaan, Puheenvuoro- ja Kansa sanoo -palstoihin. Puheenvuoro-palsta sijaitsee lehden kakkosivulla pääkirjoitusten vieressä ja Kansa sanoo lehden viimeisillä sivuilla. Erkki Laatikainen muistelee jaottelun tapahtuneen 1970-luvun lopulla tai 1980-luvun alussa: lehteen tuli erilaista julkaistavaksi tarkoitettua materiaalia, ja mielipidekirjoitusten (joita alettiin kutsua puheenvuoroiksi) ajateltiin elävöittävän pääkirjoitussivua asiantuntija-artikkeleita paremmin (haastattelu 13.2.2001). Kirjoittajat joko osoittavat kirjoituksensa jommalle kummalle näistä, tai toimitus valitsee, kumpaan kirjoitus paremmin sopii. Puheenvuoro-palstaa toimitti keväällä 2001 Jukka Soini ja Kansa sanoo -palstaa Jarmo Ahonen.

Puheenvuoro-palsta sisältää Laatikaisen ja Pynnösen mukaan ”arvokkaampia kannanottoja” yhteiskunnallisista kysymyksistä, joiden kirjoittajat kirjoittavat usein jonkinlaisen statuksen tai arvoaseman pohjalta. Monet kirjoittajista ovat kansanedustajia, kunnallispoliitikkoja ja kansalaisaktivisteja. Kirjoitukset on aina allekirjoitettu omalla nimellä, ja ne ovat myös pidempiä kuin Kansa sanoo -palstalla. (Haastattelut 6.2.2001 ja 13.2.2001.) Puheenvuorojen suosituimpia aihepiirejä olivat marraskuussa 1998 Jyväskylää koskevat aiheet, talous, ajankohtaisaiheet sekä politiikka. (Minna Mäkinen 1999, 7–8.)

Artikkelisivu, jolle Puheenvuorotkin sijoittuvat, on sijoittunut Keskisuomalaisen lukijatutkimuksissa heikoimmin luettujen osastojen joukkoon. Minna Mäkisen tutkimuksen mukaan 57,8 prosenttia lukijoista lukee ne aina tai lähes aina. Artikkelisivua luetaan ennen kaikkea siksi, että se tarjoaa ”kunnon kansalaiselle” sekä eri eturyhmille tärkeää ja kiinnostavaa tietoa. Monet lukevat sivua myös viihtyäkseen. (Minna Mäkinen 1999, 18; 2000, 7, 10.) Sivua lukevat eniten miehet, eläkeläiset ja eläkeikää lähestyvät, johtavassa asemassa

olevat, kansakoulun tai ammattikoulun käyneet ja korkeakoulututkinnon suorittaneet. Syitä sivun lukematta jättämiseen ovat se, etteivät sen aiheet kiinnosta lukijaa tai kosketa heidän arkeaan, sekä ajanpuute ja kirjoitusten liika pituus. (Minna Mäkinen 2000, 18–19.)

Artikkelisivun kehittämisehdotuksissa Mäkinen painottaa, että kirjoitukset ovat liian pitkiä ja kapulakielisiä, eivätkä ne kosketa tarpeeksi lukijoiden arkea. Paikallisia aiheita sekä ”tavallisten ihmisten”, etenkin nuorten, naisten ja iäkkäiden, kirjoituksia tulisi lisätä. Myös aiheita ja käsittelytapoja pitäisi monipuolistaa. (Minna Mäkinen 2000, 36–37.)

Kansa sanoo -osasto on Laatikaisen mukaan ”tavallisen kansan mielipidetori” (haastattelu 13.2.2001). Yleisönosaston suosituimpia aiheita olivat marraskuussa 1998 politiikka, liikenne, palvelut, urheilu ja liikunta, luonto, omat kokemukset, uskonto, ajankohtaisaiheet, talous ja tunne-elämä (Minna Mäkinen 1999, 9). Yleisönosastoa toimittavan Jarmo Ahosen mukaan ihmisiä vuodesta toiseen kiinnostavia ”kestoaiheita” ovat eläimet, huoli luonnosta ja ympäristöstä, vähemmistöt, rasismi ja liikenne. Valtakunnallisia puheenaiheita, kuten keväällä 2001 uutta ydinvoimalaa, puidaan paljon myös Kansa sanoo -palstalla. Ulkomaiset aiheet puhuttavat lukijoita Ahosen mukaan harvoin, mutta esimerkiksi Israelin ja Palestiinan tilanne sekä USA:n pitkittynyt presidentinvaali olivat poikkeuksia. (Haastattelu 2.2.2001.) Laatikaisen mukaan paikallisten ja valtakunnallisten päättäjien kritisointi on suosittua vuodesta toiseen. ”Tämä on kansalaisten yksi tapa kontrolloida päättäjiä ja viestittää heille omaa sanomaansa.” (Haastattelu 13.2.2001.)

Kansa sanoo -palsta on sijoittunut Keskisuomalaisen lukijatutkimuksissa luetuimpien osastojen joukkoon. Minna Mäkisen tutkimuksen mukaan lukijoista 84 prosenttia lukee osaston aina tai lähes aina. Kansa sanoo -palsta houkuttelee lukijoita, jotka viihtyvät kiinnostavien yleisönosastokirjoitusten parissa, saavat kirjoituksista virikkeitä omaan sosiaaliseen toimintaansa ja keskusteluun sekä saavat tietoa omasta tai eturyhmänsä edusta. (Minna Mäkinen 1999, 17; 2000, 7, 12.) Yleisönosastoa lukevat innokkaasti sekä miehet että naiset, työntekijät, eläkeläiset, maanviljelijät, työttömät ja kotiäidit. Myös nuoria osasto kiinnostaa suhteellisen paljon. Lukijat arvostavat sitä, että palstalla vaihdetaan mielipiteitä paikallisista ja arkipäivää lähellä olevista asioista. Mielipiteet herättävät lukijoissa voimakkaita tunteita. Yleisönosaston lukematta jättämisen syynä on useimmiten puolestaan aiheiden kiinnostamattomuus tai se, että käsitellyt aiheet ovat liian pieniä ja arkipäiväisiä. (Minna Mäkinen 2000, 25, 35, 41.)

Yleisönosaston kehittämisehdotuksissa Mäkinen toteaa, että kirjoitukset ovat tasoltaan hyvin vaihtelevia. Joskus keskustelu tietystä aiheesta velloo pitkään, joskus taas katkeaa alkuunsa. Kysymysten esittäjät eivät läheskään aina saa vastausta kysymykseensä palstalla, joten toimittajien pitäisi pyytää niitä ahkerammin. Toimitus voisi ohjailia keskustelua enemmän, jotta palstalle saataisiin kiinnostavampia aiheita. Palstalle pääsee välillä hyvin heikkotasoisia kirjoituksia, jotka vievät palstalta merkittävyyttä. (Minna Mäkinen 2000, 41.) Myös Pynnönen pitää käsiteltäviä aiheita usein matalatasoisina. ”Koirankakka ja ladulla kävelijät ovat tietysti ihmistä lähellä.” (Haastattelu 6.2.2001.)

Ahonenkin toteaa Kansa sanoo -palstan keskustelun tason olevan kovin vaihtelevaa, mutta hän antaa asian ollakin niin. ”Ihan täysin asiapitoiset ja pohdiskelevat kirjoitukset ovat omiaan myös karkottamaan lukijoita. Kevyt kirjoittelu sopii hyvin Kansa sanoo -palstalle.

Keskustelun taso on otanta lukijoidemme tasosta ylipäänsä – heitäkin on varmasti laidasta laitaan. Palstan on tarkoitus antaa jokaiselle jotakin. Se on kuin hyvä lehti pienoiskoossa: siinä on eri asioita, joiden voisi kuvitella kiinnostavan eri ihmisryhmiä.” (Haastattelu 2.2.2001.)

Tyylillisestikin palstalla annetaan kaikkien kukkien kukkia. Kirjoitusten kieliasua Ahonen korjaa sen verran, etteivät kirjoittajat joutuisi naurun alaiseksi. Hän pyrkii kuitenkin säilyttämään kirjoittajien persoonallisen tyylin. (Haastattelu 2.2.2001.) Ahosen tärkeimmät julkaisukriteerit ovat se, että aihe kiinnostaa mahdollisimman monia, sekä omalla nimellä esiintyminen. Aiheet, jotka herättävät mielipiteitä monissa ihmisissä, ovat usein jokapäiväiseen elämään kuuluvia, kuten bussilippujen hinnat tai huonot televisio-ohjelmat. Hän julkaisee mielellään provosoivia kirjoituksia, joihin hän arvaa tulevan paljon vastauksia.

Keskisuomalaisen yleisönosastoille tulee keskimäärin parisenkymmentä kirjettä päivässä, joista noin neljäsosa julkaistaan. Kirjoituksia tulee sähköpostilla, faksilla ja kirjeinä: sähköpostin osuus lisääntyy koko ajan, mutta kirje on yhä yleisin muoto. Nais- ja mieskirjoittajia on suunnilleen yhtä paljon. Kesä ja muut loma-ajat ovat palstoilla hiljaisinta aikaa. Kirjoitusten vähyys ei kuitenkaan ole tavallisesti huolen aihe, eikä lukijoita ole muutamaa poikkeusta (ks. sivu 17) lukuun ottamatta tarvinnut motivoida kirjoittamaan. ”Kirjoittajat motivoivat kirjoituksillaan itse uusia kirjoittajia”, Ahonen toteaa. Palstalla on muutamia eläkeikäisiä ”kestokirjoittajia”, jotka kirjoittavat palstalle joka viikko. Heidän kirjoituksistaan vain murto-osa pääsee lehteen. (Haastattelu 2.2.2001.)

Keskustelupalstoja usein vaivaava keskustelun paikallaan junaaminen voi muodostua paperilehdessäkin ongelmaksi, vaikka toimitus valikoi julkaistavat kirjoitukset.

Keskisuomalaisen toimitus ilmoittaa silloin tällöin päättävänsä keskustelun jostakin aiheesta tähän, kun aiheeseen ei ole vähään aikaan tullut uusia mielipiteitä.

Pynnösen mukaan Keskisuomalaisen yleisönosastosta nousee uutisaiheita yllättävänkin usein. Hänen mielestään toimituksen velvollisuus on kysyä kansan puolesta näille tärkeitä kysymyksiä. (Haastattelu 6.2.2001.) Ahonen kertoo vievänsä aina silloin tällöin kirjoituksia uutistuottajille juttuvinkeiksi. Muutama päivä ennen tutkimushaastatteluani hän vei uutisosastolle kirjoituksen, jossa varoitettiin Päijänteen heikoista jäistä tarkasti tietyt paikat osoittaen. Toinen yleisönosastokirjoituksen perusteella syntynyt juttu koski kissojen loukkupyyntiä. (Haastattelu 2.2.2001.)

Ulkopuolisen silmin yleisönosaston kahtiajaon voi nähdä negatiivisesti arvotusasetelmana, jossa tavallisen kansan mielipiteet on lokeroitu takasivun nurkkaan etäälle lehden muusta toimituksellisesta aineistosta. Jo palstan nimi ”Kansa sanoo” määrittelee paikan ikään kuin rahvaan keskinäiseksi mielipidepaikaksi, ja verbimuoto ilmaisee tiettyä yksisuuntaisuutta ja passiivisuutta: kansa sanoo, karavaani kulkee. Puheenvuoro-nimi ilmaisee jo enemmän keskustelevuutta: puheenvuoron kirjoittaja on osa keskustelevaa yhteisöä ja hän voi odottaa kirjoitukselleen vastauksia. Minna Mäkinen (2000, 41) pitää analyysissään tätä jakoa ”tavallisten” ja ”parempien” ihmisten osastoihin turhana ja ehdottaa puheenvuorot siirrettäväksi yleisönosastoon. Toisaalta taas lukijat olivat tutkimuksessa tyytyväisiä yleisönosaston nykyisjaintiin; vain yhdeksän prosenttia haluaisi siirtää sen muun mielipiteellisen aineiston eli pääkirjoitusten ja puheenvuorojen yhteyteen (Minna Mäkinen 1999, 62–63).

Erkki Laatikainen myöntää, että lukija voi kokea tällaisen arvotusasetelman palstojen erilaisen sijainnin vuoksi. ”Jos siinä on arvotusasetelma, niin lukijatutkimuksissa se menee kyllä nurinpäin. Joskus olen sanonut jollekin, jolla on mielestään ollut tärkeää asiaa ja hän on halunnut sen puheenvuoroksi, että jos hänellä on todella tärkeää asiaa, niin silloin se kannattaa laittaa Kansa sanoo -palstalle. Sitä seuraa lukijakunta laidasta laitaan.” Mikäli Keskisuomalaisen koko ja resurssit kasvaisivat, Laatikainen haluaisi mielellään perustaa lehteen mielipideaukeaman, jossa Helsingin Sanomien tapaan olisi vasemmalla puolella pääkirjoitussivu ja oikealla puolella kansalaistori. Nykyisellään mielipidekirjoituksia ei tule

tätä varten tarpeeksi, ja lisäksi aukeama vaatisi suuren muutoksen lehden rakenteeseen. Laatikaisen mielestä lukijoiden aseman vahvistaminen on lehden tulevaisuuden ”keskeinen toimintafilosofinen periaate”. (Haastattelu 13.2.2001.)

Laatikaisen mukaan napakasti ja kiinnostavasti toimitettu yleisönosasto on sanomalehdelle kilpailuvaltti. Hän toivoo, että palstoilla käsiteltäisiin jännitteellisiä, jännittäviä ja ristiriitaisia asioita. ”Elämä pitäisi siellä tuoda – hyvien tapojen mukaisesti – esiin kaikilta alueilta. Uskontoa olemme yrittäneet välttää, koska se vie helposti dogmaattisiin kannanottoihin, jotka eivät muuta kenenkään mielipidettä. Muutoin yleisönosaston pitäisi olla värikäs ja vivahteikas, niin kuin elämä itse.” (Haastattelu 13.2.2001.)

Pynnösen mielestä kummallakaan Keskisuomalaisen yleisönosastolla ei nykyisin käydä syvällistä keskustelua: Puheenvuoro-palstankin kirjoitukset jäävät yksittäisiksi kannanotoiksi, jotka saattavat synnyttää hetkeksi ajattelua, mutta eivät voimakasta keskustelua. ”Suomalaiset eivät ole keskustelijoita, he ovat ujoja, eivätkä kirjoita mielipiteitään avoimesti julki tällaisessa ympäristössä”, Pynnönen uskoo. Kirjoittajien määrä väheni, kun Keskisuomalainen ilmoitti suosivansa omalla nimellään kirjoittamista. Nykyisin lehti julkaisee päivässä yleensä enintään yhden nimimerkkikirjoituksen. (Haastattelu 6.2.2001.) Pynnösen mielestä yleisönosastojen kehittäminen on jäänyt jälkeen sanomalehtien muusta kehityksestä: yleisönosasto on tietynlainen reliikki menneiltä ajoilta. Mielipidepalstaa pidetään lehdissä siksi, että se kuuluu lehden rooliin ja statukseen; ei niinkään siksi, että haluttaisiin vapaata yhteiskunnallista keskustelua. (Haastattelu 6.2.2001.)

Keskisuomalaisen toimittaja on kaksi kertaa kirjoittanut itse yleisönosastolle provosoivan kirjoituksen, jotta palstalle saataisiin lisää elämää. Nämä kerrat tapahtuivat muutamia vuosia sitten kesäloma-aikaan, jolloin keskustelua oli liian vähän. Toinen kirjoitus käsitteli rumien ihmisten oikeutta kävellä julkisilla paikoilla, toinen puolestaan paheksui sitä, etteivät nuoret naiset käytä rintaliivejä julkisilla paikoilla. Molemmilla kerroilla toimitus sai satoja vastauskirjeitä. Pynnösessä tämä herätti ajatuksia: ”Tämä saattaa tuntua leikiltä ja olikin leikkiä, mutta siinä oli kuitenkin aikamoinen totuus, että ihmiset niin totisesti ja tosikkomaisesti vastasivat näihin kirjoituksiin. Jollain tavalla se oli heille arka paikka. Provosoitu, ohjattu ja johdettu yleisönosastokirjoittelu saattaisi kyllä olla hyvä tapa. Toimitus panisi keskustelun liikkeelle ja kansa saisi tietyllä tavalla äänestää, purkautua ja vaikuttaa asioihin. Tämä saattaisi olla parempi tapa hoitaa yleisönosastoa kuin se perinteinen, että

luetaan, odotetaan, pohditaan ja kirjoitetaan, jolloin keskustelusta tulee helposti hidasta, takkuavaa ja jähnaavaa. Taitavasti ärsyttämällä saadaan ihmiset sanomaan mielipiteensä heille läheisistä asioista. Mielestäni tämän kaltainen tunnepohjainen keskustelu saisi lisääntyä yhteiskunnassa, kun nykyisin jaaritellaan jostain numeroista tai isoista, ”hienoista” asioista. Tunteita herättävät, läheiset asiat ovat tärkeitä.” (Haastattelu 6.2.2001.)

2.3.2 Keskisuomalaisen verkkoversio

Keskisuomalaisen verkkoversio, Keskisuomalainen.net (19.2.2001 asti Sähköinen Keskisuomalainen) alkoi ilmestyä 28.10.1996. Verkkolehti sisältää 80-90 prosenttia Keskisuomalaisen uutisista², toimituksen työaikoina jatkuvasti päivitettävät sähköuutiset, alueen menovinkkejä, kaupallisia hakemistoja sekä erilaisia palveluita, kuten säätietoja ja tv-oppaan. Internet-toimitus hoitaa myös vuoden jokaisena päivänä toimivaa wap-uutispalvelua. Taloustutkimuksen Web Traffic Monitorin ja Suomen Gallup Webin mukaan Keskisuomalaisen verkkosivuilla kävi maaliskuussa 2001 keskimäärin 9600 eri kävijää viikossa. Suomen suosituin verkkolehti samalla jaksolla oli Iltalehti Online, jossa kävijöitä oli 142 800 viikossa. Myös Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien sivut ylsivät helmimaaliskuussa yli 110 000 kävijään viikossa. Maakuntalehdistä Kalevalla lukijoita oli viikossa 13 900, Savon Sanomilla 8400, Karjalaisella 6600 ja Pohjalaisella 2700. (Mittaustuloksia – maaliskuu 2001, 2001; Mittaustuloksia – viikkokeskiarvot, 2001.)

Keskisuomalaisen internet-toimituksessa työskenteli keväällä 2001 neljä henkilöä. Varapäätoimittaja Risto Pynnösen mukaan verkkoversiota on toimitettu kevääseen 2001 saakka ”sammutetuina lyhdyin”: sitä ei ole viime vuosina markkinoitu juuri lainkaan, koska on jääty odottamaan sivujen kehitystä. Vuoden 2000 lopulle asti Sähköistä Keskisuomalaista päivitettiin vain arkipäivisin, minkä Pynnönen uskoo vähentäneen kävijämääriä. Vuoden 2001 aikana verkkolehdestä on määrää toteuttaa uudistuksia. Helmikuussa 2001 julkaistiin uudistettu verkkolehti Keskisuomalainen.net, jonka uutuuksena olivat muun muassa sähköuutiset sekä keskustelualue, jota tämä tutkimukseni käsittelee. Tulevaisuudessa verkkolehden sisältö on tarkoitus jakaa kaikille avoimeen osaan sekä vain tilaajille tarkoitettuun osaan, johon vaaditaan rekisteröinti. Verkkolehdestä aiotaan tarjota myös

---

² Osa paperisen Keskisuomalaisen osastoista, kuten ”Suomalaiset” (Autosuomalainen, Muoti- ja kauneussuomalainen, jne.), eivät ole lainkaan mukana verkkoversiossa. Verkkoversio sisältää 80-90 prosenttia niiden osastojen jutuista, jotka ovat siinä mukana: kotimaa, talous, ulkomaat, urheilu, kulttuuri ja Syke.

maksullisia lisäpalveluja, esimerkiksi taloustietoa. Keski-suomalainen kehittää myös maakuntalehtien yhteistä portaalia Arena Partners -yhtiössä.

Varapäätoimittaja Risto Pynnösen mukaan verkkopalvelun täytyy tarjota muuta kuin perinteistä lehden sisältöä: ihmisten vapaa-aikaan ja harrasteisiin liittyviä palveluita. Hän uskoo, että Keski-suomalaisen verkkopalvelut vielä jonain päivänä tuovat lehdelle konkreettisesti uusia lukijoita ja tilaajia. ”Se on kiinni kahdesta asiasta: meidän ammattitaidostamme ja satsaamisen määrästä. Vaadittava ammattitaito ei ole samaa kuin paperilehdessä.” (Haastattelu 6.2.2001.)

Markus Mäntynen (2000) on tutkinut Sähköisen Keski-suomalaisen lukijaprofiilia joulukuussa 1999 verkkolehdestä olleella kysely- ja arvontalomakkeella. Tutkimukseen osallistuneista lukijoista 57 prosenttia oli naisia ja 43 prosenttia miehiä. Ikäjakautuma painottui tuolloin voimakkaasti nuoriin aikuisiin: 28 prosenttia vastaajista oli 18–24-vuotiaita ja toiset 28 prosenttia 25–34-vuotiaita. Yli 55-vuotiaiden osuus oli hyvin marginaalinen. Suomen Gallup Webin keväällä 2001 tekemän tutkimuksen (Internet-lukuja Suomesta 2000; ks. sivu 42) mukaan internetin käyttö kuitenkin lisääntyi eniten 50–64-vuotiaiden keskuudessa, mikä epäilemättä pätee myös Keski-suomalainen.netin lukijakuntaan. Ammattiryhmien mukaan jaoteltuna 38 prosenttia kävijöistä oli opiskelijoita ja 46 prosenttia työssäkäyviä (työntekijät, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt sekä johtajat). Eläkeläisten, työttömien ja muut-kategorian osuudet olivat pieniä. Kahdeksan prosenttia vastaajista luki verkkolehteä ulkomailta. (Mt, 12–15, 18.)

Mäntynen vastaajista 26 prosenttia vieraili verkkolehdestä lähes päivittäin ja 28 prosenttia 1–2 kertaa viikossa. Loput kävivät sivuilla huomattavasti harvemmin. Ulkomailta vastanneista 56 prosenttia luki verkkolehteä lähes päivittäin ja 24 prosenttia 1–2 kertaa viikossa. Käyttötarkoituksista suosituin oli päivittäisen tiedon hankinta, jonka ilmoitti päämotiivikseen 58 prosenttia vastaajista. Mikäli joutuisi lukemaan uutiset joko painetusta sanomalehdestä tai sähköisestä lehdestä, 82 prosenttia vastaajista olisi valinnut painetun lehden. 21 prosenttia vastaajista olisi ollut valmis maksamaan Sähköisen Keski-suomalaisen uutispalveluista. (Mt, 18–19, 24–28.)

Kiinnostavin alue silloisessa verkkolehdestä oli lukijoiden mielestä uutiset (32 prosenttia lukijoista piti niitä kiinnostavimpana). Risto Pynnösen kokemuksen mukaan näistä

suosituimpia ovat äkilliset ja yllättävät uutiset, paikalliset uutiset sekä suuret tapahtumat, kuten vaalit ja urheilukilpailut (haastattelu 6.2.2001). Seuraavina olivat arkisto (10 prosenttia), urheilu (9 prosenttia) ja ilmoituspalsta Maakunnan markkinat (8 prosenttia). Silloista mielipideosastoa, jossa olivat paperilehden mielipidekirjoitukset ilman reaaliaikaista kommentointi- ja keskustelumahdollisuutta, piti kiinnostavimpana osana neljä prosenttia vastaajista. (Mäntynen 2000, 29.)

Keskisuomalaisen verkkosivuilla ei ennen helmikuuta 2001 ollut keskustelualuetta, lähinnä resurssipulan vuoksi. Mäntynen kyselyssä oli vapaan palautteen sarake, johon lukijoilta pyydettiin omia parannusehdotuksia Keskisuomalaisen verkkopalveluihin. Keskustelupalsta oli toivotuimpien uusien palveluiden joukossa. Erityisesti Keski-Suomesta pois muuttaneet lukijat toivoivat keskustelupalstaa, jossa voisi jutella kotiseudun tapahtumista. Eräs lukija toivoi reaaliaikaista keskustelupaikkaa toimittajien kanssa, jossa voisi kysellä toimittajien työstä. Moni lukija olisi myöskin halunnut päästä vastaamaan viikottaisiin tai päivittäisiin gallupeihin. (Mäntynen 2000, liite 1.) Ehdotin keskustelualan perustamista graduaihetta suunnitellessani, ja se sai lehdessä myönteisen vastaanoton. Keskustelualan suunnittelun ja käynnistämisen vaiheet on selostettu luvussa 4.

Varapäätoimittaja Risto Pynnönen pelkää keskustelupalstalla esiintyvän häiriköintiä, mutta toivoo silti, että keskustelualue voitaisiin pitää mahdollisimman avoimena. ”Jos saisimme elävän keskustelun syntymään, voisimme kehittää paperilehden sisällöstä liikkeelle panevia voimia, joita käsiteltäisiin verkossa ja joka ehkä myös palaisi paperilehteen. Haemme ennen muuta elävää vuorovaikutusta, emme pelkästään keskustelua sähkölehdessä, vaan että koko media tulisi otetuksi huomioon.” (Haastattelu 6.2.2001.) Myös Erkki Laatikainen korostaa keskustelualan tuottavan yleisön ja median välistä vuorovaikutusta. ”Se ilmaisee sitä, että me emme sanomalehdessä halua olla puhdasoppisia. Meillä on asioista jokin mielipide, ja tunnustamme, että lukijalla on yhtä arvokas mielipide. Olemme iloisia, jos hän sen myös meille kertoo. Minä muuten luulen, että se voi käytännössä muokata meidän tulevia kannanottojamme joissakin asioissa. Siellä saattaa tulla esille olennaisia asioita, joita emme tulleet ottaneeksi huomioon, tai saattaa muuten löytyä jatkoaiheita. Minusta se edistää sanomalehden elävyyttä.” (Haastattelu 13.2.2001.)

Keskisuomalaisen pääkirjoituksia kirjoittava Pynnönen pitää hyvin haastavana sitä, että kirjoituksia voidaan kommentoida keskustelualueella. Hän uskoo sen antavan kirjoittajille

aikaisempaa enemmän palautetta, lähinnä voimakkaan kriittistä tai myönteistä.
”Keskiarvokommentointia varmaan tulee vähän.” (Haastattelu 6.2.2001.)

3. INTERNETIN MAHDOLLISUUDET SANOMALEHDEN YLEISÖSUHTEEN KEHITTÄMISELLE

3.1 Vuorovaikutteisuus sanomalehtien verkkosivuilla

Vuorovaikutteisuus on yksi niistä internetin piirteistä, jotka merkitsevät suurimpia muutoksia perinteiselle journalismille. Yksisuuntainen, toimittajalta laajalle yleisölle suuntautuva journalismi saa rinnalleen vuorovaikutteisen journalismin, jossa yleisö voi lähettää omia sisältöjä lehteen ja viestiä keskenään. Verkkojournalismissa lähettäjän ja vastaanottajan raja on epäselvempi kuin perinteisissä journalismissa. (Heinonen 1999a, 39.) Journalistisen työn eristyneisyys murtuu, kun yleisö voi kommentoida työprosessia ja osallistua siihen, haluttaessa vaikka reaaliaikaisesti (Heinonen 1999a, 47–48).

Heinosen (1999a, 44) mukaan internet tarjoaakin julkaisijalle mahdollisuuden uudistaa lehden väljähtynyttä yleisösuhdetta. Ihmiset pitävät tiedon ja ideoiden vaihtamista yhtenä internetin tärkeimmistä käyttötarkoituksista, ja sanomalehtienkin kannattaa hyödyntää tätä. Sanomalehti voi internetin avulla myös vahvistaa perinteistä rooliaan yhteisön siteenä ja kokoajana (ks. myös Heinonen 2000, 18). Lukijoita voi houkutella verkkosivuille myös personalisoidulla journalismilla, jossa lukija voi esimerkiksi muokata uutissivuja omien kiinnostustensa mukaan. Myös Heinosen (1997, 33) tutkimuksessaan haastattelemat suomalaisten sanomalehtien päätoimittajat uskoivat, että uusi teknologia tarjoaa sanomalehdille mahdollisuuden vahvistaa lukijasuhdettaan. Internetin uskottiin voivan tuoda lehdelle myös uusia lukijoita, erityisesti nuoria. Jo mahdollisuus siitä, että lehden kautta voi osallistua julkisuuteen, saattaa muuttaa lehden lukemisen kokemusta (Heikkilä ja Kunelius 1997, 16–17).

Verkkolehtien vuorovaikutteisuutta voidaan lisätä monin tavoin. Yksinkertaisimmillaan voidaan laittaa verkkosivuille toimittajien sähköpostiosoitteet, joihin lukijat voivat kirjoittaa palautetta. Monissa verkkolehdissä on käytössä myös erilliset palautelomakkeet, joissa erikseen kehoitetaan lukijoita ilmaisemaan mielipiteensä. Mielipiteitä voidaan kysellä myös

tarkennetummin esimerkiksi antamalla lukijoille mahdollisuus arvostella yksittäisiä juttuja tai ”päivän kysymys” -tyyppisillä pikagallupeilla (Heinonen 1998, 17–19).

Verkkolehdet voivat palvella lukijoitaan myös järjestämällä näille mahdollisuuden kommunikoida keskenään perustamalla erityisiä keskustelualueita, joita käsittelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Toimittajien tehtäväksi jää tällöin kansalaiskeskustelun moderoiminen, keskustelun tukeminen journalistisen materiaalin avulla sekä myös keskusteluun osallistuminen. (Heinonen 1999a, 50.)

Vuorovaikutteisuuden ansiosta internetissä voidaan muodostaa yhteisöjä (Heinonen 1999a, 40). Sanomalehdet voivatkin verkkojulkaisuissaan omaksua yhteisöorganisoijan roolin eli toimia yhteisön koheesion kaikenpuolisenä edistäjänä. Tällöin hyödynnetään tietoverkkojen mahdollisuuksia luoda yhteisön jäsenten välille välittömiä kontakteja siten, että yhteisön viestintä tapahtuu julkaisun sivuilla ja samalla myös julkaisun ilmoittajien sanomien äärellä (Heinonen 1998, 21). Verkkojulkaisujen yleisöt voivat olla sekä globaaleja että paikallisia. Verkon keskustelupalstoilla muodostuu myös asenneyhteisöllisyyttä, jolloin yleisö rakentuu sen jäseniä yhdistävän asenteen tai kiinnostuksen kohteen mukaan (mt, 25–26).

Yleisön keskinäisen kommunikaation lisäksi verkko mahdollistaa juttujen lähteiden ja yleisön suoran vuorovaikutuksen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi niin, että yleisö voi jutella lähteiden kanssa reaaliaikaisesti ”online chatissa” (mt, 24) tai yleisö voi muuten lähettää haastateltavalle kysymyksiä (Seppälä 2000, 9–10). Journalistit astuvat tällöin syrjään perinteisestä informaationvälittäjän roolistaan (Heinonen 1998, 23).

Heinosen mielestä journalistien pitäisikin ottaa tietoisesti uudenlainen ammatillinen asenne, jossa yleisö päästetään mukaan journalismin tekoon. Verkkoyhteiskunnassa vanha ajattelu, jossa yleisöä pidetään passiivisena vastaanottajana, ei enää käy päinsä, koska yleisö voi hakea tarvitsemansa informaation ja viihteen muualtakin kuin sanomalehdistä. Siksi journalistien on rakennettava yleisön kanssa uudenlainen, läheisempi suhde. Yleisö on otettava mukaan journalistiseen työprosessiin tai ainakin aktiiviseksi keskustelukumppaniksi, jonka ajatuksiin toimittajat myös vastaavat. Tämä ei Heinosen mielestä heikennä journalistien asemaa yhteiskunnassa, vaan päinvastoin vahvistaa heidän rooliaan yleisen edun asianajajana. (Heinonen 1999a, 82.)

Toimittajia haastatellessaan Heinonen on tosin havainnut, etteivät kaikki heistä ole innoissaan uusista vuorovaikutusmahdollisuuksista yleisön kanssa. Toimittajat eivät usko palautetta tulevan tai epäilevät sitä tulevan vain pieneltä rajoitetulta kansanosalta. Monet heistä ovat myös sitä mieltä, että työn kiireisyys ei jätä aikaa yleisön kanssa ”lepertelylle”.

Yleisökeskustelun huono laatu saattaisi myös heikentää lehden laatua ja imagoa. Toisaalta interaktiivisuuden katsotaan kuuluvan verkkomedian ja -journalismin olennaisiin piirteisiin (Heinonen 1999a, 63; Heinonen 1999b, 42–49). Tampereen yliopiston Paikallisuus verkkomediassa -projektin tutkijat havaitsivat, että projektissa mukana olleet tiedotusopin sivuaineopiskelijat olivat valmiimpia omaksumaan uudenlaisia vuorovaikutteisia tapoja tehdä juttuja kuin pääaineopiskelijat, joista monet olivat jo olleet alalla töissä. ”Näyttää siltä, että kaavoihin ja perinteisiin kangistuneen toimittajan rooli on helppo pukea ylle, mutta siitä on vaikea päästä eroon”, Ari Martikainen (2000, 114) kirjoittaa.

Ridellin mielestä uusi teknologia ei kuitenkaan vielä ole ratkaisevasti muuttanut journalismin ja yleisön välille vakiintunutta rooliasetelmaa. Nykyinen verkkojournalismi rajaa yleisön aktiivisuuden pitkälti valintojen tekemiseen kyllä/ei -tyyppiä olevien vaihtoehtojen väliltä tai reagoimiseen valmiiksi annettuihin aiheisiin. Vastaanottajille on määritelty tiukasti rajattu rooli, josta voi kertoa juttuvinkkejä, antaa palautetta ja ottaa kantaa valmiiksi nimettyihin asioihin. Tämä rooli tarjoaa hyvin vähän mahdollisuuksia olla mukana niiden asioiden määrittelyssä, jotka verkkojournalismi päivittäin nimeää ”yhteisiksi” tai ”yleisesti merkittäviksi”. Yleisön mielipiteet kiinnostavat verkkojournalismia lähinnä sikäli, kuin niitä voidaan hyödyntää tuotekehittelyyn journalismin itsensä jo määrittelemistä lähtökohdista. (Ridell 1999, 132–134.) Nykyisin yleisö kyllä voi useilla keskustelupalstoilla jo ehdottaa itse keskustelun aiheita – eri asia tietenkin on, nostaako media näitä aiheita esiin uutisoinnissaan.

3.2 Internetin keskustelualueista

Keskustelualueet tarjoavat internet-käyttäjälle mahdollisuuden esittää ajatuksiaan, antautua keskusteluun ja kertoa mielipiteensä tietystä asiasta hyvinkin suurelle joukolle ihmisiä. Kommunikaatio keskustelualueilla on luonteeltaan välitöntä ja tuttavallista. Viestien kirjoittaminen on helppoa ja viestin julkisuuteen pääseminen lähes varmaa, joten keskusteluun on helppo heittäytyä ilman pohdintaa vaivan väärtiä. Osallistumista helpottaa myös anonyymius, joka on käytäntönä useissa keskusteluryhmissä. Kommunikaatio on myös epämuodollista: esittelyjä ja tutustumista ei tarvita eikä vaivana ole esimerkiksi erilaisten

ammattiasemien tuottamia sosiaalisia esteitä, vaan tuntemattomien kanssa voi keskustella kuin tuttujen kanssa, suoraan asiaan käyden.

Heinonen (1998, 19) nimittää keskustelualueilla tapahtuvaa viestintää horisontaaliviestinnäksi. Horisontaaliviestinnän piirteitä ovat yhtäältä yksilöviestinnän tapainen vuorovaikutteisuus, mutta toisaalta joukkoviestinnälle tyypillinen laaja yleisö, joka ei ole etukäteen valikoitunut (Heinonen 1999a, 50). Horisontaaliviestintänä voidaan pitää myös sanomalehtien perinteisiä yleisönosastoja, joita kuitenkin voidaan verkossa kehittää elävämmiksi (Heinonen 1998, 20). Viherä (1999, 33–34) puolestaan jaottelee viestintätekniikan mahdollistamat viestintämuodot vuorovaikutuksen aktiivisuuden ja siihen osallistuneiden määrän mukaan. Keskusteluryhmät sijoittuvat tässä luokittelussa lähinnä proaktiivisen yhteisöllisen viestinnän kenttään. Tämä tarkoittaa monenkeskistä viestintää, jossa kaikki osapuolet viestivät aktiivisesti toisilleen.

Keskustelualueet eroavat sanomalehtien perinteisistä mielipidesivuista siinä, että ne mahdollistavat nopean dialogin ja laajan osanoton. Heinosen mukaan yleisönosastot kehittyvät tietoverkkoteknologian myötä kohti rupatteluosastoja. Nimi ilmentää aidon keskustelun kaltaista välittömyyttä sekä toiminnallisesti että ajallisesti. Verkossa mielipiteiden kirjoittaminen ja lähettäminen on vaivatonta, ja viesti voi periaatteessa päästä sivuille välittömästi. Tärkeä ero paperilehden yleisönosastoon verrattuna on myös tilan rajattomuus: paperilehdessä usein vain murto-osa lähetetyistä kirjoituksista pääsee esille, mutta verkkoversiossa niistä voidaan periaatteessa julkaista vaikka kaikki. Keskustelualueet tai -ryhmät voivat olla itseohjautuvia, jolloin keskustelu kulkee paperilehteä vapaammin yleisön haluamaan suuntaan. Yleisesti internetin rupatteluverkkoja leimaa avoimuus, tasavertaisuus ja tarvittaessa myös anonyymius. (Heinonen 1998, 19–21; Seppälä 2000, 4.) Kommunikaatio voi tapahtua monenlaisin tavoin, esimerkiksi reaaliaikaisena irc- tai chat-palveluina, ja on kokeiltu myös äänen ja videon yhdistämistä yleisön keskenään käymään viestintään (Heinonen 1998, 21).

Erilaisten keskusteluryhmien määrää internetissä ei ole laskettu, mutta niitä lienee suomalaistenkin kuluttajien saatavilla pitkälti yli kymmenen tuhatta. Suuri osa keskusteluryhmistä kuuluu Usenet News -keskustelujärjestelmään, jossa keskusteluryhmät on kategorisoitu aihepiireittäin (esimerkiksi *sfnet.harrastus.kalastus*). Maailmanlaajuisesti leviäviä Usenet-ryhmiä oli syksyllä 1999 huomattavasti yli kymmenen tuhatta, ja lisäksi

maanosakohtaisia ja paikallisia ryhmiä on suuri määrä. (Ahokas 1999, 5; Savolainen 1999, 13.)

Usenet-järjestelmä on teknisesti erilainen palvelu www:hen verrattuna (Ahokas 1999, 5–6). Ryhmien lukemiseksi tarvitaan oikeus jonkin uutisryhmäpalvelimen käyttöön sekä uutistenlukuohjelma. Internetissä on paljon myös www-pohjaisia keskusteluryhmiä, jotka toimivat jonkin www-palvelun sivuilla. Näiden lukeminen onnistuu tavallisella www-selaimella. (Rautio ja Kolari 1999, 52.) Suomalaisia www-pohjaisia keskustelualueita ovat muun muassa internet-operaattoreiden Saunalahden ja Soneran keskustelufoorumit, Talentumin Duuni.net, sekä useiden tiedotusvälineiden sivuillaan ylläpitämät alueet. Keväällä 2001 oma keskustelualue oli muun muassa Yleisradiolla, Ilta-Sanomilla (Lukijan ääni), Iltalehdellä, Kauppalehdellä, Aamulehdellä, Savon Sanomilla ja Kalevalla (Juttutupa). Kaupunkilehti Tamperelainen ylläpitää Polemiikki.net -keskustelualuetta yhdessä puhelinyhtiö Soon Communicationin kanssa. Osaan näistä ryhmistä osallistuminen vaatii palveluun rekisteröitymistä, osa on välittömästi avoimia kaikille. Myös useat julkiset tahot, esimerkiksi Jyväskylän, Helsingin ja Vantaan kaupungit sekä valtiovarainministeriö, ovat viime vuosina avanneet keskustelusivuja verkkoon (Siimes vastaa..., 2000; Helsinki avasi..., 2001, Karuvuori 2001).

Ann Lightin ja Yvonne Rogersin (1999) mukaan internetin kehityksen alkuvaiheesta asti toimineet keskusteluryhmät (esimerkiksi Usenet) olivat ruohonjuuritasolta nousseita, yksilöiden tai ihmisryhmien perustamia foorumeita, joilla ei ollut järjestöllisiä tai kaupallisia intressejä. Näiden ryhmien henki oli tasa-arvoinen ja ei-autoritäärinen. Myöhemmin kaupalliset organisaatiot – erityisesti sanomalehdet ja TV-yhtiöt – alkoivat perustaa ylhäältä ohjattuja keskustelupaikkoja, joilla pyrittiin saamaan lukijoita keskustelemaan näiden haluamista aiheista. Keskustelun vapauden aste vaihtelee kaupallisillakin sivustoilla: toisaalla yleisö saa viestiä vapaasti keskenään, kun toisaalla sen roolina on vain vastata julkaisijan tekemiin aloitteisiin. Lightin ja Rogersin mukaan julkaisijan asettamat rajoitteet estävät usein lukijoiden välisen keskustelun ja viestintä muuttuu perinteiseen malliin vertikaaliseksi julkaisijan ja yleisön välillä. (Light ja Rogers 1999.)

Keskusteluryhmiin osallistuminen on viime vuosiin asti ollut suomalaisten keskuudessa harvinainen ajanviete. Loppuvuodesta 1996 vain kaksi prosenttia suomalaisista käytti säännöllisesti keskusteluryhmiä työn ulkopuolisiin tarkoituksiin, ja vain kahdeksan prosenttia

oli edes kokeillut niitä. Vaikka keskusteluryhmiin osallistuminen lienee tuon ajankohdan jälkeen lisääntynyt muun verkonkäytön tapaan, koko kansaa tarkastellessa niiden suosio on pysynyt vähäisenä. (Savolainen 1999, 15.) Tähänastiset keskusteluryhmien käyttötutkimukset ovat osoittaneet, että miehet osallistuvat ryhmiin paljon naisia aktiivisemmin ja nuoret aktiivisemmin kuin varttuneemmat (Savolainen 1996, 50; Savolainen 1999, 15; Ahokas 1999, 32–33). Kuten verkkopalvelujen käytössä yleensäkin, liikkeellä ovat ensi vaiheessa ns. ”varhaiset omaksujat” (Savolainen 1999, 21). Kyseiset tutkimukset ovat kuitenkin koskeneet Usenetia ja sen kaltaisia ryhmiä, ja voisi olettaa, että tiedotusvälineiden helpommin lähestyttävillä, www-pohjaisilla sivuilla sukupuolten ja ikäryhmien epäsuhta voisi olla lievempi.

Usenet-ryhmien käyttötarkoitustutkimukset ovat osoittaneet osallistumisen motiiveiksi muun muassa tiedonhaun³, viestinnän, viihteen, ajanvietteen, kaupankäynnin, tiedostojen haun, sosiaalisuuden kaipuun, mahdollisuuden oppia uutta, kiinnostuksen keskustelun seuraamiseen, yleisen uteliaisuuden ja omien mielipiteidensä julkittuomisen ja palautteen saamisen (Savolainen 1996, 49–50; Savolainen 1999, 15, 18; Ahokas 1999, kansilehti, 49). Lightin ja Rogersin (1999) tutkiman Guardian-lehden keskustelun alueen kirjoittajilla tärkeimmät motiivit olivat mielipiteensä kertominen, toisen kirjoittajan kanssa eri mieltä oleminen, jonkin mielipiteen kannattaminen, keskustelun eteenpäin vieminen ja tiedon hankinta. Monilla keskustelun alueelle ensi kertaa kirjoittajilla motiivina oli, että he halusivat ”nähdä mitä tapahtuu”. Kävijät, jotka vain lukivat muiden viestejä, ilmoittivat motiiveikseen muun muassa muiden ihmisten mielipiteiden lukemisen ja tiedon saamisen. (Mt.)

Savolaisen mukaan keskusteluryhmät ovat toimintaympäristö, joka sijoittuu työpaikan ja kodin väliselle ”siirtymävyöhykkeelle”: muita tällaisia ympäristöjä ovat muun muassa kahvilat ja pubit. Ne pyrkivät tarjoamaan emotionaalisesti miellyttävän ja ihmisten tasa-arvoisuutta korostavan ympäristön, jossa voidaan irrottautua hetkeksi päivittäisen työn paineista ja kotielämän velvoitteista. Näille paikoille on ominaista se, että ihmiset tulevat niihin vapaaehtoisesti voidakseen jutella itselleen merkityksellisistä asioista. (Savolainen 1999, 13.) Syitä keskusteluryhmien ulkopuolelle jättäytymiseen ovat puolestaan olleet aikapula, kiinnostuksen vähäisyys, keskustelun huono taso ja se, että keskusteluryhmiä luetaan työpaikalla, jossa viestien kirjoittelu herättäisi paheksuntaa (Savolainen 1999, 15;

---

³ Käyttäjät arvostivat sekä varta vasten haettujen että odottamattomien tietojen saamista. Internet on välineenä omiaan etenkin henkilölähteiden löytämiseen (Ahokas 1999, 49).

Light ja Rogers 1999). Itse olen huomannut, että keskustelualueet saattavat läkähdyttää kävijän puheenvuorojen runsaudellaan: jotta pääsisi keskustelussa kärryille, olisi luettava suuri määrä puheenvuoroja. Viestien luettavuus saattaa myös olla huono tai niiden avautumisessa ja sulkeutumisessa voi kestää kauan.

Keskusteluryhmien käytön vilkkaus on selvitysten mukaan ajallisesti epätasaista, ja siihen sisältyy suuria vaihteluita. Keskustelu saattaa olla hetken hyvin vilkasta ja laantua nopeasti. Tehtyjen selvitysten mukaan käyttö on viikolla aktiivisempaa kuin viikonloppuna, koska monet ihmiset käyttävät tietokonetta työpaikallaan tai oppilaitoksissa. Savolaisen tutkimuksessa vilkkaimpia päiviä olivat maanantai, keskiviikko ja torstai. Loma-aikana keskustelu on keskimääräistä hiljaisempaa. Savolainen tutki myös, mihin vuorokaudenaikaan viestejä lähetellään innokkaimmin. Vastoin odotuksia suurin osa viesteistä saapui kello 9–18, kun taas myöhäisilta ja aamuyön tunnit olivat hiljaista aikaa. (Savolainen 1996, 51, 54–55.) Suosituimpia keskustelun aihepiirejä ovat tutkimusten mukaan olleet viihteeseen, seksiin, tietokoneisiin ja ”human interest” -tyyppisiin asioihin liittyvät aiheet (Savolainen 1999, 17).

Keskusteluryhmään osallistuminen on tietokonevälitteistä viestintää, jossa puhuminen tapahtuu kirjoittamalla (”talking by writing”). Viesteissä käytetty kieli ei ole yksinomaan kirjallista viestintää, vaan siinä on myös puhutulle kielelle ominaisia piirteitä. (Savolainen 1999, 13, 19.) Keskusteluryhmiin lähetetyt viestit muistuttavat lähinnä yleisönosastokirjoituksia, mutta ne ovat yleensä niitä lyhyempiä, muutaman rivin reagointeja edeltäviin viesteihin. Usenetissa tapahtuvalle keskustelulle on Savolaisen mukaan ominaista sidonnaisuus nykyhetkeen, lyhytjänteisyys, pintapuolisuus, fragmentaarisuus, keskeneräisyys sekä keskustelun voimakas rönsyily. Koska keskustelulla ei ole selkeää asialistaa, tavoitetta ja puheenjohtajaa, keskustelu etenee omalla painollaan ja yllättävätkin suunnanmuutokset ovat mahdollisia. Keskusteluun kuuluvat yhtä hyvin vakavissaan esitetyt asia-argumentit kuin myös herjat, joissa on totta toinen puoli. Samassa aiheessa ei pysytäkään pitkään, vaikka aihe olisi edelleen ajankohtainen. (Savolainen 1996, 63, 51.)

Koska puheenvuorot eivät seuraa ajallisesti välittömästi toisiaan ja edelliset puheenvuorot on käytävä varta vasten erikseen lukemassa, keskustelijat joutuvat ponnistelemaan normaalikeskustelua enemmän löytääkseen keskustelun ”punaisen langan”, mikä myös aiheuttaa rönsyilyä. Puheenvuorojen pitkät välit saattavat pahimmillaan johtaa eräänlaiseen sokkokeskusteluun tai eri kommenttien kakofoniaan, koska kirjoitettaessa kommenttia

edelliseen puheenvuoroon ei aina tiedetä, onko siitä jo esitetty täsmällisempi versio.

Ongelmana voi olla sekin, että keskustelu jää jauhamaan tyhjää. Alkuperäinen otsikko ei usein enää myöhemmin vastaa keskustelun sisältöä. (Savolainen 1999, 19.)

Verkkokeskustelun tekstuaaliset kerrostumat jäävät melko ohuiksi. Savolaisen tutkimassa ryhmässä pari viikkoa oli aikajänne, jonka takaisiin viesteihin ei enää palattu edes tärkeimmissä kysymyksissä; tämä siitä huolimatta, että lukijoilla periaatteessa on ryhmän ”tekstiarkisto” käytössään. (Savolainen 1996, 51, 63.)

Verkkokeskustelusta puuttuvat vakiintuneet määrämuodot, säännökset, yhteyskäytännöt ja tekniset suojaratkaisut, ja näiden tekijöiden puuttuminen antaa verkkokeskusteluille ohimenevyyden ja vähäarvoisuuden leiman (Kuronen 2000, 111). Kurosen mielestä keskustelujen hajanaisuuden perusteella verkkokeskustelujen mahdollisuuksista tehtävät johtopäätökset olisivat pakostikin hyvin pessimistisiä. Hän pitää kuitenkin tällaisten johtopäätösten tekemistä enenaikaisena, koska merkityksellisten verkkokeskustelujen aika ei ole vielä tullut. (Kuronen 2000, 22.) Väitöskirjassaan Kuronen laskeekin kansalaiskeskusteluksi vain vakavimpia yhteiskunnallisia ongelmia käsittelevän keskustelun. Satunnaista ja päämäärätöntä keskustelua hän ei pidä suuressakaan arvossa. ”Tällainen keskustelu on usein luonteeltaan sosiaalista ääntelyä, joka pitää laumaa kasassa (vrt. ankkalauman ääntely)”, Kuronen (2000, 119) kirjoittaa.

Gerlander ja Takala (1996, 43–44) huomauttavat, että viestintä keskusteluryhmissä poikkeaa huomattavasti tavallisista keskusteluista: ”[...] keskusteluryhmään osallistumista voi jossain suhteessa pitää hyppynä tuntemattomaan tai näyttämöllä olona: ei näe, ketä katsomossa istuu, vai onko siellä yleensä ketään? ’Sanotaan’ jotain ja jäädään odottamaan jännittyneenä, tuleeko vastauksia.”

Keskusteluryhmiä käykin seuraamassa huomattavasti suurempi joukko ihmisiä kuin ne, jotka kirjoittavat itse sinne viestejä. Savolaisen mukaan aktiivikirjoittajien ja sivustaseuraajien (engl. *lurkers* eli ”kurkkijat”) suhde on yleensä noin 20–80, mutta tämän suhteen arvioidaan kuitenkin vaihtelevan jyrkästi eri keskusteluryhmien välillä. (Savolainen 1999, 16.) Lightin ja Rogersin tutkimalla Guardian-lehden keskustelualueella 2100 rekisteröityneestä kävijästä 400 kirjoitti itse viestejä (Light ja Rogers 1999). Omien viestien kirjoittaminen vaatii luonnollisesti enemmän pohdintaa ja paneutumista kuin sivusta seuraaminen, ja taustalla on nolatuksi tulemisen vaara suuren ja kasvottomaksi jäävän yleisön edessä. Savolaisen mukaan

kynnys kirjoittamiseen saattaa nousta myös siksi, että keskustelua dominoivat muutamat henkilöt, ja ryhmässä vallitsevat tietyt käyttäytymiskoodit ja hierarkia (Savolainen 1999, 16, 20). Uskoisin, että tiedotusvälineiden keskustelusivuilla ei ole yhtä ankaria koodeja kuin yhteisöllisemmillä ja sisäänpäinlämpiävämmillä Usenet-ryhmillä. Ryhmältä saatavan kannustavan palautteen uskotaan lisäävän osallistumista, ja etenkin ensimmäisiin viesteihin saatu palaute on tärkeää käytön jatkamisen kannalta. (Savolainen 1996, 50–51; Savolainen 1999, 17.)

Lightin ja Rogersin tutkimuksessa ilmeni, että tottuneilla verkkokeskustelijoilla ja ensi kertoja keskusteluryhmissä vierailevilla oli hyvin erilaiset odotukset ja toiveet siitä, millainen keskustelualueen pitäisi olla. Kokeneet keskustelijat valittivat uusien kävijöiden käytöksestä. (Light ja Rogers 1999.)

Tietoverkon vapaus ja nopeus ovat Kurosen mukaan keskustelun kannalta sen parhaita puolia, mutta ne ovat myös mielekkään keskustelun akilleenkantapää. Verkkokeskustelussa on helppo syyllistyä mustamaalaukseen tai suoranaiseen herjaukseen; hetken mielijohteesta kirjoitettu teksti lähtee esille näppäimen painalluksella, eikä perumisen mahdollisuutta ole. Yksityisyyden suojan ja ihmisarvon loukkaaminen on verkossa liian helppoa. Moderointi tietenkin auttaa tähän, mutta siinä on puolestaan sensurointiin ajautumisen vaara. Lievemmissä muodossaan verkkokeskustelun nuoruus ilmenee epäasiallisena käyttäytymisenä, jolla voi olla haitalliset seuraukset keskustelun kulun kannalta. Yksittäisten keskustelijoiden pikkumaisuus, näsäviisaus, ylimielisyys tai röyhkeys voivat vaientaa aloittelevat keskustelijat tai karkottaa heidät kokonaan. Verkkokeskustelussa on psykologisesti ajatellen helpompaa olla röyhkeä ihmisiä kohtaan kuin kasvokkaisessa keskustelussa. (Kuronen 2000, 116–117.)

Petteri Järvinen (1996, 217–220) toteaa, että miesvaltaisesta historiasta johtuen internetin kulttuuri on muotoutunut miesten ohjauksessa. Naiset saattavat kokea news-alueiden päällekkäyvä kirjoitustavan ja maskuliinisen oikeassa olemisen tarpeen jopa vastenmieliseksi. Järvisen mielestä news-alueet kuitenkin osoittavat, etteivät suomalaiset miehet ole yhtä sulkeutuneita kuin heidän valitetaan olevan. ”Kylläpä naiset hämmästyvät, kun he huomaavat, miten valmiita miehet ovat keskustelemaan kokemuksistaan ja mielipiteistään *sfnet.keskustelu.seksi* tai *sfnet.keskustelu.lapset* -alueilla. Miehet eivät olekaan juroja ja

hiljaisia: heilläkin on tunteet ja he osaavat myös kirjoittaa niistä.” Keskusteluryhmän viestin saa kirjoittaa kaikessa rauhassa, eikä kukaan keskeytä tai loukkaannu sanoista niiden ollessa puolivalmiita. Kirjoittaessa on helppo kuvitella olevansa kahden kesken koneen kanssa, jolloin tulee kirjoitettua hyvinkin henkilökohtaisista asioista.

Keskusteluryhmässä voi esiintyä tahtomattaankin loukkaavasti, jos kirjoittaa viestin juuri samoin, kuin aikoi sanoa asian puhumalla. Kun eleet ja äänenpainot eivät ole pehmentämässä sanottavaa, tuloksena voi olla ”flame” eli muita ärsyttävä tai loukkaava viesti. ”Lisäksi käytännön syistä monet kirjoittavat viestejä iltamyöhään väsyneenä, kiireessä ruokatunnilla tai jopa pari lasia nauttineena. Kun toiset sitten lukevat näitä viestejä ja ottavat kaiken kirjaimellisesti, yhteentörmäykset ovat väistämättömiä. Valitettavan usein viesteistä paistaa myös miehinen jäärapäinen asenne, joka tekee omien virheiden tunnustamisen vaikeaksi. Keskustelu jämähtää inttamiseksi tai sitten toisen viestistä otetaan vain yksi irrallinen lause, jonka murskaamiseen keskitetään kaikki oma osaaminen”, Järvinen (mt, 219–220) kirjoittaa.

Verkkokeskustelussa ollaan taipuvaisia tuomaan esille lähinnä erimielisyyksiä eikä niinkään korostamaan niitä näkökohtia, joista ollaan samaa mieltä (Savolainen 1999, 20, Järvinen 1996, 220). Verkossa viestiessä ei joudu kohtaamaan suoraan toisen kärsimystä, vihaa tai pettymystä, jolloin on helpompi olla välinpitämätön ja olla tuntematta vastuuta sanoistaan ja toiminnastaan. Verkkokeskusteluun on helppo liittyä ja siitä on myös helppo irtaantua, koska siihen ei liity raskaita siteitä, velvoitteita tai sanktioita niin kuin kasvokkaistilanteisiin usein liittyy. (Gerlander ja Takala 1996, 45–46.)

Kuronen pitää nykyisissä sanomalehtien yleisönosastoissa (ja vielä yleisemmin verkkokeskusteluissa) harrastettavaa anonyymisyyttä ongelmallisena kansalaiskeskustelun laadun kannalta. Keskustelun kuuntelijoiden pitäisi saada tietää, kuka puhuu, koska puheen pitäjä saattaa pyrkiä johonkin tiettyyn, itselleen edulliseen lopputulokseen. Kuulijan on voitava suhteuttaa kuulemansa puhujan taustaan ja intresseihin.⁴ Jos yleisönosastossa julkaistu mielipide on yhdentekevä, on Kurosen mielestä samantekevää, käykö kirjoittajan henkilöllisyys selville. Jos mielipide on jyrkkä ja provokatorinen, asetelma muuttuu ongelmallisemmaksi. Kirjoittaja esittää tällöin jyrkkiä mielipiteitään anonyymiteetin

---

⁴ Kyky harjoittaa lähdekritiikkiä kuuluu joka tapauksessa tietoverkoissa kävijän tarvitsemiin viestintätaitoihin, joita käsittelen luvussa 3.4.2.

suojaamana ja lukijalle voi syntyä epäily, että hän ei ehkä olekaan esittämiensä mielipiteiden takana. Toisaalta Kuronen myöntää, että tietoverkoissa on voitava esiintyä myös anonyymisti. (Kuronen 2000, 111–112.)

3.2.1 Tiedotusvälineiden keskustelualueiden erityispiirteet

Tiedotusvälineiden keskustelualueet toimivat journalistisessa ympäristössä, joka tarjoaa yleisölle runsaasti puheenaiheita ja virikkeitä mielipiteiden vaihtoon. Toimitus voi tehdä itse keskustelualoitteita ja tukea keskustelua journalistisin keinoin esimerkiksi liittämällä niiden yhteyteen vuoropuhelua tukevaa aineistoa. Yleisön käymää keskustelua voidaan vastaavasti julkaista uutisaineiston joukossa. Perinteisiin medioihin verrattuna internet nopeuttaa huomattavasti journalistien ja yleisön välistä sekä yleisön keskinäistä viestintää. Myös toimituksen työ altistuu verkossa entistä enemmän yleisön käymälle keskustelulle. Keskustelualueiden viestit tulevat myös kaikkien nähtäville, toisin kuin toimituksen yleisöltä saama palaute. Mikko Seppälä kutsuu tällaista journalismia puheenvuorojournalismiksi. (Seppälä 2000, 3.)

Seppälä tarkastelee raportissaan kahdenkymmenen tiedotusvälineen keskustelualueita, joiden ominaisuuksia hän selvittää seuraavien kysymysten avulla: 1) miten uutis- ja muuta journalistista aineistoa hyödynnetään keskusteluiden yhteydessä, 2) miten keskusteluita nostetaan esille uutisalueilla, 3) miten toimitus aloittaa ja pohjustaa keskustelut, 4) miten keskusteluiden rakenne on järjestetty ja 5) rajoitetaanko viestien julkaisua tai muokataanko niiden sisältöä. Nämä aspektit ovat tärkeitä myös omassa hankkeessani, ja esittelen Keski-suomalaisen keskustelualuekokeilussa tehtyjä ratkaisuja luvussa 4.

Toimitus voi pohjustaa keskusteluja sekä tukea niitä journalistisin keinoin. Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi kysymysten ja lyhyiden alustusten käyttäminen keskustelun innoittajina sekä erityisesti verkon mahdollistamat menetelmät, kuten aihetta sivuavien uutismateriaalien linkittäminen keskustelun yhteyteen.⁵ (Seppälä 2000, 5.)

Linkitystä voidaan hyödyntää myös toisin päin, eli uutisista voidaan laittaa linkkejä niistä käytyyn keskusteluun. Linkitetty ryhmä voi olla täsmälleen samaa aihetta käsittelevä ryhmä

---

⁵ Uutislinkit esiintyvät Seppälän mielestä houkuttelevampina, mikäli moderaattori mainitsee ne puheenvuoroissaan, kuin jos ne ovat vain linkkeinä sivun reunassa (Seppälä 2000, 15).

tai laajempaa yläaihetta käsittelevä ryhmä. Linkkejä keskusteluun on laitettu erityisesti laajojen uutispakettien yhteyteen. Keskustelualueiden sisältöä voidaan myös hyödyntää laittamalla esimerkiksi uutisten oheen yleisön lähettämistä puheenvuoroista poimittuja lainauksia. Mikäli keskustelualueilta ei ole linkkejä uutisiin eikä toisinpäin, ovat keskustelualueet Seppälän mukaan eräänlaisessa journalistisessa tyhjiössä. Tämä on verkossa tuomittavampaa kuin paperilehdessä, koska linkittäminen on verkossa teknisesti helppoa. (Seppälä 2000, 11–12.)

Keskustelujen aiheet tulevat joko toimitukselta tai yleisöltä. Käytäntö vaihtelee eri keskustelualueilla varsin paljon. Joillakin keskustelualueilla yleisö on jätetty lähes oman onnensa nojaan keskustelun ylläpitämisessä, kun taas toisissa heille ei anneta lainkaan mahdollisuutta ehdottaa omia aiheita. Seppälän mielestä kovinkaan moni väline ei pohjusta kunnolla keskustelujen aloitusta. Tavallisimmin keskustelut aloitetaan parilla johdattelevalla kysymyksellä. Moni lehti laittaa aloituksen yhteyteen myös lyhyen taustoituksen, esimerkiksi muutaman lauseen selostuksen tilanteesta tai asiaa käsitteleviä uutissähkeitä. Joskus alustuksena voi olla myös ulkopuoliselta taholta, esimerkiksi kolumnistilta tilattu mielipide, jota käytetään keskustelun sytykkeenä. Mikäli yleisö halutaan saada keskustelemaan vain muutaman lauseen alustuksella, aiheiden on oltava heille tuttuja. (Seppälä 2000, 14–16.)

Seppälän tutkimat keskustelualueet järjestyivät rakenteeltaan kahdella tavalla, joko hierarkkisina, puumaisiin ”säikeisiin” jaettuina listoina tai puheenvuorojen allekkain olevina pötköinä. Enemmistö keskustelualueista hyödyntää puumaista rakennetta, jossa viestien suhteet toisiinsa käyvät helpommin selville. Joissain tapauksissa näkyvillä on vain ketjun ensimmäinen puheenvuoro, jota klikattaessa saa näkyviin sitä kommentoivat viestit. Seppälän mukaan graafisia mahdollisuuksia hyödynnetään keskustelualueiden yhteydessä vähän ja niissä luotetaan sanallisen aineiston voimaan. (Seppälä 2000, 18–20.)

Keskustelualueille kirjoittavilta ihmisiltä vaaditaan tavallisesti jonkinlaista rekisteröitymistä tai vähintään sähköpostiosoitteen antamista. Täysin anonymi osallistuminen pyritään näin tekemään mahdottomaksi, minkä toivotaan rajoittavan asiattonta kirjoittelua. (Seppälä 2000, 22.) Väärien tietojen antaminen on toki mahdollista, vaikka teknisesti lienee mahdollista jäljittää kone, jolta viesti on lähetetty. Tällaisiin toimenpiteisiin tuskin kuitenkaan usein ryhdytään.

Kuusiston ja Sirkkusen mukaan on epäselvää, kenellä on viime kädessä vastuu keskusteluryhmässä julkaistusta sisällöstä. Onko esimerkiksi moderaattori ”vastaava toimittaja”, joka voidaan tuomita päätoimittajarikkomuksesta? (Kuusisto ja Sirkkunen 1999, 76.) Tämä kysymys oli keväällä 2001 edelleen epäselvä, koska verkkojournalismin laillinen sääntely on vielä keskeneräistä eikä yhtään oikeuteen asti edennyttä ennakkotapausta ollut ollut.

3.2.2 Keskustelun moderointi

Moderointi tarkoittaa verkkokeskustelun ylläpitoa ja sen ohjaamista haluttuun suuntaan: kielenkäytön ja kieliäsen valvomista sekä keskustelun ruokkimista uusilla aloitteilla. Moderaattori voi eri keskustelupalstoilla ottaa hyvin erilaisen roolin. Passiivisimmillaan moderaattori voi vain tarkkailla ylimalkaisesti keskustelun kulkua ja puuttua vain pahimpiin ylilyönteihin. Aktiivinen moderaattori voi tarkistaa viestit etukäteen loukkaavien viestien poistamiseksi ja parannella viestien kieliäsuu. Hän voi toimia myös keskustelun avaajana pyytämällä kommentteja joistain ajankohtaisista aiheista tai kirjoittaa itse kärjekkään avauksen. Hän voi myös lietsoa keskustelua pyytämällä kiistanalaisissa tilanteissa kommentteja niiltä osapuolilta, jotka eivät ole vielä sanaansa sanoneet. (Kuusisto ja Sirkkunen 1999, 76.) Tiedotusvälineen ylläpitämisen keskustelusivun moderaattori voi myös luontevasti hankkia asiantuntijoilta vastauksia keskustelussa nousseisiin kysymyksiin ja esitellä aiheeseen liittyvää uutismateriaalia. J. D. Lasican (1996, /ajrjd13.html) haastatteleva yhdysvaltalaisen lehden toimittaja kuvaa rooliaan näin: ”Me nostamme aiheita keskustelun kohteeksi, jäsenämme siellä jo olevaa keskustelua, puhumme ja kuuntelemme, kokoamme löydöksiämme ja taustoitamme niitä, sekä lisäämme sen, mitä voimme ammattitaitomme ja resurssiemme avulla lisätä.” Toisen haastateltavan mielestä online-toimittajan pitäisi olla virtuaalinen baarimikko, joka kuuntelee muiden puhetta ja saattaa sopivia keskustelijoita yhteen.

Moderointi voi tapahtua joko etu- tai jälkikäteen. Kuusiston ja Sirkkusen (1999, 76) mukaan Suomessa tavallisempi tapa on jälkikäteismoderointi, jolloin sopimattomat viestit poistetaan jälkikäteen. Etukäteismoderointi, jossa viestit menevät ensin yksityisesti moderaattorille, vaatii enemmän resursseja. Viestien hylkäämisen tavallisimmat syyt ovat kielen siveettömyys ja viestin loukkaavuus. Esimerkiksi Kuusiston ja Sirkkusen haastattelemat Duuni.net - yhteisön moderaattorit kertovat poistavansa ryhmistä lähinnä asiatonta kielenkäyttöä (kiroilut

ja solvaukset), kaupallisen mainostamisen ja henkilökohtaisuuksiin menevän kiistelyn (mt, 81). Viestien kieliasuun sen sijaan puututaan keskustelualueilla harvoin (Seppälä 2000, 22).

Keskustelun pysyminen vilkkaana, monipuolisena ja tasoltaan tyydyttävänä on keskustelufoorumien ylläpidon suurin haaste. Tutkimustuloksia ei ole siitä, mistä keskustelufoorumien suosio tai epäsuosio johtuu, tai vaatiiko hyvä keskustelu välttämättä aktiivista moderointia. Keskustelijoiden puute on muodostunut ongelmaksi joillakin keskustelualueilla. Myös keskustelun tasossa olisi usein parantamista. Ongelmaksi voi muodostua se, että samat keskustelijat dominoivat aluetta jyräävillä mielipiteillään, tai keskustelun latistuminen yhdentekeväksi sanailuksi (esim. ”South Park on paska!” ”Eipäs kun South Park rules!”). Mikäli lehti haluaa keskustelualueestaan lehden muuta journalistista tasoa (ainakin verkkoetiketin ja -tapojen puitteissa) lähelle yltävän paikan, huonotasoinen keskustelu on kiusallista. Voidaan myös ajatella, että hyvätasoinen ja viihdyttävä keskustelualue houkuttelee yhä uusia keskustelijoita, kun taas huonotasoisella käynti saattaa jäädä monelta ainoaksi. Sillä, millainen itse keskustelufoorumi on, on suuri merkitys keskustelun onnistumiselle. Kuronen (2000, 119) kirjoittaa: ”Hyvä foorumi luo tunteen mukana olemisesta – parhaimmillaan kyse on uusien merkitysten tuottamisesta. Arvostetut keskustelijat lisäävät foorumin arvostusta, josta osa kiinnittyy uusiin keskustelijoihin. Myös käsiteltävän asia tärkeys vaikuttaa foorumin arvostukseen ja kääntäen.” Keskustelualueen ilmapiiri saisi mieluiten olla kannustava ja kirjoittamiseen motivoiva.

Kuusiston ja Sirkkusen mukaan moderaattorin työ on vaativaa, koska keskusteluryhmiä seuraavista vain pieni osa osallistuu keskusteluun. (Mt, 76.) Heidän haastattelemansa Duuni.net -yhteisön suunnittelijan Kim Weckströmin mukaan monet epäonnistuneet verkkoyhteisökokeilut osoittavat, että riittävän volyymin ja laadun saavuttaminen keskusteluryhmissä on vaikeaa. Yhteisön dynamiikkaa pitääkin jatkuvasti vaalia ja keskustelua ruokkia ja ohjata. (Mt, 45.) Ari Heinosen mukaan keskusteluryhmän moderointi vaatii paljon uusia taitoja perinteisten toimittajan ammattitaitojen lisäksi (Heinonen 1999, 71; ks. Heikkilä ja Kunelius 1999, 103).

Moderaattorin aktiivinen rooli voi luoda keskustelualueelle hyvää henkeä. Sanomalehtien ei olisi syytä myöskään väheksyä keskustelualueen markkinoinnin merkitystä. Paperilehti on luonteva ja tehokas väline keskustelualueen mainostamiseen. Keskustelualueen arvoon vaikuttanee myös se, millaisessa asemassa lehti muuten aluetta pitää. Mikäli lehti osoittaa

pitävänsä foorumia tärkeänä journalistisena osana esimerkiksi kirjoittamalla siellä käydyistä keskusteluista, nousee keskustelun alueen profiili myös lukijoiden silmissä.

3.3 Kansalaisjournalismi keskustelupalstoilla

Kansalaisjournalismissa esitetyt näkökannat tarjoavat paljon eväitä keskustelupalstan suunnitteluun ja rohkaisevat hyödyntämään internetin vuorovaikutteisia mahdollisuuksia. Jos keskustelupalstaa toimitetaan hyvin, siitä voi tulla perinteisiä yleisönosastoja tasa-arvoisempi areena julkiselle keskustelulle. Koska tilarajoituksia ei ole, esiin pääsee samasta aiheesta moniulotteisia näkemyksiä pelkkien ääripäiden sijaan.

Keskusteluryhmiä voidaan pitää tietyllä tapaa hyvin demokraattisina viestintäareenoina. Niiden voidaan katsoa täyttävän Habermasin esittämät demokraattisen viestinnän perusehdot: jokaisen puhe- ja toimintakykyisen subjektin sallitaan osallistua diskurssiin, jokainen saa asettaa kyseenalaiseksi minkä tahansa väittämän, jokainen voi tuoda keskusteluun minkä tahansa väittämän, jokaisen sallitaan esittää omat asenteensa, halunsa ja tarpeensa, ja ketään ”puhujaa” ei estetä sisäisin tai ulkoisin pakottein toteuttamasta näitä oikeuksia. (Savolainen 1996, 51–52.) Timo Kurosen mukaan vasta tietoverkot tekevät vapaan ja julkisen kansalaiskeskustelun ensi kertaa mahdolliseksi; yleisemminkin sananvapaudesta tulee verkkoteknologian ansiosta periaatteellisen oikeuden sijasta tosiasiallinen mahdollisuus. Verkot saattavat muuttaa julkisen keskustelun maailmaa: vakavista epäkohdista pystytään ehkä kertomaan jo siinä vaiheessa, kun ongelma on vasta kehittymässä. (Kuronen 2000, 12, 15–16.)

Kurosen näkökulma ei kuitenkaan varsinaisesti ole kansalaisjournalistinen, koska hän ei usko kaupallistuvan ja viihteellistyvän julkisen viestinnän haluun ja kykyyn päästää julkisuuteen kansalaisten kriittisiä ääniä. Hän vaatiikin, että kirjastojen olisi otettava tehtäväkseen yleisten keskustelufoorumien ylläpito. ”Näin epäkohdista pystyttäisiin käymään laajaa ja kriittistä keskustelua siinäkin tapauksessa, jos viranomaisten ja kaupallisen viestinnän yhteen kietoutunut koneisto alkaa tiedotustoiminnassaan suuntautua kansalaisten etujen vastaisesti”. (Kuronen 2000, 12, 15–16.)

Keskusteluryhmät täyttävät Habermasin kriteerit sanomalehtien yleisönosastoja paremmin siinä mielessä, että keskusteluryhmässä voi julkaista melkein minkä tahansa mielipiteen ja

niin usein kuin haluaa (Savolainen 1996, 51–52). Uskoisin, että sanomalehtienkään keskusteluryhmissä tuskin valikoidaan kirjoituksia mielipiteiden perusteella, kuten niiden yleisönosastoilla jatkuvasti ainakin epäillään tapahtuvan. Esimerkiksi Savolaisen tutkimassa, Jyväskylän Suurajoja käsittelevässä keskusteluryhmässä eräs keskustelija väitti, että rallia kritisoivia puheenvuoroja on vaikea saada julkisuuteen ”paikallisessa sotilaspiirin pää-äänenkannattajassa” (kyseinen media on ironisesta sävystä ja asiayhteydestä helppo tunnistaa sanomalehti Keski-suomalaiseksi), koska lehden päätoimittaja pitää rallia maakunnalle niin tärkeänä asiana (mt, 62). Mikäli tällaista ”sensuuria” olisikin Keski-suomalaisessa tapahtunut, olisi vaikea kuvitella, että sitä voitaisiin toteuttaa projektissani aloittamalla keskustelualueella.

Foorumin avoimuudella voi Savolaisen mukaan tosin olla myös negatiivinen puolensa: viestien tulvasta johtuen keskusteluryhmän puheenvuoroihin suhtaudutaan vähemmän vakavasti kuin niihin, jotka ovat läpäisseet toimituksen seulan (mt, 52). Pohtia voi myös, onko paperille painetun tekstin status yhä korkeampi kuin pelkästään verkossa ilmestyvän, ja miten arvokkaaseen asemaan lehdet itse nostavat keskustelualueensa. Onko verkkoversion keskustelualue lehden tärkeä ja vakavasti otettava journalistinen osa vai soittoääniin ja e-kortteihin verrattava viihdyke? Savolainen (mt, 63–64) ennustaa, että olemme vielä kaukana siitä päivästä, jolloin (Usenetin) keskusteluryhmät haastavat foorumina sanomalehtien yleisönosastot. Hän perustelee mielipidettään lukijoiden määrällä ja sosioekonomisella vinoumalla, mutta myöntää, että asia tulee jonkin verran korjautumaan tulevaisuudessa.

Verkkoviestinnän vakuuttavuutta ja demokraattisuutta vähentääkin myös se tosiseikka, että kaikilla kansalaisilla ei ole yhtäläistä pääsyä tietoverkkoihin, ja myös kansalaisten viestintätaidot eroavat suuresti toisistaan (mt, 52). Käsittelen näitä asioita tarkemmin luvussa 3.4.

3.3.1 Keskusteluryhmien synnyttämä tieto

Heikkilän ja Kuneliuksen (1997, 16) mukaan keskusteluryhmät ovat perinteisestä poikkeava tapa tuottaa tietoa. Asiantuntijatieto on yleistettävää ja edustuksellista, kun taas keskusteluryhmissä tuotettuun tietoon vaikuttavat konkreettinen arki, arvokeskustelu sekä historialliset ja paikalliset olosuhteet. Asiantuntijat korostavat analyyttistä selkeyttä ja erottavat järjen tunteesta, kun taas ”arjen asiantuntijat” sietävät moniselitteisyyttä, sekoittavat

järjen ja tunteen ja kyseenalaistavat koko erottelun. Heikkilän ja Kuneliuksen mielestä (1999, 103) journalismin on hyväksyttävä, että myös ihmisten arkinen kokemus on tapa "tietää". Se ei ole pelkkiä yksilöllisiä tuntemuksia, vaan sisältää paljon sellaista ymmärrystä, jota tarvitaan yhteisten ongelmien ratkaisemisessa. Hyvä julkisuus ei sulje tätä ainesta keskustelun ulkopuolelle, vaan käyttää sitä oman elinvoimansa lähteenä. Keskusteluja kuuntelemalla toimittajat voivat saada tuntumaa siihen, millä tavalla tavalliset ihmiset puhuvat ja ajattelevat (mt, 104).

Kuusiston ja Sirkkusen mukaan keskusteluryhmissä syntyvä tieto on intressidonnaista ja näkemyksellistä, ihmisten tulkintoja maailmasta. Heidän mielestään ne ovat journalistisesti sikäli arvottomia, että niissä ei synny kovin paljon uutta, eksaktia tietoa yhteiskunnallisesti relevanteista asioista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että ne olisivat yleisölleen arvottomia. Heidän haastattelemansa Kim Weckström kuvaa ryhmiä "merkitysten uudenlaisena vaihdannaistaloutena": ihmiset vaihtavat näkökulmia maailmasta. (Kuusisto ja Sirkkunen 1999, 47–48.) Keskustelupalstojen puolesta puhuvat myös tutkimustulokset, joiden mukaan yleisönosaston mielipiteet voivat olla mielipiteenmuodostuksessa yhtä tärkeitä apuvälineitä kuin uutisten faktatiedot. Keskustelun edistämiseksi mielipiteiden ja yhä uusien puheenvuorojen esittäminen voi olla "tietoja" tärkeämpää. (Heikkilä ja Kunelius 1997, 11.)

Heikkilä ja Kunelius havaitsivat kansalaisjournalismikokeiluissaan, että ihmisten viisus kumpuaa osin siitä, että arkielämässä kaikki asiat kytkeytyvät toisiinsa, eivätkä eroa toisistaan siten kuin instituutioilla on tapana niitä nimetä. He nimeävät "kytkentäjärjeksi" ihmisten kyvyn nähdä julkisuuden näkökulmasta yllättäviä ja epätavallisia yhteyksiä eri asioiden välillä, muotoilla uusia teemoja ja esittää niiden pohjalta ehdotuksia. Tämän tietämyksen avulla ongelmiin voitiin löytää luovia ratkaisuja. (Heikkilä ja Kunelius 1999, 114; Heikkilä ja Kunelius 2000, 62.) Kansalaiset voivat myös ehdottaa huomion kohteeksi sellaisia aiheita, joita journalismi tai kuntaorganisaatio ei pitäisi ajankohtaisina tai muuten sopivina. Ihmisten arkielämän rytmi on hitaampi ja joustavampi kuin instituutioiden: vaikka jokin asia olisi byrokraattisesti loppuun käsitelty, se voi vielä nostaa paljon ajatuksia ja tunteita ihmisten mielissä. (Heikkilä ja Kunelius 2000, 69.)

Keskusteluryhmien myötä toimittajat oppivat näkemään tapahtumat prosesseina. Yllytetty keskusteluryhmä tuo esiin asioiden meneillään olevan luonteen ja tapahtumisen vaiheet ovat jatkuvasti seurattavissa. Keskusteluryhmissä pääsee esiin myös asioiden mutkikkuus, mikä

haastaa journalismin tavan polarisoida asioita ääripäiden välisiksi kamppailuiksi. (Ridell 1999, 139; Heikkilä ja Kunelius 1997, 9.)

3.3.2 Kansalaisjournalistiset keskusteluryhmäkokeilut Suomessa

Kansalaisjournalismin nimissä on jo toteutettu keskusteluryhmäkokeiluja Suomessa, vaikkakaan ne eivät ole tapahtuneet verkossa, vaan perinteiseen tapaan kasvokkain. Kokeilujen ideana oli saada selville ongelmia, jotka koskettavat ihmisiä heidän arkielämässään, ja saada aikaan julkista keskustelua niiden pohjalta. Aamulehti ja Savon Sanomat toteuttivat vuosina 1996–1999 yhdessä Tampereen yliopiston tutkijoiden kanssa neljä kansalaisjournalismihanketta, joissa koottiin kymmenen hengen ryhmiä lehtien kohdealueella asuvista ihmisistä. Kokeilujen tavoitteena oli antaa keskusteleville ihmisille tilaisuus päästä julkisuuteen, tuottaa kiinnostavia jutun aiheita ja näkökulmia sekä virittää alueella julkista keskustelua kansalaisten esiin tuomista teemoista. (Heikkilä ja Kunelius 2000, 33.)

Yhdessä projektissa keskusteltiin vapaasti kuopiolaisia osallistujia askarruttavista asioista ja toisessa kuntalaisten osallistumismahdollisuuksista Siilinjärvellä ja Suonenjoella. Kolmannessa keskusteltiin Tampereen kaupungin budjetista. Keskustelut ryhmissä olivat tutkimusraporttien mukaan vilkkaita, aidosti pohtivia ja kiinnostavia. (Heikkilä ja Kunelius 1999, 105–119.) Ryhmät tarjosivat toimitukselle konkreettista materiaalia juttujen tekemiseen ja toimivat kosketuspintana siihen, millaisella kielellä ja logiikalla ihmiset yhteisistä asioista puhuvat ja millaisia aiheita ja kysymyksiä heillä on mielessään (Heikkilä ja Kunelius 2000, 34). Kokeiluhankkeiden ryhmät lyövät Heikkilän ja Kuneliuksen mukaan laudalta monet muut tunnetut keinot lähestyä kansalaisia, kuten katugallupit, juttuideakilpailut tai lomakekyselyihin perustuvat lukijatutkimukset (mt, 94).

Heikkilän ja Kuneliuksen mukaan osallistujat saivat keskusteluihin osallistumisesta monenlaista mielihyvää. Keskustelutilanteet itsessään olivat heistä nautittavia, niiden julkisuus houkutteli heitä, he halusivat vaikuttaa tärkeiksi kokemuksiinsa asioihin ja antaa esimerkkiä muille, että vaikuttaminen on mahdollista. Negatiivisia kokemuksia, kuten

jännitystä, mielipahaa ja pelkoa nolatuksi tulemisesta, oli positiivisia kokemuksia paljon vähemmän. (Mt, 80–83.)⁶

Tampereen yliopiston Paikallisuus verkkomediassa -hankkeessa (1.3.1998–31.12.2000) Tampereen kaupunginosien asukkaille ja asukasryhmille luotiin edellytyksiä olla verkon kautta vuorovaikutuksessa keskenään ja tuottaa omia sisältöjä verkkoon. Tarkoituksena oli tutkia, millaisia kansalaislähtöisen ja kollektiivisen keskustelevan julkisuuden mahdollisuuksia ja esteitä verkkovälitteiseen viestintään sisältyy. Tavoitteena oli vetää keskusteluun mukaan asiaan liittyviä tahoja, järjestää heidän välilleen kohtaamisia ja vaatia ryhmässä esitettyihin kysymyksiin vastauksia asiaankuuluvilta tahoilta. Keskusteluryhmät toteutettiin taustoitettuina osastoina, joilla seurattiin ja dokumentoitiin kohteena olevan kysymyksen vaiheita. (Ridell 1999, 135–139; Ridell 2000, 82.)

Paikallisuus verkkomediassa -projekti konkretisoitui kolmiosaisella Mansetori-sivustolla. Yksi näistä osista oli kansalaiskeskustelufoorumi, Mansefoorumi. Foorumi teki yhteistyötä kolmen kaupunkilaisliikkeen kanssa. Toiminnasta saatiin sekä rohkaisevia että vähemmän rohkaisevia kokemuksia. Mukanaolo verkkotorilla tuotti liikkeiden toiminnalle läsnäoloa ja jatkuvuutta, jota sillä ei muuten olisi: foorumi toimi myös tapaamisten välillä ja verkkoon kertyi toiminnan historiaa. Verkon avulla haettiin ratkaisuja tavallisista tilaisuuksista tuttuihin julkisen vuorovaikutuksen ongelmiin, joita osallistujien valta-asemien erot viestinnän tasavertaisuudelle kasvokkaisissa tapaamisissa tuottavat. Tampereen yliopiston tutkijan toimiessa liikkeiden tiedottajana ja keskustelun herättäjänä ja organisoijana liikkeet saivat huomattavasti aikaisempaa enemmän julkisuutta. Paikallishallintoa haastettiin avoimempaan julkisuuteen asukkaiden kanssa ja paikallista journalismia yllytettiin parantamaan omaa suoritustaan. (Ridell 2000, 63–69.)

---

⁶ Keskusteluryhmät muodostettiin näissä kokeiluissa lumipallomenetelmällä: toimittajat miettivät ensin uutistyön vakiolähteiden ulkopuolelta tulevia ihmisiä, jotka puolestaan suosittelivat näille tuttaviaan. Näin syntyneeltä listalta valikoitiin ihmisiä siten, että ryhmään pyrittiin saamaan mahdollisimman erilaisia jäseniä. (Heikkilä ja Kunelius 2000, 45.) Uskoisin, että kokeilujen hyvät tulokset saattava johtua osaltaan keskustelutilanteiden järjestetystä luonteesta. Keskustelijat oli seulottu etukäteen, ja ihmiset keskustelevat varmasti eri tavalla ollessaan mukana julkisessa kokeilussa kuin spontaanisti. Nämä tulokset osoittavat kuitenkin, millainen keskustelupotentiaali ihmisistä voidaan ”kaivamalla” saada esiin. Miellyttävyyden kokemus saattoi seurata siitä, että kasvokkaisissa kohtaamisissa ihmiset yrittävät löytää yhteisiä näkökulmia asioihin, kun taas keskusteluryhmissä keskustelu painottuu erimielisyyksiin. Tampereen kokeilussa monet keskustelijat kertoivat ilmapiirin olleen innostunut ja lämmin, ja he kertoivat asettuneensa toisten ihmisten asemaan ja muuttaneensa omia mielipiteitään (Heikkilä ja Kunelius 2000, 81).

Ongelmia ilmeni hankkeessa kuitenkin runsaasti. Ridell toteaa, että pelkkä julkisen verkkoareenan olemassaolo ei riitä synnyttämään ja pitämään yllä monitahoista, pitkäjänteistä ja laadullisesti kehittyvää keskustelua paikallisista kysymyksistä. Tähän vaikuttavat monet syyt, esimerkiksi verkkoon pääsyn ja verkonkäyttötaitojen ongelmat sekä keskusteluareenan tunnettuus ja mielikuva, joka sen tärkeydestä julkisen keskustelun paikkana muodostuu. Keskustelun virittämisessä onnistuttiin Mansefoorumilla vaihtelevasti. Ratkaiseva tekijä oli ryhmän ylläpitäjän sinnikkyys ja viitseliäisyys vetää eri toimijoita verkkokeskustelun osapuoliksi. Ilman jatkuvaa aktivoivaa moderointia keskustelua ei juurikaan syntynyt. Myös saman projektin Manseyhteisöt-hankkeessa huomattiin keskustelun spontaanin viriämisen nihkeys. (Ridell 2000, 79; Maarit Mäkinen 2000, 31.) Verkon käytön tekniset ongelmat ja esteet nousivat projektissa esille selvästi. Julkisesta keskustelusta muuten kiinnostuneet kaupunkilaiset kokivat uuden tekniikan oudoksi, epäilyttäväksi ja vaikeaksi. Useilta kansalaisliikkeiden avainhenkilöiltä puuttuivat luonteva pääsy internetiin sekä verkon käytössä vaadittavat tekniset taidot. Tietoverkkojen käyttö kansalaiskeskusteluun tuntui heistä etäiseltä verrattuna esimerkiksi tuttuun sanomalehden yleisönosastoon. Areenan tunnetuksi tekeminen oli vaikeaa. Lisäksi keskusteluryhmässä käytetty tietokoneohjelma oli kömpelö ja hankala. Keskustelua ehkäisi myös paikallisten päättäjien ja virkamiesten haluttomuus lähteä avoimeen vuorovaikutukseen kansalaisten kanssa: heidän vastahankaisuutensa turhautti keskustelun ylläpitäjiä. (Ridell 2000, 69, 79–80, 89.)

3.3.3 Keskustelusta raportointiin

Glasserin ja Craftin (1997, 30) mukaan kansalaisjournalismin tulee paitsi luoda keskustelulle puitteet myös raportoida näistä keskusteluista niille, jotka eivät pysty niihin osallistumaan. Kansalaiskeskustelujen raportointiin on suhtauduttava yhtä vakavasti kuin esimerkiksi kaupunginvaltuuston istunnoista tehtäviin juttuihin.

Heikkilän ja Kuneliuksen (1999, 104) mukaan toimittajien tehtävä ei pääty siihen, että joku kirjoittaa jutun keskustelujen olennaisesta sisällöstä, vaan toimitusten tulee huolehtia myös keskustelun jatkamisesta vaatimalla vastauksia kansalaisten esittämiin kysymyksiin sekä vetämällä muita ajateltavissa olevia asianosaisia mukaan julkiseen keskusteluun. Lukijat ovatkin olleet aiemmissa vastaanottotutkimuksissa tyytymättömiä siihen, että toimittajat käyttävät journalismin laitostunutta kysymisoikeutta liian vähän. Kysymällä olisi tehtävä ihmisille tärkeistä kysymyksistä julkisia ja vaadittava niihin vastauksia vastuullisilta tahoilta

(Ridell 1999, 139). Kurosen mukaan laaja julkinen keskustelu pystyy onnistuessaan vaikuttamaan sekä poliitikkojen että poliitikkojen valintaan. Idealisoitu keskustelu vetää mukaansa luottamustehtäviin pyrkiviä henkilöitä ja pakottaa heidät ottamaan kantaa asioihin tavalla, joka myöhemmässä vaiheessa vaikuttaa päätöksentekoon. (Kuronen 2000, 15.)

Tampereen yliopiston toteuttamissa kokeiluissa toimittajat kokivat juttujen kirjoittamisen keskusteluryhmien tapaamisista vaikeaksi. Keskustelun rönsyilevyys ja sotkuisuus vaikeutti juttujen kirjoittamista, ja niiden monimuotoisen polveilun ja ristiriitojen säilyttäminen jutuissa oli ongelma. Ryhmien tuotteliaisuus ja mielikuvitus olivat liikaa toimituksen resursseille (Heikkilä ja Kunelius 2000, 57–59, 77–78.) Myös Savolainen valittelee tutkimansa keskustelun rönsyilevyyden vaikeuttaneen keskustelun empiiristä analyysia (Savolainen 1996, 56). Keskustelun rönsyillessä toimittajalle syntyy ymmärrettävästi halu kontrolloida sitä, mikä ei saisi kuitenkaan johtaa siihen, että keskustelu pyritään panemaan ruotuun pakottamalla se ennestään tutun tai etukäteen päätetyn juttutyypin puitteisiin (Heikkilä ja Kunelius 2000, 57.)

3.4. Ketä internet palvelee?

3.4.1 Internetin käyttö Suomessa

Tietokoneiden ja internetyhteyksien levinneisyys on Suomessa vielä suhteellisen vähäistä verrattuna esimerkiksi television ja puhelimen omistamiseen. Vuonna 2000 kotitalouksista 47 prosenttia omisti mikrotietokoneen (Pohjanmaalla satelliittivälitteisten..., 2001). Vuonna 1998 tehdyssä tutkimuksessa 30 prosenttia tietokoneettomista talouksista aikoi hankkia koneen viiden vuoden kuluessa, mutta puolet tällaisista talouksista ei aikonut hankkia konetta koskaan. Yli 60-vuotiaista 86 prosenttia ei aikonut hankkia konetta koskaan. Miehet suhtautuivat innokkaammin tietokoneen ostoon kuin naiset. (Internet suomalaisten arjessa 1999, 17.)

Internetin käyttö on lisääntynyt Suomessa nopeasti, mutta koko kansan foorumi se ei edelleenkään ole. Taloustutkimuksen Internet Tracking -tutkimuksen mukaan 2 290 000 suomalaista eli 59 prosenttia kansasta oli käyttänyt joskus internetiä loka-marraskuussa 2000. Lisäystä vuoden takaiseen tilanteeseen oli 17 prosenttia. 33 prosenttia suomalaisista tiesi, mikä internet on, mutta ei ollut itse käyttänyt sitä. Kahdeksan prosenttia ei tiennyt, mitä internet tarkoittaa. (21. Internet-käyttäjätutkimus, 2001; Käyttäjämäärien muutokset..., 2001.)

Internetiä käytetään eniten sähköpostin lukemiseen. 2 088 000 suomalaista oli käyttänyt sitä viimeisen kolmen kuukauden aikana muuhunkin kuin tähän tarkoitukseen. 1 831 000 ihmistä käytti verkkoa vähintään kerran viikossa ja 1 027 000 päivittäin tai lähes päivittäin. Myös Tekesin julkaisemassa tutkimuksessa Internet suomalaisten arjessa (1999) sähköposti arvioitiin tärkeimmäksi internetin käyttötarkoitukseksi. Www-sivuista suomalaiset arvostivat eniten hakupalveluita, linkkilistoja, julkispalveluita ja uutispalveluita. Mitkään näistä palveluista eivät kuitenkaan sijoittuneet korkealle ei-tärkeä-tärkeä -asteikolla: www-palvelut eivät siis yleisesti näyttäneet olevan kuluttajille kovin tärkeitä. Uutispalveluja (verkkouutispalveluja ja verkkolehtiä) piti itselleen tärkeinä 25 prosenttia vastaajista ja ei-tärkeinä 42 prosenttia vastaajista. Uutispalveluja ei ole pidetty internetin ”hittipalveluina” samalla tavalla kuin esimerkiksi pankkipalveluja, koska kuluttajat voivat tyydyttää tällä osa-alueella olevia tarpeitaan muiden medioiden kautta. Kuluttajien tottumukset ja rutiinit muuttuvat hitaasti. (Internet suomalaisten arjessa 1999, 69, 73, 82, 84–85.) Suosituimpia (yli 100 000 eri kävijää viikossa kerääviä) suomalaisia www-sivuja olivat helmi-maaliskuussa 2001 Taloustutkimuksen Web Traffic Monitorin ja Suomen Gallup Webin mukaan Sonera Plaza, Saunalahti.fi, MTV3, Scandinavia Online, msn.fi, Iltalehti Online, Kolumbus, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Artic.net. (Mittaustuloksia – viikkokeskiarvot..., 2001; Mittaustuloksia – maaliskuu 2001, 2001.)

Internetin käyttö on selvästi yleisintä nuorten keskuudessa, mutta vuonna 2000 käyttö lisääntyi eniten 50–64-vuotiaiden keskuudessa. Vuoden 2000 maaliskuussa yli kolmasosa tämänikäisistä oli käynyt verkossa kolmen kuukauden aikana. 15–24-vuotiaista jopa 95 prosenttia ja 25–34-vuotiaista 75 prosenttia oli käynyt verkossa samana ajankohtana. 65–79-vuotiaista oli käynyt kolmen kuukauden aikana verkossa vain viisi prosenttia. Touko-kesäkuussa 2000 yli puolella (52 prosentilla) suomalaisista oli mahdollisuus käyttää internetiä joko kotonaan, työ- tai opiskelupaikaltaan. Kotona yhteys oli 29 prosentilla, työpaikalla samoin 29 prosentilla ja opiskelupaikalla 13 prosentilla. Pääsy verkkoon oli jyrkästi yhteydessä talouden tulotasoon. Kun yli 300 000 markan bruttovuositulojen talouksissa asuvista 84 prosentilla on pääsy verkkoon joissain näistä paikoista, alle 120 000 markan vuositulojen talouksien jäsenistä vain 28 prosentilla on tämä mahdollisuus. (Internet-lukuja Suomesta 2000.)

Tilastokeskuksen kuluttajabarometrin mukaan 30 prosentilla suomalaisista oli vuonna 2000 kotonaan internet-yhteys. Yhteyksiä oli eniten Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla (38 prosenttia) ja vähiten Etelä-Karjalassa ja Ahvenanmaalla (20 prosenttia). Keski-Suomi sijoittui 33 prosentilla keskiarvon paremmalle puolelle. Väestöryhmistä eniten yhteyksiä oli ylimmän tuloneljänneksen talouksilla (64 prosenttia) ylemmillä toimihenkilöillä (53 prosenttia), yrittäjillä (55 prosenttia) ja lapsiperheillä (51 prosenttia), vähiten taas yksinasuvilla 55-74-vuotiailla (6 prosenttia), eläkeläistalouksilla (9 prosenttia) ja alimmalla tuloneljänneksellä (12 prosenttia). (Pohjanmaalla satelliittivälitteisten..., 2001.)

Marja-Liisa Viherä (1999) on tutkinut suomalaisten verkkoviestintävalmiuksia kolmella akselilla: liittymien määrä, verkkoviestinnän tekninen osaaminen sekä motivaatio. Tutkimus osoitti, että kaupungissa asuvien suomalaisten verkkoviestintävalmiudet ovat huomattavasti paremmat kuin maaseudun taajamissa ja haja-asutusalueilla asuvien. Pääkaupunkiseudulla asuvat hallitsevat verkkoviestinnän selvästi muualla Suomessa asuvia paremmin. Eri ikäluokkiin kuuluvien ihmisten motivaatio verkkoviestintään (motivaatiolla mitattiin ensisijaisesti motivaatiota kansalaisaktiivisuuteen ja vasta toiseksi juuri verkkoviestinnän käyttöön) oli suunnilleen yhtä suuri, mutta liittymien ja osaamisen määrä laski jyrkästi ikävuosien mukana. Miehet hallitsevat verkkoviestinnän teknisen puolen paremmin kuin naiset, mutta naisten motivaatio viestintään oli huomattavasti korkeampi. (Viherä 1999, 259–267.)

Ammattiryhmistä työssäkäyvät ja opiskelijat hallitsevat verkkoviestinnän taitoja parhaiten, ja heillä on myös eniten liittymiä. Viherä havaitsi kuitenkin, että eläkeläisten ja kotia hoitavien aikuisten motivaatio viestintään oli jopa korkeampi kuin työssäkäyvien. Hän toteaa, että jos näillä ryhmillä olisi myös hyvät viestintävalmiudet osaamisen ja liittymien suhteen, niin kansalaisaktiivisuus mahdollistuisi paremmin. Suurilla työpaikoilla työskentelevistä paljon suurempi osa osasi käyttää internetiä kuin pienyrityksissä työskentelevistä. Korkea koulutustaso vaikutti positiivisesti etenkin internet-osaamiseen ja liittymän omistamisen todennäköisyyteen. Yhteiskunnalliseen kehitykseen optimistisesti suhtautuvilla ihmisillä oli joka suhteessa paremmat viestintävalmiudet kuin niillä, jotka näkivät kehityksen menevän huonoon suuntaan. Viherä tekee näistä tuloksista johtopäätöksen, että etenkin naisten, työttömien, kotityötä tekevien ja pienyritysten työntekijöiden internet-taitoja olisi syytä kohentaa. (Viherä 1999, 267–293.) Yleisesti Viherä on sitä mieltä, että suomalaisten verkkoviestintävalmiudet ovat keskimäärin vielä pienet. Liittymiä on vielä varsin vähän, ja

osaaminen koskee liian harvoja yhteiskunnan jäseniä. Suhteellisen korkea motivaatio osoittaa liittymien ja osaamisen potentiaalisen tarpeen. Kansalaisten viestintävalmiudet eivät ole vielä riittäviä kansalaisyhteiskunnan tarpeisiin. (Mt, 331–332, 334.)

3.4.2 Verkkokeskustelun vaatimat viestintävalmiudet

Verkkoareenan demokraattisuuteen vaikuttavat muutkin tekijät kuin tekniikka eli internet-liittymien määrä. ”Vaikka tietokonevälitteinen viestintä demokratisoikin keskustelua siinä mielessä, että viestijän sosioekonominen asema ja ulkoinen habitus eivät välttämättä näy viesteistä, kyky ilmaista itseään erotellee väistämättä kansakoulun käyneen sekatyömiehen ja professorin”, Reijo Savolainen (1996, 52) kirjoittaa.

Viherä on analysoinut kansalaisilta vaadittavia viestintävalmiuksia tietoyhteiskunnassa. Hänen mukaansa tarvittavat valmiudet muodostuvat kolmesta eri komponentista: 1) liittymästä eli pääsystä verkkoihin, 2) osaamisesta eli taidosta käyttää viestintävälineitä sekä 3) motiivista. Viestintävalmiuksia ovat siis tahto viestiä, taito käyttää kulloinkin sopivaa viestintävälinettä ja tämän välineen käyttömahdollisuus. Mikäli jokin näistä puuttuu, kansalaisella ei ole tietoyhteiskunnan vaatimia viestintävalmiuksia. Huomion arvoista määritelmässä on, että nämä viestintävalmiudet edellyttävät tietynlaista aktiivisuutta. Mikäli ihmisellä on pääsy verkkoihin ja hän osaa käyttää ohjelmia, mutta hänellä ei ole minkäänlaista motiivia osallistua yhteisten asioiden hoitoon, hänellä ei ole aktiivisen kansalaisen viestintävalmiuksia. (Viherä 1999, 22–23.) Viherä korostaa myös, että tietoyhteiskunnan muutoksia ei voi hallita vanhoilla taidoilla vastaanottaa tietoa ja olla kuuliainen. Uudet viestintävälineet vaativat sen sijaan kansalaisilta uusia taitoja verkostoitua ja olla aloitteellisia. (Viherä 1999, 43–44.) Tapio Varis puhuu mediakompetenssista, jonka avulla kansalaiset kykenevät omassa toimintaympäristössään tuottamaan sanomia eri välineillä, käyttämään eri viestimiä ja arvioimaan kriittisesti sanomia eri yhteyksissä. Viestintäpätevyyteen tai -sivistykseen kuuluvat sekä tiedonhallinnan tekninen että sisällöllinen tiedonhallinta. Varis siteeraa tutkimusta, jossa ulkomaiset opettajat arvioivat, että suomalaisten teknologinen osaaminen on korkealla tasolla, mutta viestintätaitojen ja keskustelukulttuurin kehitys laahaavat jäljessä. (Varis 1998, 15.)

Kuronen jakaa kansalaiskeskustelun edellytykset 1) asenteellisiin, 2) tiedollisiin ja 3) oikeudellisiin. Keskusteluun on uskallettava osallistua, siinä on pystyttävä sanomaan jotain

kuulemisen arvoista, ja virkavalta ei saa estää tätä sanomista, oli se vallanpitäjän kannalta kuinka epämiellyttävää tahansa. Asenteelliset ja tiedolliset edellytykset limittyvät keskustelutilanteessa; sanomisen tarve ja itse sanottava ovat käytännössä erottamattomia. Halu mielipiteen ilmaisemiseen ei pääse purkautumaan keskustelussa, jos sitä ei pysty konkretisoimaan kielelliseksi ilmaisuksi. Julkiseen keskusteluun ryhtymisen tiellä on vielä monia ”sisäisiä” tai ”henkisiä” esteitä, jotka voivat olla elämäkatsomuksellisia, psykologisia, sosiaalisia tai poliittisia. Myös tiedolliset ja oikeudelliset edellytykset limittyvät keskenään: alustavan, osittain tunteenvaraisen mielipiteen muotoileminen julkiseksi kannanotoksi saattaa edellyttää pääsyä luotettavan ja yksityiskohtaisen tietolähteen äärelle. (Kuronen 2000, 14.) Kun keskustelufoorumille on helppo päästä sanomaan sanottavansa, kysymys julkisesta mielipiteen ilmaisemisesta ei ole enää julkaisufoorumin portinvartijan kohtaamista koskeva rohkeuden ja viitseliäisyyden kysymys vaan ongelma, joka liittyy ihmisen ja keskusteltavana olevan asian väliseen suhteeseen (mt, 17).

Kuronen arvioi sananvapautta poliittisen filosofian vapauskäsitteiden avulla. Negatiivinen vapaus on vapautta tehdä jotain kenenkään estämättä, kun taas positiivinen vapaus liittyy henkilön omien psyykkisten esteiden tai pelkojen ylittämiseen. Sananvapauden harjoittamisen esteisiin kuuluu tottumattomuus sanankäyttöön julkisessa keskustelussa, joka Kurosen mukaan on yhteiskunnallisesti tuotettu ja ylläpidetty alamaisominaisuus. Demokratian kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää, että kansalaiset harjaantuisivat käyttämään kaikkia tietoverkkojen aikakauden välttämättömiä kansalaistaitoja. (Kuronen 2000, 104–105.)

Uusien tietoyhteiskuntavalmiuksien tarve on myönnetty myös valtiollisella tasolla. Opetusministeriö on tehnyt koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian vuosille 2000–2004. Yksi sen painopistealueista on ”Tietoyhteiskuntavalmiudet kaikille”, johon aiotaan satsata edellä mainittuina vuosina 45 miljoonaa markkaa. Ohjelman tavoitteena on, että vuoteen 2004 mennessä Suomi on osaamis- ja vuorovaikutusyhteiskunta, jonka menestys perustuu kansalaisten tasa-arvoiseen mahdollisuuteen kehittää omaa osaamistaan ja käyttää laajasti tietovarantoja. Strategiassa todetaan, että syrjäytyminen ja eriarvoistuminen on merkittävin tietoyhteiskunnan uhka. Olennaiseksi voi muodostua se, osaako hyödyntää tietoteknisiä välineitä, koska ennen pitkää monet palvelut ovat saavutettavissa ehkä vain tietoverkkojen kautta. Syrjäytymisvaarassa ovat OPM:n raportin mukaan erityisesti ikääntyvä työväestö, vanhukset, vammaiset, oppimisvaikeuksista kärsivät, työttömät ja syrjäseutujen asukkaat. Haluttomuus käyttää uutta tekniikkaa alkaa olla suurempi syrjäytymisen syy kuin

varattomuus. (Opetusministeriö 1999, 14–15, 22.) Toimenpideohjelmassa arvioidaan, että 1,5 miljoonalta suomalaiselta puuttuvat sekä tietotekniikan perustaidot että mahdollisuus välttämättömien välineiden käyttöön. Hankkeen tavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2004 mennessä vähintään puolet vailla perustaitoja olevista kansalaisista on hankkinut nämä taidot ja tämä on tehty mahdolliseksi periaatteessa kaikille. (Opetusministeriö 2000.)

Verkkoon pääsy on nykyään periaatteessa mahdollista kenelle tahansa esimerkiksi kaupunginkirjastosta. Käytännössä esimerkiksi pitkät matkat, kiire, atk-taitojen puute tai motivaation puute voivat olla internetiin tutustumisen esteitä. Lisäksi verkkomaailman haltuunotto ei onnistu yhdellä tai kahdella käynnillä, vaan siihen vaaditaan tottumusta, mitä hankalilla yhteyksillä ja puutteellisilla taidoilla tuskin syntyy. Kuronen (2000, 103) vaatii, että kaikkien pitäisi saada valtion puolesta myös ilmainen sähköpostiosoite ja kotisivu. Kansalaisopistoissa ja kirjastoissa on mahdollista opiskella laitteiden käyttöä, mutta monet eivät yksinkertaisesti pidä sitä tarpeellisena. Tutkijat ovatkin sitä mieltä, että tässä tilanteessa tarvittaisiin mittavaa valistuskampanjaa. ”Verkkotaitojen oppimisen ja opettamisen projektia voidaan verrata lukutaitokampanjaan: korkea luku- ja kirjoitustaitoprosentti oli perusta Suomen hyvinvoinnille teollisessa yhteiskunnassa, nyt tietoyhteiskunnalle on luotava digitaalisen luku- ja kirjoitustaidon perusta”, kirjoittavat Heinonen, Ridell ja Sirkkunen (2000, 136).

3.4.3. Yleisön viestintätaidot ja vuorovaikutteinen journalismi

Kansalaisten puutteelliset verkkotaidot ja -yhteydet aiheuttavat omat ongelmansa verkkojournalismille. Voidaanko esimerkiksi verkkolehdeissä tehtyjen mielipidekyselyjen tuloksia pitää edustavina, kun verkon käyttäjäkunta on omalla tavallaan valikoitunut? Onko ylipäänsä järkevää siirtää merkittäviä osia esimerkiksi sanomalehden palveluista verkkoon, jos suuri osa lukijoista jää niistä kokonaan paitsi?

Nykyisin on muodostunut jo melko yleiseksi käytännöksi, että mielipiteitä herättävästä lehti- tai tv-jutusta avataan sen esittämisen aikana tai jälkeen verkkokeskustelu, jossa tavalliset kansalaiset saavat jatkaa asian puimista. Tämä on sinänsä hyvä tapa monipuolistaa aiheesta esitettyjä näkökulmia. Kuitenkin ihmiset, joilla ei ole pääsyä verkkoon, saattavat loukkaantua tästä ja tuntea itsensä syrjäytetyiksi ja osattomiksi, kuten seuraava Helsingin Sanomien mielipidesivuilta poimittu esimerkki, 79-vuotiaan Maire Dammertin mielipidekirjoitus

osoittaa: ”[...] olen kiinnostunut asia- ja keskusteluohjelmista. Harmikseni kuitenkin usein käy niin, että kun seuraan jotain ohjelmaa, esimerkiksi A-talkia, ja keskustelu alkaa juuri olla kiinnostavimmillaan, niin ruutuun tulee tieto, että ohjelma-aika päättyy ja keskustelu jatkuu jossain www.jotain. En omista tällaista laitetta enkä aio hankkiakaan. Televisioluvan kuitenkin maksan ja oletan, että lupamaksulla voisi katsella kiinnostavat keskusteluohjelmat loppuun asti. Vai ajatellaanko, että ikääntynyt ihminen, jolla ei enää ole mahdollisuutta vihkiytyä tekniikan hienouksiin, voidaan pudottaa kolmannen luokan kansalaiseksi, jonka ei enää tarvitsekaan tietää, mitä nuoremmat ja fiksummat juttelevat?” (Dammert 2001.)

Myös TV 2:n Ajankohtaisella kakkosella on verkossa keskustelualue, jota hyödynnetään pääasiassa suorien teemalähetysten yhteydessä. Verkossa myös jatketaan keskustelua ajankohtaisohjelmien teemoista. Ohjelman toimitussihteeri Jaakko Valaskivi kertoo toimituksen saavan säännöllisesti jokaisen ohjelman jälkeen kymmeniä valituspuheluita siitä, että keskusteluun voi osallistua vain verkossa, jota kaikilla ihmisillä ei ole käytössään. Valaskiven mukaan nämä ihmiset eivät tule ajatelleeksi sitä, että muutakaan tapaa vastaanottaa parhaimmillaan yli tuhat viestiä kahden tunnin ohjelman aikana ei ole olemassa. (Luento 20.4.2001.)

Kansalaisjournalistit toivovat, että uusien journalististen käytäntöjen myötä ihmisten kyky osallistua journalismiin paranisi. Heikkilä ja Kunelius (1997, 16–17) pitävät vakavana ongelmana sitä, että osallistumiseen tarvittava kulttuurinen ja sosiaalinen kompetenssi eivät jakaudu yhteiskunnassa tasan: ”Keskiluokkaisten, hyvin toimeentulevien ja koulutettujen toimittajien tapa arvioida, mikä on asiallista ja rakentavaa argumentointia voi olla hyvin erilainen kuin ’tavallisilla ihmisillä’. Tästä seuraa, että keskusteluryhmien sisällä on aina vaara joidenkin äänien vaimentamisesta.” On myös vaarana, että joku tai jotkut voivat ikänsä, yhteiskunnallisen asemansa, kokemuksensa tai retorisen taitonsa turvin dominoida liiaksi keskustelua ja tehdä omasta kannastaan koko keskusteluryhmän kannan (Heikkilä ja Kunelius 1999, 105). Keskustelu on sisällöllisesti sitä yksipuolisempaa, mitä valikoituneempi sen osanottajajoukko on. Keskusteluun osallistujien puutteellinen ilmaisutaito aiheuttaa paljon lisätyötä toimittajille, mikäli tekstejä ryhdytään editoimaan. Ilman editointia viestit ovat taas vaikeasti luettavia ja kirjoittaja saattaa joutua muiden pilkan kohteeksi.

Jotta kaikenlaisten ihmisten osallistuminen verkkokeskusteluihin ja muihin aktiviteetteihin helpottuisi, palvelujen helppokäyttöisyyden merkitystä ei voi korostaa liikaa. Myös

verkkosivujen teknologia pitäisi suunnitella niin, että niitä on hyvä käyttää huonommillakin koneilla ja yhteyksillä. Motivoinnin ja rohkaisun merkitystä osallistujien innokkuudelle ja keskustelun monipuolisuudelle ei varmastikaan voi aliarvioida. Kannustamista ja positiivisen hengen ylläpitämistä voi pitää moderaattorin tehtävänä. Hänen olisi huolehdittava siitä, etteivät kävijät tunne tullessa sivuilla nolatuksi tai loukatuksi.

4. KESKUSTELUALUEEN PERUSTAMINEN KESKISUOMALAISEN VERKKOSIVUILLE

4.1 Suunnitteluvaihe: syyskuu 2000 – helmikuu 2001

Keskisuomalainen.netin keskustelualuetta alettiin suunnitella syyskuussa 2000. Suunnitteluun osallistuivat minun lisäksi Keskisuomalaisen varapäätoimittaja Risto Pynnönen, internet-toimituksen esimies Ilkka Hartio, toimitussihteeri Kalevi Häkkinen, internet-suunnittelija Pertti Kärppä ja graafinen suunnittelija Juhani Saksio. Myös pro gradu -työni ohjaaja Ari Heinonen oli paikalla muutamissa palavereissa.

Ehdotin keskustelualueen perustamista, koska Keskisuomalaisen muuten hyvät ja monipuoliset sivut kaipasivat mielestäni lisää elävyyttä ja vuorovaikutteisuutta. Sivuilla ei tällöin ollut palveluja, joihin kävijä olisi itse voinut osallistua tai tuottaa sisältöä, lukuun ottamatta alle 25-vuotiaille tarkoitettua nuorten tervehdyspalstaa. Keskustelualueella oli myös journalistisia tavoitteita: toivoin, että se toisi esille sellaisia puheenaiheita ja näkökulmia, joita lehden toimittajat eivät tule ajatelleeksi. Uskoin, että toimittajat voisivat keskustelualueen kautta saada entistä monipuolisempaa palautetta työstään: mitä asioita ja näkökulmia jutuissa olisi pitänyt ottaa esille, mistä aiheista juttuja yleensä pitäisi kirjoittaa ja mitä lukijat Keskisuomalaisesta ajattelevat. Idealistisena tavoitteena oli, että keskustelupalstan kautta yleisön ääni välittyisi entistä paremmin lehden toimittajille ja se voitaisiin ottaa paremmin huomioon lehteä tehdessä. Keskustelupalstalta voisi löytää konkreettisia juttuaiheita paperilehteen ja keskustelusta itsestään voitaisiin julkaista juttuja lehdessä.

Aloitimme suunnittelun pohtimalla, millainen palstan rakenne olisi ja mistä keskustelun aiheet palstalle tulisivat. Päädyimme siihen, että palstalle tulisi sekä toimituksen tekemistä jutuista lähteviä että lukijoiden itse aloittamia keskustelunaiheita. Tavoitteenamme oli valita joka

päivä paperilehdestä kiinnostava juttu, ”päivän puheenaihe”, josta keskustelu jatkui verkkolehdessä. Palstalle tulisivat myös lehden pääkirjoitukset sekä yleisönosastokirjoitukset, jotka näin ”avattaisiin” yleisön kommentoinnille. Lisäksi lukijat saisivat aloittaa itse uusia keskusteluita. Päätimme, että palstalle ei oteta mitään erityistä ”profiilia”, vaan että siellä keskustellaan kaikenlaisista aiheista, sekä vakavista että kevyistä.

Palstalla päätettiin ottaa käyttöön etukäteismoderointi, koska varapäätoimittaja pelkäsi häiriköintiä ja epäasiallisten viestien oikeudellisia seuraamuksia. Myös Keskisuomalaisen maineen asiallisena perhelehtenä katsottiin kärsivän, mikäli lehden verkkosivuilla esiintyisi asiattomuuksia. Itse suhtauduin viestien etukäteistarkastukseen myönteisesti, koska turvallisuuden lisäksi uskoin sen takaavan keskustelujen kohtalaisen tason.

Etukäteismoderointi mahdollisti myös viestien kieliasun parantamisen, minkä uskoin parantavan viestien luettavuutta ja nostavan keskustelun profiilia.

Pohdimme, kuinka pitkään keskustelut eri aiheista kestäisivät. Tarkoituksemme oli alun perin kokeilla eri pituisia keskusteluita, esimerkiksi yhden päivän, kahden viikon ja kolmen kuukauden mittaisia keskusteluita. Keskustelujen alettua emme kuitenkaan laittaneet niille aikarajoja, vaan annoimme vanhojen viestien jäädä ”arkistoon” uudempien alle. Palstasta ei käytännössä tullut tarpeeksi vilkasta muutaman päivän mittaisten pikakeskustelujen toteuttamiseen.

Mietimme paljon sitä, kuinka keskustelupalsta saisi vilkkaan ja onnistuneen aloituksen. Päädyimme siihen, että palstan ensimmäisen puheenaiheen on oltava niin kiinnostava, että se vetää varmasti kävijöitä. Palstaa oli myös tarkoitus mainostaa paperilehdessä. Palstan moderaattorin (eli alkuvaiheessa minun) oli määrä pitää tiiviitä yhteyksiä lehden uutistuottajien kanssa, jotta kiinnostavat puheenaiheet saataisiin ajoissa myös keskustelupalstalle. Lukijoiden mielipiteistä oli tarkoitus tehdä juttuja paperilehteen.

Päätimme, että palstalle voi kirjoittaa nimimerkillä – tämä oli mielestäni lähes välttämätöntä, jotta keskustelijoita saataisiin tarpeeksi palstalle. Anonyymin kirjoittaminen on internetin keskustelupalstoilla vallitseva käytäntö, johon verkon käyttäjät ovat tottuneet. Mietimme myös, mitä henkilötietoja pyydämme kirjoittajilta toimituksen tietoon. Koska lehden edustajat olivat sitä mieltä, että henkilötietokäytännön on oltava yhtenäinen paperilehden yleisönosaston kanssa, päätimme pyytää nimen, osoitteen, sähköpostiosoitteen ja

puhelinnumeron. Pohdimme myös, voidaanko kirjoittajien tietoja antaa lehden markkinointiosaston käyttöön. Laitoimme lopulta henkilötietolomakkeeseen kohdan, jonka rastittamalla kirjoittaja saattoi ilmoittaa olevansa kiinnostunut lehden uusista palveluista. Keskustelufoorumien sääntöihin laitoimme huomautuksen, että kirjoituksia voidaan käyttää myös paperisen Keskisuomalaisen yleisönosastoilla.

Päätimme laittaa keskustelujen yhteyteen linkkejä puheenaihetta koskeviin Keskisuomalaisen uutisiin. Ehdotin myös, että keskustelussa tulleita kommentteja voisi laittaa verkkolehden juttujen yhteyteen ja jutuista olisi voinut laittaa linkkejä keskusteluihin, mutta tätä ei kuitenkaan ryhdytty toteuttamaan.⁷ Paperilehden suunnittelimme ”Päivän puheenaihe” -vinjetin, joka oli määrä laittaa keskustelupalstalla käsiteltävien juttujen yhteyteen.

Mietimme, että moderointia olisi hoidettava aktiivisesti ja mielellään juuri silloin, kun viestejä tulee palstalle eniten. Nopea päivitys loisi lukijalle sen vaikutelman, että palsta on vilkas ja siellä tapahtuu jatkuvasti jotain, ja juuri keskustelun välittömyyshän on ratkaiseva ero paperilehden yleisökeskusteluun. Lopulta päätimme, että alkuvaiheessa, minun toimiessani moderaattorina, palstaa moderoidaan arkipäivisin kello 10–18. Oletin tämän olevan vilkkainta aikaa palstalla, ja pidempään päivitysaikaan ei yhden ihmisen työvoima riitä. Tarkoitukseni oli olla aktiivinen moderaattori, joka aktivoisi tarvittaessa keskusteluja välikommenteilla ja kysymyksillä, hankkisi kiistanalaisiin asioihin kommentteja asiantuntijoilta ja laittaisi linkkejä keskustelunaiheita koskeviin uutisiin.

Monet alkuvaiheessa suunnittelemissamme asioista jäivät projektin kuluessa toteutumatta. Oli tarkoitus, että viestejä olisi voinut lähettää myös matkapuhelimen välityksellä tekstiviesteinä. Suunnittelin, että viestien yhteyteen olisi voinut laittaa kuvituskuvia. Yritimme keksiä keskustelualueelle omaa nimeä (vrt. esimerkiksi Kalevan ”Juttutupa” tai Ilta-Sanomien ”Lukijan ääni”), mutta päädyimme laittamaan verkkolehden etusivulle vain ”Keskustelu” -linkin.

Päätimme alun perin, että keskustelupalsta julkistettaisiin Keskisuomalaisen uudistuneen verkkolehden (Keskisuomalainen.net) mukana uutena vuotena 2001, ja moderoisin palstaa

---

⁷ Monet ideani ja ehdotukseni jäivät useista yrityksistä huolimatta puheiden tasolle eivätkä edenneet konkreettisiksi uudistuksiksi, ilmeisesti siksi, että sivujen graafisilla ja teknisillä suunnittelijoilla oli muita, akuutimpia kiireitä. Uudistuksien tekoa hidasti sekin, että sivujen tekniikkaa suunniteltiin kahdessa eri yrityksessä ja välillä oli epäselvää, kumman tehtäväksi jokin asia kuuluisi.

kolme kuukautta. Teknisten ongelmien vuoksi uudistuneet sivut päästiin kuitenkin julkaisemaan vasta 20.2.2001, ja tarkkailuaikani lyheni seitsemään viikkoon.

Keskustelupalstassa käytettävän tietokoneohjelman suunnitteli alihankintana jyväskyläläinen atk-alan yritys. Yrityksellä oli valmiina keskustelupalstan ”perusohjelma”, joka räätälöitiin Keski-suomalaisen tarpeisiin. Ohjelman suunnittelu sujui mutkattomasti ja lähes kaikki toiveemme pystyttiin toteuttamaan. Muokattavia teknisiä yksityiskohtia löytyi ohjelmasta paljon vielä keskustelun alettuakin, kun ratkaisujen toimivuus joutui käytännössä koetukselle. Valitsimme keskustelufoorumiin puumaisen rakenteen, jossa sivun vasemmalla puolella näkyy hakemistopuu ja oikealla puolella aktiivisena oleva viesti. Keskustelupalstan osastoa voi vaihtaa sivun ylälaudassa olevasta valikosta. (Ks. liite 1). Kirjoitin keskustelun alueen pääsivulle (ks. liite 2) palstan esittelytekstin sekä sääntöjä ja ohjeita kirjoittajille (ks. liite 3).

Keskustelupalstan ”osastoja” eli alueita pystyy luomaan lisää ja poistamaan nopeasti tarpeen mukaan. Laitoimme palstalle alussa kymmenen eri keskustelun aluetta: Päivän puheenaihe, Pääkirjoitukset, Puheenvuorot, Kansa sanoo, Sana on vapaa, Perhe ja ihmissuhteet, Porinaa politiikasta, Urheilu, Netti ja kompuutterit sekä Luonto ja eläimet. Valitsimme nämä teemat, koska kuvittelimme ne etukäteen yleisesti kiinnostaviksi. Halusimme paljon keskustelun alueita tarjotaksemme monipuolisen keskustelusivuston ja ”jokaiselle jotakin”.

4.2 Moderointivaihe: helmikuu – huhtikuu 2001

Keskustelupalsta julkistettiin uudistuneen verkkolehden, Keski-suomalainen.netin osana tiistaina 20.2.2001. Ensimmäinen Päivän puheenaihe oli Lahden MM-kisojen doping-skandaali⁸, jonka ensimmäiset käänteet paljastuivat sunnuntaina 18.2. Aloituspäivästä alkaen lehden pääkirjoitukset ja yleisönosastokirjoitukset olivat kommentoitavana palstalla. ”Vapaille” keskustelun alueille keksin jokaiselle yhden tai kaksi aloituskysymystä, jotta niillä olisi jotakin, johon kirjoittajat voisivat tarttua. Aloituspäivänä 20.2. ilmestyi paperilehdessä juttu uusista verkkosivuista ja kirjoittamani kainalojuttu keskustelun alueesta (ks. liite 4).

---

⁸ Suomen urheiluhistorian laajin doping-tapaus paljastui Lahdessa 15.2. – 25.2.2001 pidetyissä hiihdon MM-kisoissa. Kielletyn verenohennusvalmisteen käytöstä kärkehti kaiken kaikkiaan kuusi suomalaista hiihtäjää, ja Suomi menetti kolme kisoissa saatua mitalia. Kaksi Suomen joukkueen valmentajaa sekä yksi lajipäällikkö erotettiin toimistaan. Jupakka sai suorastaan elokuvamaisia piirteitä, kun helsinkiläiseltä huoltoasemalta löytyi Hiihtoliitolle kuuluva, infuusiopusseja ja verisiä siteitä sisältävä lääkärinlaukku. Tapaus oli valtakunnan ykkösuutinen yli viikon ajan ja oli merkkipäälly myös verkkolehden historiassa: Helsingin Sanomien

Viestejä alkoi tulla hiljalleen aloituspäivän aamusta alkaen. Alkupäivinä ongelmaksi muodostui se, että palstalle tuli paljon viestejä, joiden kirjoittajat eivät olleet täyttäneet henkilötietojaan. Teetimme ohjelmaan muutoksen, jonka jälkeen vastauslomaketta ei voinut lähettää ennen tietojen täyttämistä. Tämänkin jälkeen tällaisia viestejä tuli muutamia viikossa, koska pakollisen täyttämisen pystyy ”kiertämään” laittamalla kenttiin mitä tahansa merkkejä, mutta nyt kukaan ei enää ainakaan lähettänyt puutteellisesti täytettyjä lomakkeita vahingossa. Nimettömät viestit eivät olleet suuri ongelma – eri asia on se, kuinka moni jätti kokonaan kirjoittamatta palstalle tietojen täyttämispakon vuoksi. Tätä asiaa käsittelem tarkemmin luvussa 6.

Moderoin palstaa useimmiten yliopistolta käsin. Iltapäivisin kävin Keskisuomalaisen toimituksessa ajastamassa seuraavan päivän pääkirjoitukset ja yleisönosastokirjoitukset seuraavana yönä julkaistavaksi. Tämä tapahtui toimitusjärjestelmä Doriksen kautta. Aikaa viestien käsittelyyn kului vaihtelevasti, muutamasta minuutista puoleen tuntiin päivässä, ja pääkirjoitusten ajastamiseen kymmenestä minuutista puoleen tuntiin. Tämän lisäksi lähettelin paperilehden yleisönosaston toimittajille sähköpostilla mielestäni parhaita kirjoituksia. Lähetin myös vastauspyyntöjä Keskisuomalaisen toimittajille, joiden työtä oli kommentoitu palstalla. Ideoin myös uusia Päivän puheenaiheita uutistuottajien kanssa ja tein uutislinkejä foorumille.

Keskustelupalstaa oli tarkoitus integroida paperilehden kirjoittamalla sen toiminnasta juttuja, julkaisemalla paperilehdessä lukijoiden kommentteja uutisaiheista sekä kirjoittamalla juttuja palstalta ”löydetyistä” aiheista. Tämä jäi suurelta osaltaan aikomukseksi. Palstalta ei löytynyt ilmiselviä ”skuppeja” (ks. s. 67) ja mahdollisten uutisaiheiden selvittäminen olisi vaatinut aikaa ja energiaa, jota itselläni ei muiden kiireiden ohessa ollut. Lisäksi palstaa koskevien juttujen saaminen läpi paperilehdessä osoittautui vaikeaksi. Julkaisimme doping-uutisoinnin yhteydessä pienen koosteen verkkokeskustelijoiden doping-kommenteista 27.2. Kirjoitin palstan aloituspäivänä ilmestyneen jutun lisäksi vielä kaksi juttua palstan toiminnasta, mutta kumpaakaan niistä ei loppujen lopuksi julkaistu. Tarkkailujakson loppuvaiheessa Keskisuomalaisen päätoimittaja kielsi verkkolehden toiminnan mainostamisen paperilehden journalistisissa jutuissa; se täytyisi tästä lähtien tehdä mainoksissa.

---

verkkopalvelin meni tukkoon, kun kymmenet tuhannet ihmiset etsivät samaan aikaan tietoa kärähtäneiden hiihtäjien nimistä.

Torstaina 15.3. sattui ikävä takaisku. Pyysin keskustelupalstan ohjelmiston suunnitellutta yritystä tekemään ohjelmaan pienen, mutta tarpeellisen muutoksen. Muutosta tehdessä ohjelman koodissa oleva virhe ”laukesi”, jolloin kaikki siihen asti palstalle tulleet viestit katosivat. Tietokannasta olisi normaalisti pitänyt olla olemassa kaksi varmuuskopiota, mutta jostain syystä kumpikaan niistä ei toiminut. Lokitiedostoa läpi käymällä pieni osa viesteistä saatiin pelastettua, mutta suurin osa niistä hävisi lopullisesti. Suljimme palstan yleisöltä ja avasimme sen jälleen seuraavana aamuna. Laitoimme palstalle tiedotteen, joka ilmoitti kävijöille vahingosta. Onnettomuus oli ikävä siksi, että kymmeniä lukijoiden vaivalla kirjoittamia, pitkiäkin viestejä katosi. Jäljelle jääneet viestit ja keskusteluketjut olivat eri alueilla täysin sekavassa järjestyksessä. Järjestys palautui palstalle vähitellen, kun uusia viestejä tuli näiden päälle.

Viestien määrä vaihteli päiväkohtaisesti seitsemän viikon tarkkailujakson aikana. Edellä mainitusta vahingosta johtuen emme tiedä tarkkoja määriä, mutta viestejä tuli tavallisesti päivittäin 0–10. Kaikkiaan viestejä tuli seitsemän viikon aikana yli kaksisataa. Selostan viestien määrää ja saapumisajankohtia tarkemmin luvussa 5.1.

Lopetin palstan moderoinnin perjantaina 6.4.2001, josta eteenpäin moderointia jatkoi Juhani Saksio. Kokemusteni pohjalta tein tuleville moderaattoreille ohjeet työhön.

Muutamit lukijat lähettivät palautetta keskustelupalstasta verkkolehdeissä olevalla lomakkeella. Palstan ulkoasusta myös keskusteltiin sen omalla Netti ja kompuuterit - osastolla. Käsittelen lukijoiden parannusehdotuksia luvussa 6.

5. KESKUSTELUN ANALYYSI

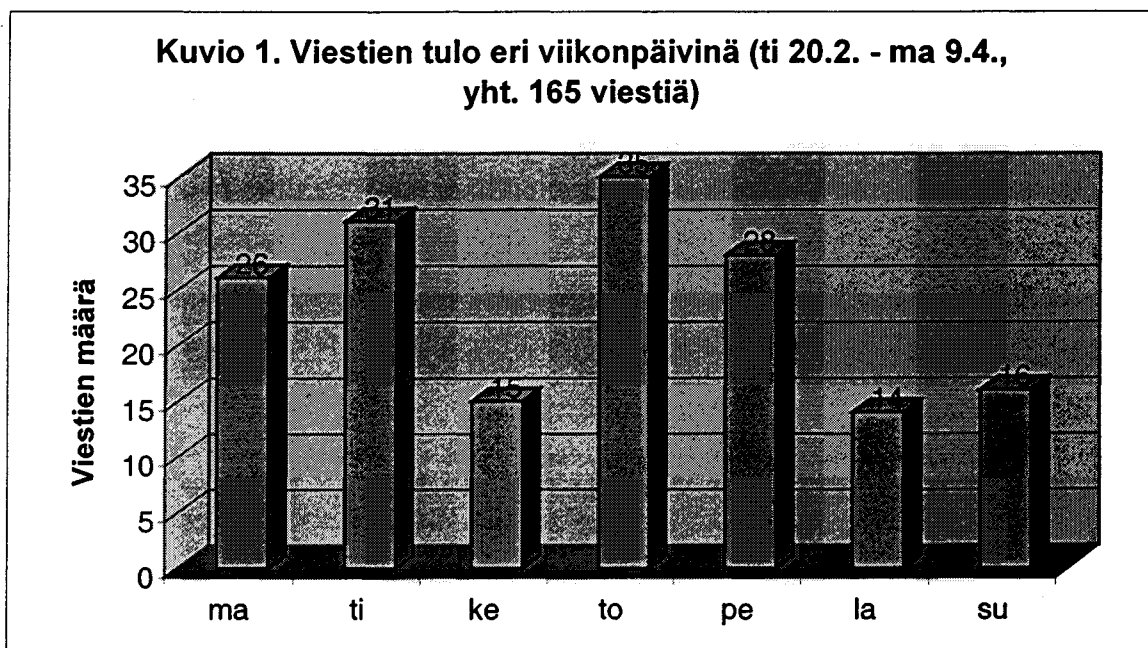
Tässä luvussa analysoin Keskisuomalainen.netin keskustelualueella moderointijaksollani käytyä keskustelua. Tutkimusmateriaalinani ovat 168 keskusteluviestiä, jotka tulivat palstalle 20.2. – 9.4.2001. Otos käsittää kaikki palstalle tänä aikana tulleet viestit lukuun ottamatta koodivirheen vuoksi tuhoutuneita, joita oli arviolta noin viisikymmentä. Käytän analyysissäni myös kirjoittajien henkilötietoja, jotka heitä on pyydetty täyttämään kirjoituslomakkeeseen.

Käsittelen ensin kirjoittajien profiilia ja keskustelun ajallista rytmiä sekä keskustelun aihepiirijakaumaa, luonnetta, tyyliä ja tasoa.

5.1 Keskustelun ajallinen rytmi ja kirjoittajien profiili

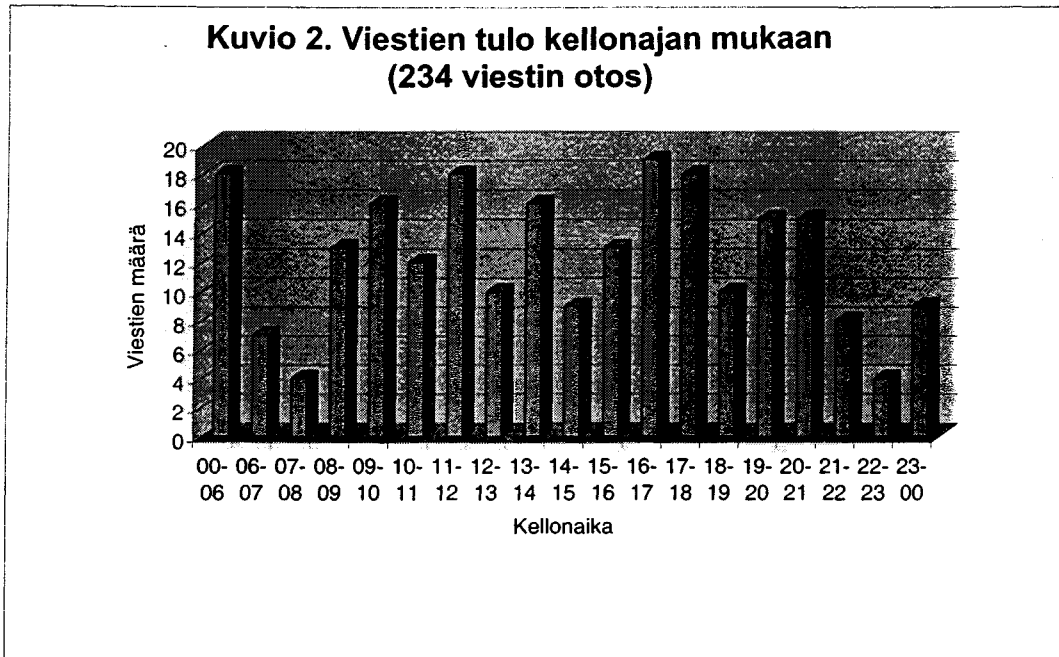
Keskustelun vilkkaus vaihteli päivästä riippuen. Jaksolla 17.3. – 9.4., jolta kaikki viestit ovat tallessa, julkaisukelpoisia viestejä tuli päivästä riippuen nolasta yhdeksään päivässä.

Vilkkaimmiksi kirjoituspäiviksi osoittautuivat koko moderointijaksolla maanantai, tiistai, torstai ja perjantai (kuvio 1). Keskiviikko, lauantai ja sunnuntai olivat näitä päiviä lähes puolet hiljaisempia. Reijo Savolaisen tutkimustulokset ovat saman suuntaisia: vilkkaimpia päiviä hänen tutkimuksessaan olivat maanantai, keskiviikko ja torstai, kun taas viikonloppuisin oli hiljaista (Savolainen 1996, 55).

Viestejä tuli palstalle ympäri vuorokauden. Virka-aikaan ja alkuillasta (kello 8 – 21) niitä tuli melko tasaisesti, ja muu aika oli hiljaista. Vilkkaimpia aikoja olivat aamutunnit kahdeksasta kymmeneen, lounasaikaa ympäröivät tunnit 11 – 12 ja 13 – 14, töistäpääsy- ja kotiinpaluu-aika kello 16 – 18 sekä illalla kello 19 – 21. (Kuvio 2). Tämän jälkeen palsta hiljeni huomattavasti. Suuri osa yöllä tulleista viesteistä tuli ulkomailta kirjoittavilta. Savolainen sai jälleen samantapaisia tuloksia, joskin aktiivinen kirjoitusaika alkoi hänen seuraamassaan ryhmässä vasta aamuyhdeksän jälkeen ja viestien tulo alkoi hiipua jo kello 18 jälkeen (Savolainen 1996,

55). Käytän tässä analyysissä 234 viestin otosta tutkimuksen helpottamiseksi teknisesti⁹ sekä sen luotettavuuden lisäämiseksi.

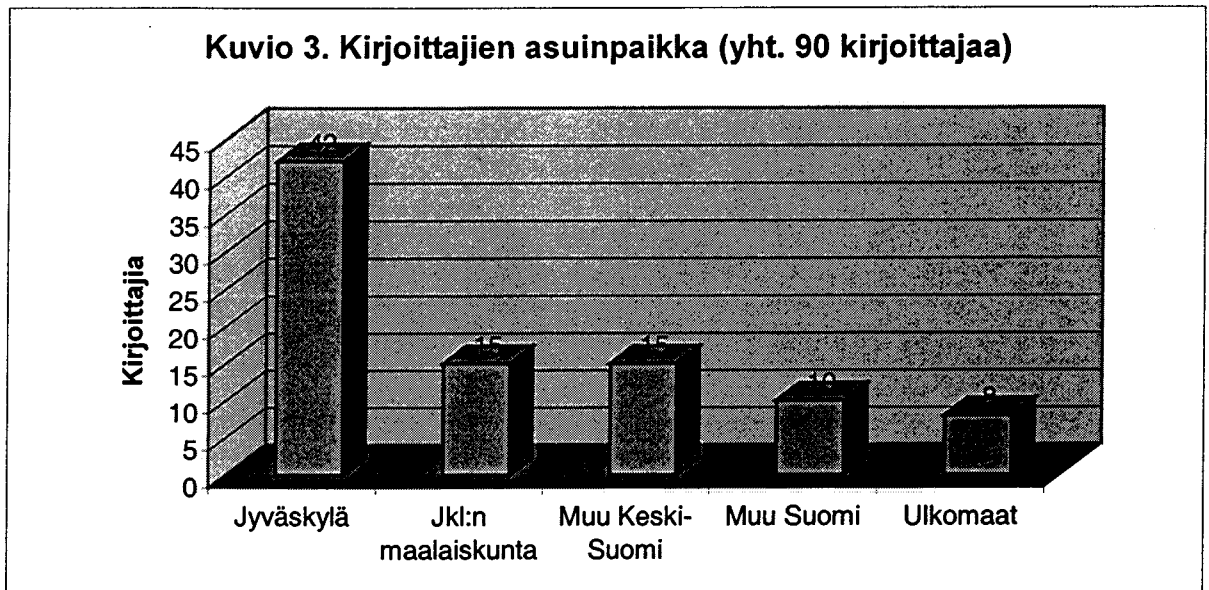

Tutkimani 168 viestiä olivat tulleet 90 kirjoittajalta, joista 67 oli miehiä ja 20 naisia. Kolmen kirjoittajan sukupuolta ei pystynyt päättämään nimen perusteella. Sukupuolten välinen ero aktiivisuudessa ei johtune KeskiSuomalainen.netin lukijarakenteesta, koska aikaisemman kävijätutkimuksen mukaan KeskiSuomalaisen verkkolehden lukijoista yli puolet oli naisia (Mäntynen 2000, 12). Tulos osoittaa aikaisempien tutkimustulosten (ks. sivu 26) tapaan miesten olevan huomattavasti innokkaampia ilmaisemaan mielipiteensä verkossa kuin naisten. Tämä siitä huolimatta, että yritimme valita ”päivän puheenaiheiksi” naisia kiinnostavia aiheita, kuten kotiäitien arvostuksen. Olisiko niin, että asiallisen ja ”kovan” oloinen uutissivusto houkuttelee näköisiään kirjoittajia?

Suuri enemmistö kirjoittajista (57 kirjoittajaa) asui Jyväskylässä tai Jyväskylän maalaiskunnassa. Lisäksi 15 kirjoittajaa asui muualla Keski-Suomen maakunnassa. Muualla Suomessa tai ulkomailla asuvien osuus (18 kirjoittajaa) oli pieni ennako-odotuksiin nähden. (Ks. kuvio 3.) Suomessa asuvat kirjoittajat asuivat Keski-Suomen lisäksi Uudellamaalla, Oulun seudulla sekä Kuopion, Hämeen ja Tampereen seuduilla. Ulkomailla asuvat kirjoittajat

⁹ Jouduin hakemaan viestien kellonajat eri tiedostosta kuin muut tiedot, ja vain analyysissäni mukana olevien viestien seulominen olisi ollut hankalaa. Tässä analyysissä (kuvio 2) on mukana myös julkaisemattomia sekä tarkkailujaksoni jälkeen tulleita viestejä.

olivat Ruotsista, Yhdysvalloista, Ranskasta, Englannista ja Luxemburgista. Muutamat ulkomailta kirjoittaneet mainitsivat viesteissään olevansa entisiä keskisuomalaisia.

90 kirjoittajasta peräti 71 kirjoitti palstalle vain kerran tarkkailujakson aikana. Kahdeksan kirjoittajaa kirjoitti kaksi viestiä, kaksi kirjoittajaa kolme, kaksi kirjoittajaa neljä, kolme kirjoittajaa viisi viestiä ja yksi kirjoittaja kuusi viestiä. Kolme aktiivisinta vakiokirjoittajaa kirjoittivat palstalle 10, 16 ja 19 viestiä. Palstalla olisi siis paljon potentiaalisia kirjoittajia, mikäli heidät saataisiin ilmaisemaan mielipiteensä useammin. Tulos osoittaa, että useimmat ihmiset eivät ole valmiita kommentoimaan palstalla asiaa kuin asiaa, vaan lähinnä sellaisia aiheita, joista heillä todella on sanomisen tarvetta. Sanomalehden verkkokeskustelu on siis selkeästi erilainen foorumi kuin esimerkiksi kahvilakeskustelu tutun porukan kanssa, jossa voidaan kommentoida kaikkia asioita riippumatta siitä, kuinka jyrkkiä tai valmiiksi mietittyjä mielipiteitä niistä on. Ihmisistä ilmeisesti tuntuu siltä, että sanomalehteen kirjoittaakseen heillä on todella oltava ”asiaa”, eivätkä ohimennen mietityt kommentit oikein sovi kirjoitettaviksi. Etenkin monet doping-selkkausta kommentoineista kirjoittajista eivät enää kirjoittaneet palstalle uudestaan. Doping-tapahtumasarja oli niin räikeä ja ennenkuulumaton, että se kirjoitti mielipiteitä lähes kaikilta suomalaisilta – myös sellaisilta, jotka eivät normaalisti tunne tarvetta kommentoida julkisesti maailman menoa.

Muutamat kirjoittajat lähettivät kuitenkin mielellään lyhyitä kommentteja. Näiden kirjoittajien tekstistä saattoi lukea, että he olivat muutenkin tottuneita verkossa keskustelijoita ja omaksuneet verkonomaisten keskustelutavan lyhyine kommentteineen, hymiöineen, ym.

Useimmat Keski-suomalainen.netin lukijat lienevät siis vielä tottuneet perinteiseen yleisönosastojen keskustelukulttuuriin, jossa julkaistaan valikoidusti pitkään mietittyjä ja huolella sorvattuja kirjoituksia, ja he toteuttavat tätä kulttuuria myös lehden verkkokeskustelussa.

Keski-suomalaisen uusista palveluista ilmoitti olevansa kiinnostunut 18 kirjoittajaa laittamalla rastin suoramarkkinointiruutuun. 67 kirjoittajaa ei laittanut rastia. Viisi kirjoittajaa, jotka kirjoittivat useampia viestejä, olivat eri viesteissään valinneet eri vaihtoehdot.

Kiinnostuneiden osuus on mielestäni yllättävän korkea siihen nähden, että kirjoittajan piti itse aktiivisesti laittaa rasti ruutuun. Mikäli keskustelu vilkastuisi nykyisestä, palstan avulla saataisiin kerättyä markkinointia varten aktiivinen kohderyhmä, joka jo nykyisin käyttää innokkaasti verkkopalveluja.

5.2 Keskustelun aiheet

5.2.1 Keskustelun suosituimmat aihepiirit ja ei-suositut aihepiirit

Olen jakanut käsittelemäni 168 viestiä niiden sisällöistä nouseviin aihepiirikategorioihin, joita en ollut määritellyt etukäteen. Suosituimmiksi aihepiireiksi Keski-suomalaisen keskustelupalstalla nousivat doping-skandaali ja urheilun etiikka (tarkastelemistani 168 viestistä 32 koski näitä), uskonto ja elämäkatsomukselliset asiat (45 viestiä) sekä erilaiset yhteiskunnalliset ja julkiset kysymykset (43 viestiä). Yhteiskunnallisiin kysymyksiin olen lukenut tyypilliset uutisissa ja pääkirjoituksissa käsiteltävät aiheet kuten politiikka, ydinvoima, homoliitot, hullun lehmän tauti ja lasten kotihoito. Olen rajannut tähän kategoriaan kuuluvat viestit myös sillä perusteella, että kirjoittajat käsittelevät niissä asioita oman elämänsä ulkopuolisesta näkökulmasta. Tämä kategoria jäi otoksessani lukumääräisesti todellista pienemmäksi, koska koodaushaverissa tuhoutui teknisistä syistä paljon juuri tällaisia viestejä. Doping-aiheisia viestejä on samasta syystä otoksessa enemmän kuin niiden suhteellinen osuus todellisuudessa olisi. Näiden kolmen kategorian lisäksi otoksesta nousivat esiin sanomalehti Keski-suomalaista jollain tavalla käsittelevät viestit, joita oli 15. Muita merkittäviä kategorioita ei otoksesta noussut esille.

Usenet-ryhmistä tehdyissä tutkimuksissa todetut suosikkiaihepiirit – viihde, ihmissuhteet, seksi, tietokoneet ja *human interest*¹⁰ -aiheet – eivät siis tällä palstalla saaneet juurikaan suosiota. Tietokoneasioista tuli toistakymmentä viestiä, mutta viihteestä, ihmissuhteista tai seksistä ei halunnut keskustella juuri kukaan. Ihmissuhteita ja oman henkilökohtaisen elämän ongelmia käsitteleviä viestejä oli koko 168 viestin otoksessa vain neljä. Puhtaasti paikallisia (Jyväskylän, Vaajakosken ja Petäjäveden) asioita käsitteleviä viestejä oli otoksessa viisi, kuten myös muuta urheilua kuin doupattuja hiihtäjiä käsitteleviä viestejä.

Dopingin nousemista suosituimpien aihepiirien joukkoon en pidä lainkaan yllättävänä. Olihan kyse vuosikymmenen kohu-uutisesta, joka koski keskivertosuomalaiselle läheistä ja kansallisestikin tärkeää instituutiota, hiihtourheilua, ja josta miltei jokaisella ihmisellä oli jokin painava mielipide. Doping-teema veti ennätysellisen paljon keskustelijoita myös muille suomalaisille keskustelusivustoille: esimerkiksi Yleisradion keskustelupalstalle tuli aiheesta 7000 viestiä ja Ilta-Sanomille tuhansia.

Doping-viestit olivat yleensä vahvasti emotionaalisia, mutta moni kirjoittaja myös analysoi tapahtumien kulkua hyvinkin tarkkaan ja esitti kriittisiä kysymyksiä. Kirjoittajat eivät säästelleet värikkäitä sanankäänteitä. Esimerkiviestit ovat tässä editoituina siinä muodossaan, jossa julkaisin ne palstalla:

Paavo M Petäjä ja Hiihtoliiton orkesteri esittävät jenkan: "Kusessa ollaan". Tämä vanha totuus on taas ajankohtainen, Hiihtoliitto on "vapauttanut" valmentajia tehtävistään, nyt on kyllä korkea aika etsiä oikeita tekijöitä Petäjän ja Klingankin tilalle, sellaiset alaiset kuin on johtokin. Harri Kirvesniemen puolesta sapettaa kyllä kaikkein eniten. Suomalaisen mieshiihdon ikoni, puhtaan urheilun esikuva, menettää viestikultamitalin yhden hyypiön takia. Isometsä ja Immonen ovat pelanneet peliään korkeilla panoksilla, häviäjiä vain nyt valitettavasti on paljon suurempi joukko kuin nämä kaksi luuseria, koko Suomalainen hiihtourheilu sai todella lamauttavan iskun vuosiksi eteenpäin, sponsorit siirtävät rahansa muualle ja miten paljon tästä kärsiikään juniorihiihto? Tuskin houkuttelee paljon lisää nuoria hiihdon pariin moinen kusen kanssa läträäminen. Tekisi mieleni sanoa vähän samaan tyyliin kuin Karjula Tunteimattomassa ja sanonkin: "Hävetkää perkeleet!"

---

¹⁰ *Human interest* -termiä, joka sananmukaisesti tarkoittaa inhimillistä kiinnostavuutta, käytetään usein tarkoittamaan "hömppää", "pehmeitä aiheita" tai erilaisia kuriositeetteja. Termi osoittautuu tutkimukseni valossa hieman kapeaksi ja yksipuoliseksi. Elämänkatsomukselliset ja yhteiskunnalliset asiat osoittautuivat tällä palstalla ihmisiä hyvinkin paljon kiinnostaviksi ja heille läheisiksi.

Kirjoittajat valittivat urheilumaailman nykyistä luonnottomuutta ja moraalista rappiota, ja pohtivat selkkauksen vaikutusta urheilevaan nuorisoon. Kulttuuriministeriä ja muita maan hiihtourheilusta vastaavia tahoja vaadittiin eroamaan. Moni kertoi häpeävänsä suomalaisuuttaan selkkauksen vuoksi. Toiset vaativat hiihtourheilun puhdistamista vilpistä erilaisin toimenpitein, kun taas toiset totesivat kyynisesti, että dopingia on ollut aina ja tulee myöskin olemaan. Ainoastaan yksi puheenvuoro kyseenalaisti koko hiihtourheiluinstituution merkityksen ja piti tapauksen aikaansaamaa kohua järjettömänä.

Uskonnon ja elämäkatsomusasioiden suurta suosiota pidän sen sijaan hieman yllättävänä. Jumalan olemassaolo, jota palstalla paljon käsiteltiin, on puheenaihe, jota ei juuri koskaan – siksi, että aihe on uutisaiheeksi huono, ja ehkä tahdikkuussyistäkään – käsitellä sanomalehtien palstoilla, eikä sitä pidetä soveliaana puheenaiheena esimerkiksi päivälliskutsuilla puolittujen ihmisten seurassa. Kysymystä pidetään henkilökohtaisena asiana, josta on turha lähteä kiistelemään ääneen.¹¹ Suuri kiinnostus kuitenkin osoittaa, että aihe on ajankohtainen ja tärkeä monille ihmisille ja herättää heissä hyvin voimakkaita tunteita puolesta tai vastaan. Keskustelu lähti liikkeelle Kansa sanoo -palstan kirjoituksesta, joka puolusti raamatullista näkökulmaa maailman syntyyn. Tämän jälkeen keskustelu Jumalan olemassaolosta käynnistyi useaan kertaan eri yhteyksissä, siitäkin huolimatta, että alkuperäinen keskusteluketju tuhoutui lähes kokonaan koodivirheen laukeamisen yhteydessä. Keskustelijat jakautuivat jyrkästi Jumalaan uskoviin ja tieteellisen maailmankatsomuksen kannattajiin. Joukossa oli ainoastaan muutama sovitteliva puheenvuoro, joissa näiden kahden näkökannan erimielisyyksiä yritettiin liennytellä.

Keskustelussa käsiteltiin enimmäkseen sitä, voidaanko Jumalan olemassaolo tai ei-olemassaolo todistaa, ja millä keinoin:

Tervehdys arvoisat kehitysoppiin uskovat kirjoittelijat. Kertokaa meille uskovaisille miten tyhjästä voi syntyä materiaa joka räjähtää ja saa aikaan elämää? Miten kuolleesta materiasta tulee elävää? Vai ovatko ne räjähtäneet hiukkaset aina olleet olemassa? Jos ne ovat aina olleet olemassa, niin miten todistatte sen? Tehän väitätte tietävänne, ette uskovanne. Tiedolle pitää olla

¹¹ John Fiske (1992, 170–172) toteaa: ”Meidän rationalistisessa mutta avoimesti kristinuskoa tunnustavassa yhteiskunnassamme tieteen ja uskonnon suhde on väistämättä hyvin hienoviriteinen. Yhteiskuntamme yrittää pitää ne toisistaan mahdollisimman erillään. Milloin ne kuitenkin ajautuvat konfliktiin, tieteelle yleensä annetaan enemmän painoa. Näin on käynyt esimerkiksi keskusteltaessa luomisesta ja evoluutiosta samoin kuin tapauksissa, joissa uskonto on kieltänyt verenluovutuksen tai lääkehoidon.” Keski-suomalainen.netin lukijat eivät siis ”totelleet” etikettiä, jonka mukaan näistä ristiriidoista ei puhuta julkisesti, vaan lähtivät tarkoituksellisesti törmäyttämään omia arvojaan eri mieltä olevien kanssa ja julistamaan omaa mielipidettään ainoaksi oikeaksi.

jokin peruste. Jos uskotte niiden aina olleen olemassa (siis uskotte ette pysty tietämään), niin kumpi usko on epätieteellisempää, usko aina olemassa oleviin hiukkasiin, vai usko aina olemassa olevaa Jumalaan? Kumpaakaan ei voida tieteellisesti todistaa. Eikä kehitysoopin tuoksi pystytä esittämään empiirisiä tutkimuksia. Mihin uskonne perustuu?

***

Mihin teidän uskovaisten uskonne perustuu? Siihen että muutkin uskovat? Te uskovaiset pyritte kiistämään kaikki tieteelliset tutkimukset koska ne kyseenalaistavat oman jumalanne (pieni j kirjain) olemassa olon. Teidän on niin turvallinen uskoa että meidän jumalamme se kaiken loi. Mutta entä kun se kristillinen luomiskertomus ei ole läheskään ainoa maailmassa. Luomis satujahan on joka maanosassa ja joka uskonnossa. Sehän kyseenalaistaa täysin luomiskertomuksen paikkaansa pitämättömyyden. Kokekaa jo herätys älylliseen elämään ja laskekaa uskontojen taakka harteiltanne. Te olette niin sokeita uskonne kanssa että unohdatte katsoa eteenpäin, sillä siellähän se jäljellä oleva elämänne on. Elämä josta te päätätte itse, eikä jumala. Ei jumala ohjaa elämäänne vaan te itse. Ei jumala Mika Myllylän kohtaloa päättänyt vaan Mika itse. Ja Myllylänkin selitys. Jumalan tahto. Ja paskat. Jos jumala on niin kiero, niin miksi te siihen niin sokeasti uskotte. Pilasi suomen hiihtourheilunkin. Oli jumalalla varmaan krapulapäivä ja teki meille källin ilkeyksissään. Laitto myllylän mikaan HemoheS HIUKKASIA.

Jumalan olemassaolon tai ei-olemassaolon tieteellisiä ja loogisia perusteita puitiin keskustelussa pitkään ja perinpohjaisesti. Viesteissä käsiteltiin myös uskontojen aiheuttamia ongelmia ja vastaavasti ateistisen maailmankatsomuksen aiheuttamaa pahuutta maailmassa. Kirjoittajat äityivät loppuvaiheessa puimaan myös toistensa henkilökohtaisia ominaisuuksia syytellen toisiaan vasemmistolaisiksi tai henkisesti sairaiksi. Kuvaavaa keskustelun hyökkääväksi käyneelle sävyille on se, että eräs tieteellistä maailmankatsomusta kannattanut osapuoli julisti lopuksi voitonriemuiseen sävyyn voittaneensa keskustelun. Yliluonnollisia asioita käsitteli myöskin astrologia-aiheinen keskusteluketju. Myös palstalle syötetyt Kansa sanoo -kirjoitukset homoliitoista, television uskonnollisista ohjelmista ja kirkon tarpeellisuudesta Kuokkalan kaupunginosassa synnyttivät elämänkatsomuksellista kirjoittelua.

Suosittuja olivat myös politiikkaan ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin liittyvät puheenaiheet. Huomattava osa näitä aiheita käsittelevistä viesteistä oli kommentteja tai vastauksia Keski-suomalaisen pääkirjoituksiin tai yleisönosastokirjoituksiin. Lukijoiden itse esiin ottamia teemoja olivat esimerkiksi EU:sta eroaminen, Israelin ja Palestiinan konflikti ja hullun lehmän

tauti. Myös palstan aloituspäivänä kirjoittamani avauskysymys Suomen tulevasta hallitusohjelmasta herätti kiinnostusta.

Esimerkkejä yhteiskunnallisista aiheista:

*Demokratia on hyvä. Nyt demokraattisessa valtiossa, Suomessa, kiistellään nimellisesti ydinvoiman lisärakentamisesta !
Naurettavaa, turhaa energian tuhlausta. Ironista on edes esittää, että tyhmältä kansalta tulisi kysyä asiaa kansanäänestyksellä - kallis turhanpäiväisyys.
Päättäjät= eduskunta on jo mielessään äänestänyt kyllä 5. reaktorille. Ei ole mitään muuta mahdollisuutta, kun otetaan reaalielämä huomioon: Kioton ilmastopöytäkirja edellyttää hiilidioksidipäästöjen pienentämistä ja tuulimyllypuuhastelulla eikä risunkeräilyllä hakkuuaukioilta teollisuuden tarpeita tyydytetä. Syön saurellisen käytettyä uraanipolttoainetta jos 5. reaktoria ei rakenneta.*

***

*Ei ihme, jos eläimet sairastuvat uusiin, outoihin sairauksiin. Mietitäänpä pikkuisen, mistä kaikki alkoi. Ihminen kasvatti karjaa saadakseen lihaa pöytänsä. Kilpailu lisääntyi kauppa-alustojen kasvaessa. Lihakarja ei kasvanut tarpeeksi nopeaa tahtia pelkällä viljalla, ruuhalla ja jauholla. Ihminen keksi kokeilujen kautta, että syöttämällä lihaa, karja kasvaa nopeampaa ja näin ihminen saa nopeammin rahaa tilille.
Kappas kappas, taas ihminen halusi muuttaa luonnon omaa etenemistä ja tasapainoa oman etunsa tavoittelemisen takia.
Kun aikansa ihminen sitten lihaa kasvissyöjilleen syötti, rupesi muutos näkymään. Miksi karjani sairastaa? ihmetteli ihminen. Syötänhän sille sen omaa lajiaan ja vähän muutakin. Missä siis vika?
Hmm, ihminen muutti märehijän lihaa mässäileväksi kannibaaliksi, joka sittemmin sairastui.
Miksi rahanhimo aiheuttaa niin paljon tuhoa? Pitää tehdä kaiken nopeasti ja tehokkaasti, jotta rahantulo nopeutuisi. Raha on pahasta, ja niin on myös ihmisenkin... Ei pitäisi muuttaa luonnon omaa tasapainoa...*

Keskustelun aiheet osoittavat, että lukijat mieltävät Keskisuomalaisen verkkosivut paperilehden tapaan vakavaksi yhteiskunnalliseksi areenaksi. Paperilehden imago on siis tavallaan siirtynyt verkkolehden, mitä saattaa tukea myös Keskisuomalainen.netin hillitty ja asiallinen ulkoasu.¹² Tällaista keskustelupalstaa ei koeta sopivaksi tai mukavaksi foorumiksi esimerkiksi ihmishuolien purkamiseen. Toinen syy henkilökohtaisten aiheiden

¹² Lukijoilta tulleiden viestien kirjoitustyyli, jota käsittelem seuraavassa luvussa, todistaa samaa: suuri osa viesteistä muistutti tyyliltään ja argumentoinniltaan täydellisesti perinteistä paperilehden yleiskirjoittelua. Myös

vähäiseen suosioon lienee etukäteismoderointi. Harva haluaa henkilökohtaisen purkauksen jälkeen täyttää perusteelliset henkilötietonsa toimituksen luettavaksi. Toisaalta esimerkiksi Iltä-Sanomien sivustolla, jossa henkilötietojen täyttämiskäytäntö on samanlainen kuin Keski-suomalaisen keskustelupalstalla, henkilökohtaisia asioita käsitellään hyvinkin paljon. Uskoisin eron selittyvän sillä, että pienemmässä kaupungissa toimivan maakuntalehden toimituksessa kirjoittajan tunnistamisen mahdollisuus on suurempi kuin valtakunnallisen iltapäivälehdessä, jolla on satoja tuhansia lukijoita. Keski-suomalainen on lukija-alueellaan suuri kaupallinen ja sosiaalinen toimija, joka lisäksi henkilöityy voimakkaasti johtoportaanseensa. Iltapäivälehti koetaan ehkä muutenkin kevyemmäksi areenaksi, jolla ei ole arvokkuuden vaatimuksia kirjoittajilleen. Lisäksi, kun tietynlainen keskustelukulttuuri kerran syntyy palstalle, seuraavien kirjoittajien on luontevaa jatkaa samaa tyyliä. Keski-suomalainen.netinkin keskustelu saattaa tulevaisuudessa muuttua uusien osanottajien ja keskustelujen myötä.

Monet lukijat kirjoittivat palstalle kritisoidakseen Keski-suomalaisen toimittajien työtä tai lehteä muuten. Palstalla kritisoitiin uusien verkkosivujen huonoa käytettävyyttä, lehden jakelu-uudistusta, mielipideosaston käytäntöjä, pääkirjoitustoimittajien mielipiteitä, erään toimittajan kiro sanojen käyttöä kirjoituksissaan, erään tapahtuman huonoa uutisointia ja (Keski-suomalaisenkin) toimittajien osallisuutta huippu-urheilun sairaalloisuuteen:

Keski-suomalaisen päätoimittaja lähestyi kirjeellä. Kirjeen sisältö oli lyhykäisyydessään tämä: lehden tilaajien tasapuolisen kohtelun vuoksi Teidän lehtenne tullaan jatkossa jättämään huoneistonne ovesta olevan postiluukun sijasta pihassa olevaan laatikkoon. Kiitti mulle riitti. Pitäkää kallis lehtenne, minä siirryn sähköisiin medioihin, joita tuolla reilun tonnin vuosimaksulla saakin käytettyä jo ihan riittävästi.

***

Ksml:n tv-kriitikko NN käyttää tekstissään usein seuraavan tyyppisiä ilmaisuja: "homma k*see jo alkumereiltä", "p*ska filmi" jne.. Ko. sanat kuuluvat toki useimpien ihmisten normaaliin puhekieleen, mutta kuuluvatko ne jo nyt siis normaaliin painettuun sanomalehtitekstiin? Nyt on niin, että moni ei halua lukea palstoja, joissa tällaista sanoja esiintyy. [...]

Guardian-lehden keskustelualuetta tutkineet Light ja Rogers toteavat alueella käydyssä keskustelun muistuttaneen hyvin paljon lehden yleistä tyyliä ja henkeä (Light ja Rogers 1999).

***

Olen pitänyt Keski-suomalaisista edistyslehtinä, jossa halutaan antaa positiivinen kuva ajankohtaisista aiheista jne., mutta kuinka kävikään, tänään ilmestyneessä lehdessä oli iso kirjoitus messuista. Oletin, että kirjoitus olisi innostanut kuluttajia saapumaan messuille runsain joukoin ja tekemään mukavia hankintoja vapaa-ajan viettoon liittyen, mutta eipä innostanut mokoma rätikkakauppias, ei tuotteilla, eikä kuvalla. [...] Kirjoitus teki hallaa monelle pienyritykselle, joilla oli mielenkiintoisia ja erikoisia tuotteita myytävänä (mitä ei saa tavarataloista).

***

[...] Mutta unohdatko toimittajan vastuun? Toimittajan saa leipänsä siitä, että puhutaan. [...] Ovatko toimittajat syyllistyneet tähän samaan ylitarvitteelliseen menestymisen hehkutukseen ja tässä on nyt tulos? Ihmisen suorituskyvyllä on rajat ja samoin on rajat realistisille mitalihaaveet Suomen kokoiselle kansalle. Miksi muutama mitali ei riitä ja miksi tärkeintä ei ole jännittävä kilpailu? Miksi ei voi iloita, jos suomalainen on maailman huipulla jossain lajissa vaikka ei voitakaan. Viitataan esimerkiksi mäkimiesten erinomaisiin suorituksiin. Miksi pitää olla maansa myynyt, kun ei oltu tällä kertaa maailman parhaita, vaan 'vain' toiseksi parhaita. Mikä muu seuraus tästä voi olla kuin dopingin käyttö, jos laillisin keinoin saavutettu hyvä tulos ei ole minkään arvoinen? Kun se tuodaan tällaisena arvottomuutena myös lehdessä esille, niin senhän uskoo koko kansa. [...]

Myönteistäkin palautetta oli muutamissa viesteissä:

Olipa erittäin positiivinen ja asiallinen pääkirjoitus (20.02.-01). Juuri tällainen asiallinen asioihin paneutuminen, ja sen esilletuominen, tekee "keskarista" juuri sen lehden, jota tulee luettua. [...]

***

[...] NN tekee tekstinsä tyylillä joka on lähinnä hauska lukea. Tarvitseeko kaikkia tekstejä tehdä samoilla kuvioilla. Tarvitsemme NN:n kaltaisia kirjoittajia. Ja lisäksi ei niitä kirosojia niin paljon ole. Sinä syysmarja et vaan niitä siedä alkuunkaan ja takerrut niihin liikaa. Ajattele jos tv kritiikki olisi kuin kaavamainen asiauutisteksti, kuka sitä lukisi ja mitä siitä jäisi mieleen...?

Kritiikki osoittaa mielestäni sen, että lukijat kaipaavat palautekanavaa toimitukselle sekä kanavaa, jossa voidaan keskustella toimittajien työstä. Jotkut näistä kirjoittajista olivat

aiemmin lähettäneet palautetta suoraan toimitukselle eivätkä olleet saaneet vastausta, ja kirjoittivat siksi mielipiteensä keskustelupalstalle. Yritin saada lehden edustajia vastaamaan näihin kirjoituksiin palstalla, mutta en useimmiten onnistunut tässä. Käsittelen tätä asiaa jäljempänä luvussa 6.2.

Tarkkailujaksolle ja palstan aloittamiselle oli onnekas sattuma, että samaan saumaan sattui dopingskandaali, jota voidaan luonnehtia vuosikymmenen urheilu-uutiseksi. Tätä puhuttavampia uutistapahtumia sattuu todella harvoin, ja palstan suosio tuli heti alkuun testattua äärimmäisen houkuttelevalla aiheella. Toisaalta tästäkin aiheesta olisi varmasti tullut enemmän keskustelua, jos palsta olisi ollut lukijoiden keskuudessa tunnetumpi.

Suosittuja keskustelun aihepiirejä näyttää olevan vaikea ennustaa etukäteen. Esimerkiksi meidän valmiiksi petaamamme ihmissuhdeaiheet tai lemmikkieläimet eivät herättäneet juuri lainkaan kiinnostusta, kun taas elämäkatsomusaiheiden suosiota en olisi osannut lainkaan ennakoita. Havainnoistani voi päätellä sen, että keskustelun aiheet määräytyvät pitkälti sen mukaan, millaiseksi foorumiksi ja minkä henkiseksi ympäristöksi kävijät palstan kokevat. Keski-suomalaisen palsta koettiin asialliseksi ja yhteiskunnalliseksi keskusteluareenaksi. Tein myös saman havainnon kuin Heikkilä ja Kunelius (2000, 83) kuopiolaisessa keskusteluryhmäkokeilussaan: ihmisiä kiinnostavat kovasti arvokysymykset, eksistentiaaliset asiat ja ”ikuisuus-kysymykset”.¹³ Enemmän kuin jonkin kysymyksen teknisistä ja konkreettisista yksityiskohdista, Keski-suomalainen.netinkin lukijat halusivat keskustella elämänarvoistaan ja -katsomuksistaan. Tunteet, arvot ja elämäkatsomukset ovat myös alue, joka jää suhteellisen vähälle huomiolle asiakeskeisessä sanomalehti-journalismissa. Keskustelupalsta muistuttaa toimittajia näiden asioiden tärkeydestä – sieltä voisi saada myös vihjeitä, miten näitä asioita voitaisiin käsitellä sanomalehden sivuilla. (Mt, 83.)

Puhtaasti paikallisia asioita koskevat aiheet eivät osoittautuneet suosituiksi palstalla, vaikka suurin osa kirjoittajista asuikin Jyväskylän seudulla. Tämä on sikäli yllättävää, että monet Mäntysen lukijatutkimukseen vastanneet ihmiset toivoivat sivuille nimenomaan paikallista

---

¹³ Kuopiolaisessa ryhmäkokeilussa keskustelun aiheiksi oli ennalta määrätty paikalliset aiheet, mutta paikallisista huolenaiheista kasvoi keskustelussa helposti eksistentiaalisia ongelmia. Osallistujat kytkivät paikalliset kokemukset valtakunnallisiin, maailmanlaajuisiin ja perifilosofisiin kysymyksiin. Heikkilä ja Kunelius huomauttavat, että arvoista keskusteleminen saattoi myös olla heidän kokeiluunsa osallistuneiden keino löytää tasa-arvoinen keskusteluasema keskustelussa mukana olleisiin, tietopohjaltaan ylivoimaisiin kunta-alan ammattilaisiin ja poliitikkoihin nähden. Arvoista puhujat saattavat kuitenkin joutua marginalisoiduiksi, koska

keskusteluareenaa. (Mäntynen 2000, liite 1.) Paikallisista kysymyksistä tuli yksittäisiä keskustelunavauksia, jotka eivät herättäneet muiden kävijöiden mielenkiintoa. Ehkäpä avaukset eivät tavoittaneet kyseisistä asioista kiinnostunutta pientä ihmisjoukkoa, eikä ”suuria” tai yleistä kohua herättäneitä paikallisia aiheita ilmennyt tarkkailujaksolla, lukuun ottamatta koulujen hometilannetta ja Keljon koulun lakkauttamista, joista tulikin muutamia viestejä. Osa näistä asioista kiinnostuneita ihmisiä on saattanut lisäksi kirjoittaa mielipiteitään Jyväskylän kaupungin keskustelusivuilla.

5.2.2 Eri keskusteluosastojen menestys

Perustamistamme keskusteluosastoista suosituimmiksi osoittautuivat Kansa sanoo sekä Sana on vapaa. Jonkin verran keskustelijoita oli myös Puheenvuorot-, Urheilu- sekä Netti ja kompuutterit -osastoilla. Lukijat kommentoivat melko innokkaasti yleisönosastokirjoituksia ja tekivät omia keskustelun avauksia. Pääkirjoituksiin tuli alkuvaiheessa melko paljon kommentteja, mutta sen jälkeen, kun kaikki aikaisemmat kommentit hävisivät koodaushaverissa, niitä ei jostain syystä tullut yhtäkään uutta. Niin pääkirjoituksia kuin Keski-suomalaisen juttujakin uskallettiin kyllä arvostella rankastikin. Perhe ja ihmissuhteet -osasto kiinnosti koko aikana vain yhtä kirjoittajaa, ja Luonto ja eläimet -alueellakin määrä jäi alle kymmeneen.

Toimituksen jutuista lähtevät Päivän puheenaiheet eivät osoittautuneet menestykseksi. Yritimme tarkkailujaksollani herättää keskustelua seitsemästä aiheesta: doping-skandaalista, lapsien hoitamisesta kotona, Kuokkalan kaupunginosan tulevaisuudesta, ympäristön meluhaitoista, kotiäitien lakosta, EU:n uudesta saunadirektiivistä (aprillipäivän uutinen, jonka mukaan EU olisi määrännyt suomalaisille saunoille uudet, kummalliset hygieniamääräykset) ja lääkäreiden lakosta. Dopingia lukuun ottamatta nämä aiheet saivat innostumaan kukin enintään kaksi kirjoittajaa, monet näistä eivät ainuttakaan. Huonoon menestykseen lienee monia syitä. Palstalla oli lukijoita sen verran vähän, että heistä ei riittänyt innostuneita kommentoijia juuri näihin aiheisiin. Verkkolehden uutisen yhteydessä ei ollut linkkiä keskusteluun tai edes mainintaa siitä, että aihe on nyt päivän puheenaiheena keskustelupalstalla. Paperilehdessä tällainen maininta kyllä oli. Tyhjä palsta, jolla ei ole

---

nyky-yhteiskunnassa ”kovat faktat” käyvät loppupeleissä yleensä arvojen edelle. (Heikkilä ja Kunelius 2000, 83.)

ennestään kommentteja, ei houkuttele ihmisiä kirjoittamaan, ja jos palsta on miltei aina tyhjä, ei sitä pian vaivauduta edes katsomaan.

Palstalle ei muodostunut moniakaan pitkiä keskusteluketjuja. Suuri osa viesteistä jäi yksinäisiksi keskustelunavauksiksi tai kommentteiksi yleisönosastokirjoituksiin. Useampia kommentteja keräsivät esimerkiksi keskustelut internet-yhteyksien hinnasta, EU:sta eroamisesta, hallituspohjasta, dopingista, homoliitoista, yhteiskunnan ilmaisista palveluista sekä astrologiasta ja jälleensyntymisestä. Omaa luokkaansa oli keskustelu Jumalan olemassaolosta, jossa oli kymmeniä viestejä.

5.2.3 Toimituksen aloittamat aiheet ja lukijoiden omat aiheet

Keskustelupalstalla oli sekä toimituksen ”syöttämistä” aiheista että lukijoiden itsensä aloittamista aiheista lähteneitä keskusteluja. Toimituksen aloittamiksi aiheiksi lasken paperilehden jutuista lähtevät Päivän puheenaiheet, muut paperilehden jutuista lähteneet aiheet sekä lehden pääkirjoitukset. Verkkolehden kävijöiden tekemien keskustelualoitteiden lisäksi Puheenvuoro- ja Kansa sanoo -kirjoitusten aiheet olivat niin ikään lukijoiden aloittamia aiheita, mutta niiden kohdalla kyse on paperilehden lukijakunnasta, joista suurin osa tuskin edes tiesi kirjoituksensa päätyvän myös verkkolehteen.

Lukijoiden aloittamat aiheet herättivät paljon enemmän keskustelua kuin toimituksen aloittamat. Osaksi tämä johtuu siitä, että paperilehden mielipidekirjoituksia ajettiin päivässä palstalle 4–8, mutta pääkirjoituksia vain kaksi päivässä ja ”päivän puheenaiheita” noin kerran viikossa.

Verkkolehden lukijat aloittivat itse keskusteluja muun muassa seuraavanlaisista aiheista: jälleensyntymisen mahdollisuus ja Jumalan olemassaolo, hullun lehmän tauti, lähiympäristön epäkohdat, Keskisuomalaisen toimittajien toiminta, Keskisuomalaisen jakelu-uudistus, Keskisuomalaisen uusi verkkolehti, EU:sta eroaminen, ydinvoiman lisärakentaminen, doping-sotkuun liittyvät kysymykset sekä erilaiset elämän pikku epäkohdat.

Tarkkailujaksollani palstalta ei löytynyt ilmiselviä uusia uutisaiheita. Puheenaiheet olivat enimmäkseen paljon lehtien palstoilla käsiteltyjä vakioaiheita.¹⁴ Seitsemän viikon tarkkailujakso, jonka aikana palsta ehti vasta käynnistyä jollain tavalla ja tulla vähitellen tutuksi verkkolehden kävijöille, on hyvin lyhyt, eikä sen perusteella voida vielä tehdä lopullisia päätelmiä siitä tarjoaako, ja kuinka paljon palsta tarjoaa uutisaiheita toimittajille. Keskustelun osanottajamääräkin jäi vielä tänä aikana suhteellisen pieneksi. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että palsta herättää eniten keskustelua ”vanhoista” uutisaiheista. Tämä on tavallaan ymmärrettävää, koska tiedotusvälineet määrittelevät kansakunnan ”viralliset” keskustelunaiheet, ja niiden luoma päiväjärjestys heijastuu tavallisten kansalaisten puheenaiheisiin. Ihmisillä saattaa lisäksi olla jonkinlainen ennakkokäsitys siitä, millaisia asioita sanomalehden verkkosivuilla on suotavaa ottaa puheeksi. Lehden lukijat eivät ole ennen päässeet sanomaan näihinkään asioihin omaa sanaansa, paitsi rajoitetusti yleisönosastolla. Lukijat haluavat tuoda näissä kysymyksissä esiin omat mielipiteensä sekä varsinkin tunne- ja arvopuolen, jota usein vähätellään uutissivuilla.

On ehkä liioiteltua odottaa, että lukijoilta tulisi kasapäin uusia uutisaiheita. Uskoisin, että lukijoiden elämässä varmasti olisi sellaisia paljonkin – kysymys on lähinnä siitä, miten heidät saataisiin kirjoittamaan niistä palstalle. Ihmiset saattavat tiedostamattaan ihmetellä erilaisia asioita ilman että heille tulisi mieleen, että niistä voisi kirjoittaa jonnekin. Julkilausuttu kehoitus kirjoittaa lehden ”unohtamista” aiheista saattaisi aktivoida ihmisiä tuomaan näitä asioita päivänvaloon.

5.3 Keskustelun luonne, tyyli ja taso

Keskustelun taso moderoimallani keskustelupalstalla oli mielestäni yllättävän hyvä. Lähes kaikissa palstalle tulleissa viesteissä oli jokin selkeä, asiallinen mielipide. Asiattomuuksia tuli varsin vähän. Myös verkkokeskusteluille tyypillisiä yhden tai parin lauseen kommentteja oli vähän.

---

¹⁴ Palstalla oli kyllä muutamia keskustelunavauksia, joiden aiheet olisivat voineet osoittautua hyviksikin uutisaiheiksi, mikäli joku olisi lähtenyt niitä selvittämään. Esimerkiksi eräs lukija kirjoitti siitä, kuinka musiikkikerhot ajavat nuoria velkakierteeseen: äänitteiden lähettäminen jatkuu, vaikka edellisiääkään ei ole maksettu. Toinen lukija kirjoitti siitä, kuinka kolariauton omistaja voi menettää kymmeniä tuhansia markkoja siksi, että autovahinkotarkastajat hinnoittelevat auton hinnan liian alas joko tietämättömyyttään tai tahallisesti.

Myös viestien kielellinen taso oli varsin hyvä. Suurin osa viesteistä oli kirjoitettu perinteisen paperilehden yleisönosaston tyyliin, vanhoja mielipidekirjoituksen kaavoja noudattaen. Verkkoviestinnässä kieliopilliset säännöt – esimerkiksi isojen ja pienten kirjaimien käyttö – tahtovat usein unohtua, mutta suurimmalla osalla kirjoittajista nämäkin asiat olivat pedantisti oikein.

Reijo Savolainen (1996, 63, 51) analysoi verkkokeskustelua lyhytjäteiseksi, pintapuoliseksi, fragmentaariseksi, keskeneräiseksi ja rönsyileväksi. Osa näistä määritteistä kuvaa myös Keski-suomalaisen verkkokeskustelua. Fragmentaarista keskustelua oli siinä mielessä, että pitkiä keskusteluketjuja ei tahtonut syntyä, vaan koko ajan aloitettiin uusia aiheita ja useimmat viestit jäivät yksittäisiksi kannanotoiksi. Palstalla syntyi mielestäni vain muutama todella kunnollinen keskustelu, mikäli keskustelulla tarkoitetaan kahta viestiä pidempää vuoropuhelua, jossa viestit ovat todella reaktioita ja vastauksia toisiinsa.

Sen sijaan pintapuoliseksi keskusteluviestejä ei voi lainkaan kuvata. Päinvastoin, monet kirjoittajat menivät viesteissään hyvinkin syvälle maailmankatsomuksellisten tai yhteiskunnallisten asioiden pohdintaan. Lähes kaikki kirjoittajat kirjoittivat viesteissään vakavasti itselleen tärkeistä asioista. Ilmeisesti sanomalehden keskustelupalsta eroaa foorumina paljonkin Usenet-ryhmistä: jotta ihminen ylittäisi kynnyksen kirjoittaa palstalle ja antaa henkilötietonsa toimitukselle, asian on oltava tärkeä ja vakava. Rönsyileväksikään keskustelua ei mielestäni voi kuvata: keskusteluketjun jatkuessa keskustelu pysyi siinä asiassa, mistä se alkoikin. Keskeneräistä keskustelua oli siinä mielessä, etteivät lukijat aiheita käsitellessään päätyneet mihinkään yhteisesti sovittuun lopputulokseen. Mielestäni tällaista olisi outoa odottaa, koska kyse ei ole puheenjohtajan hallinnoimasta paneelista vaan areenasta, jossa kävijällä on mahdollisuus sanoa sanansa puheenaiheisiin, jos ne häntä kiinnostavat. Kirjoittajia oli palstalla liian vähän, jotta aiheet olisivat tulleet käsiteltyksi perusteellisesti ja kaikilta puolilta.

Keskustelu oli melko välitöntä ja tuttavallista, vaikka useimmat viestit olikin kirjoitettu perinteisen mielipidekirjoituksen muottiin. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että monet kirjoittajat puhuttelivat etunimeltä toista kirjoittajaa, jonka viestiin he vastasivat:

Tervehdys parhain NN! [...]

***

YY hyvä! Olet melkoinen epeli! [...]

***

[...] Näyttää siltä, että XX puolustaa jälleensyntymisoppia sekä astrologiaa. Olisitko sinä XX seuraavassa elämässäsi rotta vai peräti lintu? [...]

Kirjoittajista 70 kirjoitti nimimerkillä, 15 kirjoittajaa omalla nimellään ja viisi kirjoittajaa molemmilla tavoilla. Omalla nimellään kirjoittaneiden osuus oli mielestäni suhteellisen suuri siihen nähden, että siihen ei palstalla ollut minkäänlaista pakkoa. Tämä osoittaa paperilehden yleisönosastojen tapojen jatkuvan jossain määrin myös verkkolehdestä: osansa saattoi olla silläkin seikalla, että palstan puheenaiheet olivat yleisimmin yleisluontoisia ja ei-henkilökohtaisia. Asiaan saattoi vaikuttaa myös se, että palstalle syötetyt paperilehden yleisönosastokirjoitukset olivat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kirjoitettu kirjoittajien omilla nimillä.

Havaitsin palstaa moderoidessani oikeaksi Timo Kurosen (2000, 116–117) sekä Maija Gerlanderin ja Eeva Takalan (1996, 45–46) huomiot, että verkkokeskustelussa on helpompi olla röyhkeä toisia ihmisiä kohtaan kuin kasvokkain, ja kirjoitustapa on usein päällekkävyä. Myös Reijo Savolainen (1999, 20) näyttäisi olevan oikeassa todetessaan, että verkkokeskustelussa tuodaan enemmän esiin erimielisyyksiä kuin korostetaan yhteisiä näkemyksiä. Etenkin Jumalan olemassaoloa koskevassa keskustelussa, mutta myös muissa aiheissa, kirjoittajien äänenpainot kävivät välillä pilkallisiksi ja miltei vihamielisiksi:

Terve NN! Taidat olla tiedon tonava kun noin alttiisti jakelet lopullisia totuuksia. Ihan itseäni ihmetyttää sinun teoriasi meidän kaikkien uskovaisuudesta. Voisitko joskus myöhemminkin valistaa meitä älylläsi! [...]

***

[...] Vähän nöyryyttä hei. Selvästi on nähtävissä ettei apina ole vielä pitkään harrastanut ajattelua. Onneksi trendi on nouseva. Sinulle YY toivon pikaista paranemista (uskonnollisuudesta, tutkijan huomautus) ja rohkeutta nähdä elämä sellaisena kuin se on.

***

[...]Muuten jo sivistykseenkin kuuluu kohtuullinen kielen käyttö, että hakedupa jollekin lähimmälle sivistys kurssille niin opit hieman elämän tapoja. [...]

***

[...] Ilmeisesti jumala on aika mitätön tyyppi kun ei itse ota osaa keskusteluun, vaan hänen karitsansa joutuvat häntä puolustamaan. Muutenkin kaveri joka syyllistää meitä ja pelottelee kaikenmaailman helveteillä saa puolestani painua mustaan aukkoon. [...]

Tampereen yliopiston tutkijoiden järjestämässä, samaan huoneeseen kokoontuneissa ryhmäkeskusteluissa osallistujat pitivät tunnelmaa miellyttävänä, eläytyivät toistensa asemaan, korostivat yhteisiä näkökantoja ja muuttivat mielipiteitään (Heikkilä ja Kunelius 2000, 81; ks. sivu 35). Moderoimallani palstalla näytti käyvän päinvastoin: ainakin uskontoa koskevissa keskusteluissa osapuolien näkökannat pysyivät alusta loppuun yhtä jyrkkinä, ja osa keskustelijoista selvästi loukkaantui saamistaan kommentteista. Ilmeisesti sellaiset ihmiset, joilla ei ole erityisen painavaa mielipidettä keskustelun kohteena olevasta asiasta, eivät vaivautuneet osallistumaan keskusteluun lainkaan.¹⁵ Kyse voi toisaalta olla myös erilaisten keskustelukulttuurien törmäyksestä. Järvisen (1996, 220) mukaan Usenetin keskustelut saattavat vaikuttaa ulkopuolisesta jopa vihamielisiltä, mutta kyseessä on näköharha. Tavallisessa keskustelussa osapuolet myöntelevät toisten yksittäisiä kantoja, vaikka olisivatkin eri mieltä suurista linjoista. News-keskustelun kulttuuriin sen sijaan kuuluu, että vain erimielisyydet kirjataan viestiin ja myönnytyksistä vaietaan. Niinpä viestejä lukemalla saa helposti kuvan, että kaikki vain riitelevät keskenään eikä kukaan opi mitään. Koska Usenetin käyttäjiä on Suomessa prosentuaalisesti hyvin vähän, voisi olettaa, että useimmat Keskisuomalainen.netin palstalle kirjoittajat eivät ole perehtyneet tällaiseen kulttuuriin. Jos taas toiset ovat tottuneet tällaiseen väittelytyyliin ja jatkavat sitä tälläkin palstalla, ei ole ihme, että ilmapiiri kiristyy.

---

¹⁵ Brittiläisen Guardian-lehden keskustelualueen osallistujat valittivat sitä vastoin, että kirjoittajien mielipiteet eivät eronneet tarpeeksi paljon toisistaan. Vasemmistolaisena ja intellektuaalien suosimana lehtenä Guardianin keskustelupalsta veti puoleensa samanmielisiä kirjoittajia, mistä joidenkin lukijoiden mielestä seurasi se, että keskustelu muuttui tylsäksi myöntelemiseksi. Suhteellisesta samanmielisyydestä huolimatta löytyi kuitenkin mielipide-eroja, jotka stimuloivat ihmisiä vastaamaan viesteihin. Tutkijat Light ja Rogers tekivät johtopäätöksen, että tällainen keskusteluympäristö saattoi turvallisuudellaan houkutella ihmisiä kirjoittamaan – kukaan ei joutunut poikkeavien näkökantojensa takia aggressiivisen hyökkäyksen kohteeksi. (Light ja Rogers 1999)

Palstalle tuli melko paljon myös viestejä, jossa keuhuttiin edellisiä kirjoittajia:

Seison takanasi, oikea, ylpea aiti. Sina olet rohkea, sinulla on voima tehdä hyvää kaikkien lasten ja aitiien puolesta.

***

Kiitokset NN:lle Puheenvuorot palstalla 21.3 julkaistusta "Enkelin seisoessa heidän luonaan" kirjoituksesta. Toivon, että mahdollisimman monen kanssakulkijan silmiin ja etenkin sydämiin tämä lämmin, inhimillisyyttä huokuva sanoma löysi tiensä. Minulle se oli paras lohdutus, mitä pitkän ja vaikean syksyn ja talven aikana olen saanut tuntea. [...] Toivon NN:lle onnen ja ilon täyttämiä kevätpäiviä!

***

Loistavaa, olen samaa mieltä! Toteaisin vielä uskonnollisten kokemusten kuuluvan samaan kategoriaan.[...]

Jäin kaipaamaan keskusteluissa välittäviä äänenpainoja sekä monipuolisia näkökantoja – keskustelu tahtoi turhan usein jäädä kahden ääripään väliseksi inttamiseksi. Kukaan keskustelijoista tuskin muutti mielipiteitään toisten viestien vaikutuksesta. Uskonnollisten aiheiden kohdalla sama ilmiö on huomattu myös paperilehden yleisönosastoilla (ks. sivu 17), mistä syystä uskontoaiheisten viestien julkaisua vältellään.

Jouduin ”sensuroimaan” kirjoittajien viestejä hyvin vähän. Muutaman kerran poistin viesteistä lauseita, joissa haukuttiin edellisiä kirjoittajia henkilöinä esimerkiksi ”ääliöiksi”. Ilmeisesti etukäteismoderointi johti siihen, että kirjoittajat eivät yrittäneetkään saada läpi mitään kovin törkeää. Kielellisiä korjauksia tein luettavuuden parantamiseksi ehkä puoleen viesteistä. Poistin lyöntivirheitä ja lisäilin isoja kirjaimia, kappalejakoja sekä välilyöntejä lauseiden väliin. Palstalla oli myös useita kirjoittajia, jotka eivät taitaneet suomen kielen kirjoitussääntöjä juuri lainkaan, sekä ulkomailla asujia, jotka olivat unohtaneet nämä säännöt tai jopa unohtaneet suomen kielen sanoja. Tällaisten viestien käsittelyyn meni paljon aikaa. Päätin kuitenkin korjata ne siedettävään kieliasuun luettavuuden vuoksi ja siksi, etteivät kirjoittajat joutuisi naurunalaiseksi. En korjannut niitä täysin virheettömiksi sen vuoksi, että siihen olisi mennyt liikaa aikaa. Arvelin myös, että pikkutarkkana kielipoliisina toimiminen olisi voinut olla joidenkin kirjoittajien mielestä ärsyttävää ja muuttaa heidän viestejään liikaa.

Jätin moderoidessani kokonaan julkaisematta parisenkymmentä viestiä. Useimmat näistä olivat lyhyitä heittoja, joissa haukuttiin jotakuta toista kirjoittajaa henkilökohtaisesti ilman mitään asiallista näkökulmaa:

Sinun ainakin olisi syytä käydä äidinkielen tunnilla hieman ahkerammin.

***

EI MUUTA KUN LIITERIN TAAKSE JA KANTTU VEI.

Yhden viestin jätin julkaisematta, koska siinä käsiteltiin tunnistettavasti erään kirjoittajan lähiomaisia:

[...] Olin naimisissa äitisi veljen kanssa, suurempaa rasistia tuskin Suomesta löytyy. [...]

Ilman kirjoittajan henkilötietoja lähetettyjä viestejä tuli muutamia kymmeniä. Julkaisin niistä sellaiset, joissa ei ollut mitään henkilökohtaista toisia kirjoittajia kohtaan eikä mitään muutakaan kiistanalaista, joka olisi herättänyt kysymyksen kirjoittajan henkilöllisyydestä. Emme pitäneet tarpeellisena olla liian tarkkoja asian suhteen, koska kaikki uudet keskustelunavaukset olivat tervetulleita palstan vilkastuttamiseksi.

Kirjoittajien motiiveja viestien kirjoittamiseen on mahdotonta tietää, koska en ole heiltä niitä kysynyt. Viesteistä päätellen vaikuttaisi kuitenkin siltä, että kirjoittamisen motiivina on suurimmalla osalla ollut mielipiteen julkittuomisen ja vaikuttamisen halu. Useimmissa viesteissä on tuotu julki jokin epäkohta tai kommentoitu väittämää, josta kirjoittaja on eri mieltä. Muutamit kirjoittajat ovat useammissa viesteissään vastustaneet systemaattisesti tiettyjä asioita, esimerkiksi kirkkoa, ateismia, Euroopan unionia tai ydinvoiman lisärakentamista. Puhtaasti sosiaalisesta keskustelun tai väittelyn halusta kirjoitettuja viestejä, joissa ei ole mitään erityisen painavaa mielipidettä, vaikuttaisi tällä palstalla olevan vähemmistö. Toisaalta ulkomailla asuvien henkilöiden viesteistä voi usein päätellä, että he haluavat jakaa mielipiteitä ja keskustella muiden suomalaisten kanssa. Verkkomaailmassa yleistä identiteeteillä leikkimistä ilmeni tällä palstalla (ainakin niin, että moderaattori olisi sen

havainnut) vain muutaman kerran. Kaksi kertaa tapahtui niin, että sama henkilö lähetti tiettyyn mielipidekirjoitukseen kaksi vastausta kahdella eri nimimerkillä, ilmeisesti saadakseen lisää tehoa vastustamiselleen. Kerran eräs kirjoittaja, joka oli väitellyt paljon uskovaisten ja muiden yliluonnollisiin asioihin uskovien kirjoittajien kanssa, esiintyi palstalla astrologina. Parodian tyyllilajia melko hauskaasti viljellyt viesti meni luultavasti täydestä moniin lukijoihin, koska siihen tuli yksi tosissaan kirjoitettu vastauskin. Olisin voinut itsekin ottaa sen tosissani, jos en olisi lukenut kirjoittajan henkilötietoja.¹⁶ Useimmat viestit vaikuttivat kuitenkin olevan hyvin tosissaan kirjoitettuja ja vakituisten kirjoittajien mielipiteet olivat sisäisesti johdonmukaisia.

Monet kirjoittajat näyttävät toteuttavan tällä palstalla perinteistä ”kunnon kansalaisen” roolia; heidän viestinsä muistuttavat hyvin paljon perinteisiä paperilehden yleisönosastokirjoituksia sekä muodoltaan että argumentointitavoiltaan. Toisten kirjoittajien viesteistä puolestaan näkyy, että he ovat tottuneita verkkokeskustelijoita. Heidän kirjoitustyyliinsä on hiukan vähemmän muodollinen ja ”verkonomaisempi”: kirjoitukset ovat pidempiä tai lyhyempiä kommentteja edellisiin kirjoituksiin, muita kirjoittajia puhutellaan huolettomasti etunimeltä, teksteissä on hymiöitä, jne. Näiden kirjoittajien viestit ovat kuitenkin sujuvia ja hyvin kirjoitettuja. Kolmantena ryhmänä erottautuvat kirjoittajat, jotka selvästi eivät ole tottuneita kirjoittajia perinteisillä välineillä eivätkä verkossa. Heidän viestinsä ovat yleensä lyhyitä, kieli huonoa ja argumentaatiotekniikkakin ontuu. Nämä kirjoittajat eivät tunne verkonomaisen kirjoittamisen ”sääntöjä”: he saattavat esimerkiksi kirjoittaa koko viestin isoilla kirjaimilla eivätkä tee lainkaan kappalejakoja.

Kuinka paljon palstan keskustelu sitten poikkesi paperisen Keskisuomalaisen mielipideosastolla käydystä keskustelusta? Kuten jo edellä mainitsin, suuri osa viesteistä muistutti hyvin paljon paperilehdessä julkaistavia kirjeitä. Osa viesteistä oli sellaisia, että niitä ei olisi huonon laadun vuoksi paperilehdessä julkaistu – joko siksi, ettei niissä oikein ole mitään mielipidettä tai sanottavaa, tai että ne sisälsivät epäkohteliaaksi menevää inttämistä. Palstalla syntyi kuitenkin myös jonkin verran hyvää verkonomaista keskustelua, jota luonnehtii nopeus, joustavuus ja mielipiteiden monivivahteisuus. Kokonaisuudessaan palsta

---

¹⁶ Voidaan tietysti kysyä, onko moderaattorilta epäeettistä hyväksyä tällaisia ”huijauksia”. Itse annoin niiden mennä läpi, koska palstalle tarvittiin lisää elämää ja toivoin niiden saavan vastauksia provokatiivisuudellaan. Näissä viesteissä ei myöskään ollut henkilökohtaista arvostelua ketään kohtaan, joten niiden julkaisusta ei koitunut kenellekään haittaa tai mielipahaa. Viestien julkaisematta jättämistä olisi myös ollut vaikea perustella: en voi henkilön aikaisempien viestien perusteella väittää hänelle, ettei hän tosiasiassa harrasta astrologiaa.

kuitenkin erosi alkuvaiheessaan paperilehden yleisönosastosta yllättävän vähän. Jatkossa keskustelu voisi ehkä muuttua verkkomaisempaan suuntaan, mikäli palsta vilkastuisi nykyisestä ja yhä useammat kirjoittajat, ja etenkin vanhemmat ihmiset, omaksuvat verkkokirjoittamisen tavat. Monia palstalle tulleita kirjoituksia julkaistiin myös paperilehden mielipidesivulla, mikä oli alun perin tarkoituksin. Monia hyviä keskustelupalstan kirjoituksia ei kuitenkaan voitu siirtää sellaisenaan paperilehteen, koska ne olivat vastauksia edellisiin kirjoituksiin ja niitä olisi ollut vaikea ymmärtää ilman mahdollisuutta lukea ketjun edellisiä viestejä. Tämä seikka rajoittaa yleensäkin mahdollisuuksia käyttää palstaa hyväksi paperilehdessä, esimerkiksi koostejuttujen tekemistä.

6. KESKUSTELUALUEEN MERKITYS KESKISUOMALAISELLE

Pohdin tässä luvussa sitä, mitä verkkolehden keskustelupalsta voi antaa Keskisuomalaiselle ja millaista panostusta sen ylläpitäminen lehdeltä vaatii. Kokeiluvaiheessaan, joksi seitsemän viikon tarkkailujaksoani voi kutsua, Keskisuomalainen.netin keskustelupalstan potentiaali ei vielä päässyt paljontaan toteutumaan. Tämä johtuu monestakin syystä. Kirjoittajia oli palstalla liian vähän, mikä johtune siitä, ettei palstaa mainostettu juuri lainkaan eikä siitä osattu tehdä tarpeeksi houkuttelevaa. Tarkkailujakson aikana olen miettinyt keinoja, kuinka keskustelua palstalla voitaisiin vilkastuttaa; käsittelen näitä luvussa 6.1. Toiseksi, lehden toimitukselta vaadittaisiin suurempaa sitoutumista keskustelupalstan tavoitteisiin, jotta palstasta tulisi lehden oikea journalistinen osa: käsittelen näitä vaatimuksia luvussa 6.2. Nykyisessä muodossaan palstaa ei mielestäni voida vielä kutsua keskustelupalstaksi sanan ylevimmässä merkityksessä. Tarkkailujaksollani palstaa voitiin mielestäni luonnehtia lähinnä entistä vuorovaikutteisemmaksi yleisönosastoksi, jossa pää- ja yleisökirjoitukset ovat avoinna välittömälle kommentoinnille ja jossa kuka tahansa voi nopeasti ilmaista mielipiteensä mistä vain.

Muutamit palstalle tulleet viestit antoivat melko karun kuvan siitä, kuinka relevanttina keskusteluareenana osa lukijoista palstaa pitää. Eräs kirjoittaja valitti viestissään Keskisuomalaisen yleisönosastojen uutta linjausta suosia omalla nimellä kirjoitettuja kirjoituksia ja väitti tämän linjauksen tukahduttavan kunnan keskustelun paperilehden Kansa sanoo -palstalla. Viestinsä lopussa hän huomautti verkkolehden keskustelupalstasta näin:

[...] (Huom. on aivan eri asia, jos tätä mediaa lukee ehkä 100-1000 henkilöä, kun lehteä lukee päivittäin kenties satoja tuhansia – siis tämä väylä ei korvaa tukittua Kansa sanoo palstaa)

Toinen lukija kirjoitti viestinsä aluksi:

Kirjoitin vastineen silloiseen yleisönosastoon, mutta jostain syystä kirjoitustani ei hyväksytty. Yritänpa nyt uudelleen, jospa nyt tassa pikkuforumissa se hyväksyttäisiin.

Nämä sitaatit osoittavat sen, että verkkolehden keskustelu koetaan vielä varsin vähäpätöiseksi lehden ”oikean” yleisönosaston rinnalla. Tämä on tavallaan itsestään selvääkin, koska näiden medioiden lukijamäärissä on niin suuri ero, verkkolehti mediana on yli sata vuotta paperilehteä nuorempi ja keskustelupalsta oli toiminut tässä vaiheessa vasta muutaman viikon. Mikäli verkkolehdestä halutaan tehdä kannattava liiketoiminnan osa, sen uskottavuutta on pyrittävä hiljalleen kohottamaan. Lisäksi erilaisia keskustelualueita on nykyisin jo kymmenillä suomalaisilla palveluntarjoajilla, jotka joutuvat kilpailemaan kirjoittajista ja yleisöstä. Keskisuomalaisen sivujen olisi oltava sellaiset, että lukija haluaisi ilmaista mielipiteensä juuri siellä. Seuraavissa luvuissa esitän ehdotuksia keinoiksi, joilla Keskisuomalainen.netin keskustelupalstasta saataisiin nykyistä vakavastiotettavampi keskusteluareena.

6.1 Miten Keskisuomalainen.netin keskustelupalstaa kannattaisi tulevaisuudessa kehittää?

Keskisuomalainen.netin keskustelupalsta lähti mielestäni tarkkailujaksoni aikana käyntiin kohtalaisen onnistuneesti, mutta parantamisen varaa on vielä paljon. Tässä luvussa esitän erilaisia keskustelupalstan toimivuuteen liittyviä parannusehdotuksia. Huomasin, että toimivaa keskustelupalstan konseptia niin teknisesti kuin muutenkin on mahdotonta kehittää valmiiksi suunnitteluvaiheessa: vasta käytäntö paljastaa monet tekniset ongelmat ja muut huonosti toimivat ratkaisut. Näillä muutoksilla toivoisin keskustelun palstalla vilkastuvan ja käyttömukavuuden parantuvan nykyisestä.

Moderointiajaksi riittänevät internet-toimituksen normaalit työajat. Oman moderointijaksoni aikana, jolloin moderoin palstaa kello 10–18, kukaan lukija ei ainakaan valittanut moderointiaikaa liian lyhyeksi. Koska muista lukijoista häiritsevistä asioista palautetta tuli

herkästi, voisi olettaa, että viestin välitön julkaisu ei ole heille kovin tärkeää. Viestien saapumisajoista tekemässäni kartoituksessa ilmeni, että valtaosa viesteistä saapui kello 8–21. Mikäli internet-toimituksessa on henkilökuntaa paikalla, päivitystä voidaan toki laajentaa tälle välille, mutta se ei näyttäisi olevan välttämätöntä. Tärkeämpää on, että moderointiajan sisällä palstaa muistetaan vilkuilla säännöllisesti ja palstaa hoidetaan muuten hyvin: muokataan viestejä hyvin luettaviksi, siirretään väärille alueille tulleet viestit oikeaan paikkaansa, ym.

Henkilötietojen pyytämisen käytäntöä kannattaisi ehkä tulevaisuudessa muuttaa.

Tarkkailujaksoni perusteella uskon, että monet ihmiset karttavat henkilötietojensa paljastamista toimitukselle mielipiteitään ilmaistessa. Tähän saattaa liittyä myös yleinen epäluulo henkilökohtaisen informaation lähettämiseen verkossa, jonka tietoturva on edelleen kyseenalainen. Uskon henkilötietojen täyttämisen vaatimuksen olleen syy, jonka vuoksi useat kävijät jättivät kirjoittamatta palstalle. Päätelen tämän siitä, että nimettömiä kirjoituksia, joissa kentät oli täytetty satunnaisilla merkeillä tai jopa maininnoilla ”Miksi pitää täyttää tiedot” tuli palstalle tasaisesti. Nämä kirjoitukset olivat usein jollakin tavalla asiattomia. Henkilöt, jotka olisivat olleet liikkeellä asiallisella mielellä, tuskin haluavat protestoida huijaamalla toimitusta – he vain jättävät kirjoittamatta palstalle.

Kysymys henkilötietojen täyttamisestä on ongelmallinen. Kirjoituksen rehellisyydestä voi olla varmempi, jos kirjoittaja on lähettänyt tietonsa toimitukselle, ja käytäntö karsinee pois pahimmat ylilyönnit ja asiattomuudet. Sanomalehden verkkoversion asialliselle imagolle ei liene myöskään hyväksi, mikäli sen keskustelupalstalla liikkuu paljon ilmiselviä virtuaalihenkilöitä. Toisaalta monen on huomattavasti helpompi ilmaista mielipiteensä, jos ei tarvitse pelätä joutuvansa toimituksessa naurunalaiseksi. Pienehköllä paikkakunnalla kirjoittaja voi vieläpä pelätä jonkun tuttavain tai vaikkapa tulevan työnantajan lukevan heidän henkilötietojensa ja mielipiteitensä. Verkkomaailmassa anonyymina kirjoittaminen on vallitseva käytäntö, johon monet kävijät ovat tottuneet, eikä tietojen lähettämiseen innosta sekään, että julkisuudessa ihmisiä varoitellaan jatkuvasti paljastamasta verkossa henkilökohtaisia tietojaan.¹⁷

---

¹⁷ Toisaalta Guardianin keskustelualueen kirjoittajat kertoivat Lightin ja Rogersin kyselyssä luottavansa kyseiseen lehteen niin paljon, että vastoin tapojaan lähettivät itsestään tietoja rekisteröitymislomakkeessa (Light ja Rogers 1999). Julkaisijan sekä sen sivujen luotettavalla imagolla on siis tässäkin suhteessa tärkeä merkitys.

Uskoisin, että vähempienkin henkilötietojen vaatiminen riittäisi Keskisuomalaisen palstalla – onhan se, mitä asiaa kirjoittajilla on, loppujen lopuksi kuitenkin tärkeämpää kuin heidän henkilöllisyytensä. Keskisuomalaisen palstalla voitaisiin mielestäni siirtyä samaan käytäntöön kuin esimerkiksi Yleisradion keskustelupalstalla, jossa kävijä voi rekisteröityä kirjoittajaksi ja varata itselleen nimimerkin antamalla sähköpostiosoitteensa, johon hänelle lähetetään palstalla vaadittavat käyttäjätunnukset.¹⁸ Mikäli keskustelupalsta laitetaan tulevaisuudessa Keskisuomalainen.netin rekisteröintiä vaativaan osaan, asia hoituu tietenkin muun rekisteröitymisen yhteydessä. Pelkän sähköpostiosoitteen antamiseen perustuva käytäntö vaatii kuitenkin aktiivista moderointia, joko etukäteen tai muuten, jottei palstalle ilmesty asiattomuuksia ja häiriköintiä.

Myös keskustelualueiden määrää kannattaisi miettiä uudestaan. ”Erikoisalueet”, kuten ihmissuhteet ja politiikka, eivät näytä vetävän tarpeeksi kävijöitä, varsinkin kun näitäkin aiheita voidaan paljon Puheenvuoro- ja Kansa sanoo -palstoilla. Nämä kannattaisi poistaa ja jättää vain suosituimmat alueet, koska tyhjät alueet eivät muutenkaan näytä houkuttelevilta.

Päivän puheenaihe -alue, jossa yritettiin herättää keskustelua paperilehden teemoista, ei osoittautunut kovin onnistuneeksi, koska teemat eivät joko kiinnostaneet kirjoittajia tarpeeksi tai he eivät alunperinkään löytäneet koko alueelle. Tämän sijaan suosittelisin ”päivän kysymystä” tai ”viikon kysymystä”, jollainen on monissa verkkolehdistä. Päivittäin tai viikoittain vaihtuvaan kysymykseen voisi vastata kyllä tai ei, ja kirjoittaa lisäksi kommentin asiasta. Kyllä/ei -kysymys olisi lukijalle helpommin lähestyttävä kuin päivän puheenaihe, josta hänellä olisi oltava jotakin erityisen painavaa sanottavaa kirjoittaakseen, yleensä vielä ennestään täysin tyhjälle alueelle. Mielenpitemensä kertominen, vaikka näinkin yksinkertaisella tavalla tuottanee monelle lukijalle mielihyvää. Markus Mäntysen tekemässä Sähköisen Keskisuomalaisen lukijatutkimuksessa (2000) eräs lukija antoi tällaisen kehittämisehdotuksen: ”Netin tekee mielenkiintoiseksi mahdollisuus osallistua helposti klikkaamalla; kertomaan esimerkiksi oman mielipiteensä [...]. Samalla kokee osallistuvansa itse mm. yleisen mielipiteen muodostukseen.”

Uutistoimituksen kannalta herkullinen mahdollisuus on myös se, että uutisten tueksi saataisiin tuloksia, kuinka monta prosenttia verkkolehden lukijoista on mitään mieltä jostain asiasta.

---

¹⁸ Eräs lukija toivoi jo tarkkailujaksollani, että voisi varata itselleen nimimerkin, jota muut eivät saisi käyttää. ”Vakionimimerkit” voisivatkin olla hyvä idea.

Tällaisissa ”gallupeissa” on paljon väärinkäytön mahdollisuuksia: niiden tuloksia kerrottaessa olisi aina kerrottava lukijalle vastaajien määrä ja muistutettava, että kyse on nimenomaan Keskisuomalainen.netin lukijakunnasta, joka ei välttämättä ole tilastollisesti edustava. Totta on myös gallupeihin kohdistuva kritiikki (esim. Glasser ja Craft 1997, 29), että kyllä/ei - polarisaatio on monien asiakysymysten kohdalla keinotekoinen ja tällainen kysymyksenasettelu saattaa tuottaa keinotekoisia ”yleisiä mielipiteitä”, vaikka niitä ei tosiasiaassa olisi olemassa. Kommentointimahdollisuus lievittäisi hiukan tätä vääristymää ja samalla saataisiin tietoa siitä, miksi lukijat ovat sitä mieltä, mitä ovat. Myös lukijakommenttien julkaisemista sekä paperi- että verkkolehden juttujen yhteydessä kannattaisi edelleen harkita.

Eräs keskustelupalstan aktiivinen lukija ja kirjoittaja lähetti harkinnan arvoisen palautteen:

*Verkkolehdessä on kiitettävästi uutisia. Uutiset ovat kiinnostavia ja herättävät monesti halun keskustella asiasta.
Miksi uutisesta ei voi suoraan aloittaa keskustelua asiaan liittyvällä keskustelupalstalla? Esim. uutisen lähettyvillä oleva nappi ”Aloita keskustelu” tai jos se on jo aloitettu niin ”Keskusteluun”. Tämä lisäisi varmasti keskustelun määrää verkkolehdessä. Jos keskustelu ei ole helppoa, niin se tuppaa kuivumaan kokoon varovaisen alun jälkeen ja näin en toivoisi verkkolehdelle käyvän.*

Ehdotus on mielestäni erinomainen, mikäli sen toteutus on vain teknisesti mahdollinen. Monet lukijat aloittivatkin moderointijaksollani keskusteluja Keskisuomalainen.netin uutisista ilman erityistä ohjausta, mutta viestien määrä varmasti moninkertaistuisi, mikäli uutisen alla olisi valmiiksi vihje kommentointimahdollisuudesta. Jutun yhteydessä olevat lukijakommentit innostaisivat varmasti uusia ihmisiä sanomaan oman sanansa asiaan.

Keskustelupalstan teknisissä ratkaisuissa on niin ikään vielä hiomisen varaa. Lukijat valittivat erityisesti palstan pienestä fonttikoosta, jota on hankala lukea. Käyttömukavuuden pitäisi tällaisissa asioissa voittaa designin kustannuksella. Myös viestien lukeminen ja kirjoituskenttään kirjoittaminen oli osalla tietokoneista epämukavaa ja hankalaa kentän kapeuden vuoksi. Moni lukija luopuu kirjoitusaikeistaan, mikäli kirjoittaminen osoittautuu jollakin tavalla hankalaksi – tämän vuoksi viestien kirjoittamisesta pitäisi tehdä niin sujuvaa kuin mahdollista. Pitkiksi venyneet keskusteluketjut näyttivät kapealla palstalla sekavilta ja huonosti seurattavilta. Monet palstan tekniset hankaluudet johtuvat siitä, että lukijoiden

tietokoneiden näytöt ovat heikkotasoisempia kuin palstan suunnittelijoiden. Mielestäni sivut pitäisi aina suunnitella todellisen tilanteen mukaan, millaiset laitteet suurimmalla osalla ihmisistä on kotonaan. Mikäli suunnittelijoilla ja lehden toimittajilla itsellään on aina käytössään hyvät laitteet, heiltä voi unohtua, että kaikilla ei suinkaan sellaisia ole. Myös koneiden erilaiset asetukset aiheuttavat hankaluuksia sivujen suunnittelijoille, joiden pitäisi kehittää kaikilla asetuksilla hyvin toimivia ratkaisuja.

Suurimmaksi osaksi keskustelupalstan tekniikka on kuitenkin toiminut hyvin, vaikka tarkkailujaksollani sattunut koodausvahinko osoittaa, kuinka nuori ja epävarma tietotekniikka-ala vielä on: melkein mihin tahansa katastrofiin täytyy osata aina varautua. Vahingon sattua tilanne on selitettävä nopeasti lukijoille ja pahoiteltava heille mahdollisesti koituneita vahinkoja.

6.2 Keskustelupalstan vaatimukset toimitukselle

Kuten monissa aikaisemmissakin keskustelualuekokeiluissa on huomattu, pelkkä keskustelupaikan olemassaolo ei riitä synnyttämään hyvää keskustelua. Jotta keskustelupalstasta tulisi täysiarvoinen osa lehteä ja sen toimitusprosessia, toimituskunnalta vaaditaan työtapojen ja ajattelutapojenkin muutosta. Tämä ei tarkoita suurta ajallista lisätyötä, vaan lukijakeskustelun huomioimista päivittäisen työn ohella.

Tärkeintä olisi, että lehden toimittajat kävisivät lukemassa keskustelua ja vastaisivat heille tulleeseen palautteeseen. Keski-suomalaisessa tämä osoittautui vaikeaksi tavoitteeksi. Lähetin kahdelle toimittajalle, internet-suunnittelijoille ja jakelusta vastaavalle henkilölle kopion heille tulleesta palautteesta ja kysyin, voisivatko he käydä keskustelupalstalla vastaamassa siihen. Toimittajat eivät reagoineet millään tavalla viesteihini. Myöskään pääkirjoitustoimittajat, joiden kirjoituksia lukijat kommentoivat palstalla, eivät ilmeisesti käyneet lukemassa palstaa. Jakelua koskeneeseen lukijaviestiin vastattiin palstalla ja internet-toimitus vastasi verkkolehden uudistusta koskeneeseen keskusteluun kolme kertaa.

Lukijoista lienee varsin turhauttavaa antaa lehdestä ja sen jutuista palautetta, jos palautteen saajat eivät vaivaudu sitä lukemaan. Mikäli taas lehden edustajat vastaisivat viesteihin, lukija kokisi, että hänen mielipiteensä ja hän itse asiakkaana ovat lehdelle tärkeitä. Jos toimittajat kirjoittaisivat silloin tällöin keskustelupalstalle, lukijoille syntyisi kuva, että palsta on lehden

tärkeä osa. Sen sijaan, kun palautteet putoavat ”tyhjiöön”, lukijat luultavasti turhautuvat nopeasti niiden kirjoittamiseen ja keskustelupalsta irtoaa lehden journalistisesta kentästä lukijoiden keskinäiseksi väittely- ja valituspaikaksi. Keski-suomalaisen journalismia ja lehteä yleensä koskevien viestien määrä tarkkailujaksollani osoittaa, että keskustelupalstassa olisi potentiaalia paikaksi, jossa lukijat ja toimittajat kävisivät vireääkin keskustelua lehden toimittamisesta.¹⁹ Palautteen määrä luultavasti lisääntyisi, kun lukijat huomaisivat toimittajien reagoivan niihin, ja toimittajat saisivat entistä monipuolisempaa palautetta siitä, mitä lukijat – eli heidän asiakkaansa – heidän työstään ajattelevat. Koska kirjoittaminen ja argumentoiminen on toimittajien työtä, heille ei liene kohtuuttoman vaikeaa vastata ankaraankaan kritiikkiin. Loukkaavaakin kieltä käyttävä lukija voisi leppyä ja harkita uudelleen mielipiteitään saatuaan kohteliaan vastauksen ja huomattuaan, että toimittajakin on inhimillinen ihminen pyrkimyksineen ja puutteineen. Vastausten ei tarvitsisi olla pitkiä, vaan pääasia olisi, että toimittajat yleensä vastaavat. Keski-suomalainen on virallisissa linjauksissaan jo vuosia pyrkinyt edistämään vuorovaikutusta lehden ja lukijoiden välillä (esim. Keski-suomalainen Oyj 1998), ja tämä näyttää olevan ainakin päätoimittajien harras toive (ks. haastattelut sivuilla 11 ja 20). Myös Minna Mäkisen (2000) toteuttamassa tutkimuksessa todettiin, että palautteenantomahdollisuuksia toimittajille pitäisi lisätä. Nyt olisi aika tehdä juhlapuheista todellisuutta.

Toiseksi, keskustelupalsta olisi otettava huomioon lehden uutistuotannossa. Uutistuottajien ja moderaattorin olisi keskusteltava mielellään päivittäin, mitä kiinnostavia uutisaiheita nyt on työn alla, jotta ne voitaisiin hyödyntää täysipainoisesti ja alusta alkaen myös keskustelupalstalla. Toimiessani itse moderaattorina läheinen yhteistyö oli ongelmallista, koska en ollut täysipäiväisesti töissä toimituksessa ja ”päivän puheenaiheita” esittelevä palsta ei muutenkaan osoittautunut erityisen onnistuneeksi. Mikäli palstalla otettaisiin käyttöön ”päivän kysymys”, päivittäinen yhteistyö uutistuottajien kanssa tulisi jälleen ajankohtaiseksi. Moderaattorin olisi puolestaan etsittävä palstalta mahdollisia uutisaiheita ja tehtävä lukijoiden mielipiteistä koosteita, joita voitaisiin julkaista vaikkapa kainalojuttuina.

Kolmanneksi, keskustelupalsta pitäisi integroida paremmin paperilehteen. Etenkin alkuvaiheessa palstaa olisi syytä mainostaa lehdessä näyttävästi. Linjaus, jonka mukaan

---

¹⁹ Myös Sähköisen Keski-suomalaisen lukijatutkimuksessa (Mäntynen 2000, 31) eräs lukija toivoi sivuille lukijoiden ja toimittajien välistä keskustelupaikkaa, jossa lukijat voisivat säännöllisesti kysellä toimittajien työstä. Tämä ehdotus palkittiin 1000 markalla kilpailun parhaana kehittämissuositukseksi.

verkkolehteä ei saa mainostaa journalistisilla ”puffijutuilla”, vaan ainoastaan mainoksilla, on hieman ongelmallinen. Hyvin tehdyt mainokset voivat kyllä saada paljon enemmän lukijoiden huomiota ja jäädä paremmin mieleen kuin pieni, sivun nurkassa oleva puffi. Lopullisena tavoitteena on tietenkin, ettei palstaa enää tarvitsisi erikseen mainostaa, vaan se eläisi elämäänsä luontevana osana lehden kokonaisuutta. Mikäli keskustelupalstasta halutaan lehden journalistinen osa, on se väistämättä kuitenkin välillä mainittava myös paperilehden jutuissa, ja tällöin rajanveto käy ongelmalliseksi. Mikäli lukijoiden mielipiteistä tehdään koostejuttu, jossa kannustetaan uusiakin lukijoita osallistumaan keskusteluun, onko se keskustelupalstan ”puffaamista”?

Keskustelupalsta voisi tulla luontevalla tavalla esiin toimituksellisissa teksteissä, mikäli toimittajat siteerisivat jutun yhteydessä lukijoiden mielipiteitä käsiteltävästä asiasta tai kertoisivat kyllä/ei –kyselyssä saatuja tuloksia. Useammat lukijat innostuisivat sanomaan sanansa asioihin huomattessaan, että ne voivat todella päätyä julkisuuteen. Mahdollista olisi myös perustaa paperilehden viikoittainen ”Verkossa”-palsta, jossa raportoitaisiin, mistä asioista verkossa on viimeisen viikon aikana keskusteltu ja millaisia mielipiteitä siellä on esitetty. Tämä toisi verkkokeskustelun parhaat palat sellaistenkin lukijoiden ulottuville, jotka eivät ole vielä ehtineet tai päässeet käymään keskustelupalstalla. Tällainen palsta vaatisi kuitenkin nykyistä paljon vilkkaampaa keskustelua palstalla, jotta siihen saataisiin tarpeeksi sisältöä.

Keskustelupalstan suhde paperilehden yleisönosastoihin on vielä hieman epävarma: onko palsta tervetullut lisä vai viekö se kirjoittajia ja elinvoimaa paperilehdeltä? Mielestäni tervetullut lisä on lähempänä totuutta. Palstalta voidaan poimia kirjoituksia myös Kansa sanoo -palstalle, mikäli joku vain jaksaa niitä seuloa. Moni yleisönosastokirjoittaja pettyy, jos hänen kirjoituksensa jää julkaisematta: verkkoon kirjoittamalla sen saa varmasti julki, vaikka yleisö onkin pienempi. Palstalla pitäisi kuitenkin tehdä selväksi, etteivät sinne kirjoitetut kirjoitukset todennäköisimmin mene paperilehden. On mahdollista, että muutamat kirjoittajat ovat luulleet kirjoittavansa paperilehden Kansa sanoo -palstalle, koska keskustelupalstalla on samanniminen alue.

Tarkkailujaksollani kävi ilmi, että moni lukija pitää paperilehden yleisönosastoa ”oikeana” yleisönosastona ja verkkolehden keskustelupalstaa sen heikkona korvikkeena. Tämä on valitettavaa, eikä ongelma katoa kuin palstan vilkastumisen myötä ja sen arvostusta

nostamalla. Viesteistä kävi ilmi monen lukijan tottumattomuus verkkokeskusteluun: he eivät ilmeisesti ole vielä ymmärtäneet, että keskustelupalsta poikkeaa muutenkin luonteeltaan paperilehden palstasta. Hyvin toimiva keskustelupalsta on paperilehden yleisönosastoa epämuodollisempi, spontaanimpi ja joustavampi foorumi. Näiden suhde voi tulevaisuudessa kääntyä niinkin, että elävämpi ja kiinnostavampi keskustelu käydään verkkolehdessä ja paperilehdessä julkaistaan näytepaloja tästä keskustelusta.²⁰ Keskisuomalaisessa tähän tilanteeseen on kuitenkin vielä pitkä matka.

6.3 Moderaattorin työnkuva

Muodostin tarkkailujaksoni aikana myös jonkinlaisen kuvan siitä, millaista keskustelupalstan moderaattorin työ voisi Keskisuomalaisessa tulevaisuudessa olla. Moderointi suppeimmillaan on melko mekaanista työtä, lähinnä hiirellä klikkailua. Moderaattorin tarvitsemien journalististen taitojen määrä riippuu siitä, kuinka pitkälti keskustelupalsta aiotaan integroida lehden journalismiin.

Moderoijan olisi jo laillisuussyistäkin hyvä tuntea journalismin lainsäädäntöä ja eettisiä ohjeita, koska palstalle tulee usein viestejä, jotka herättävät kysymyksiä esimerkiksi kunnianloukkauksista ja yksityisyyden suojasta. Voiko omalla nimellään kirjoittava henkilö kirjoittaa palstalle negatiivisia asioita sukulaisistaan tai tuttavistaan, jotka mahdollisesti voidaan tunnistaa? Kuinka rankasti henkilöitä voi arvostella heidän julkiseen rooliinsa tai ammattiasemaansa vedoten? Milloin pakolaisia vastustava viesti muuttuu rikolliseksi ja rasistiseksi? Millaisin sanankääntein toisia palstalle kirjoittajia saa arvostella? Muun muassa näiden kysymysten eteen jouduin itse tarkkailujaksollani. Moderaattori joutuu jatkuvasti tekemään nopeita julkaisupäätöksiä, ja viestin julkaisematta jättäminen on perusteltava hyvin, koska moderaattoria voidaan helposti syyttää sensuurista. Itsekin sain eräältä kirjoittajalta sähköpostiviestin, jossa hän epäili minun sensuroineen hänen viestinsä, koska hän oli siinä käsiteltävästä asiasta eri mieltä kuin lehden pääkirjoitukset. Kyse oli todellisuudessa siitä, etten ollut ehtinyt käydä moderoimassa muutamaan tuntiin.

Aktiivinen journalistinen moderaattori tarvitsee myös muita taitoja. Hänen olisi osattava kirjoittaa keskustelunavauksia päivän puheenaiheista tai kysymyksistä ja neuvoteltava

---

²⁰ Esimerkiksi Ilta-Sanomissa tällainen tilanne on jo osaksi totta: verkkolehden keskusteluun osallistuu päivittäin satoja ihmisiä ja meneillään olevia keskustelun aiheita mainostetaan paperilehden yleisönosastolla.

seuraavista aiheista uutistuoottajien kanssa. Hänen pitäisi myös osata huomata lukijoiden kirjoituksista mahdollisia juttuaiheita sekä kirjoittaa heidän mielipiteistään koostejuttuja ja valita sopivia sitaatteja. Hän voisi silloin tällöin kirjoittaa itse palstalle vastatakseen kritiikkiin tai kysymyksiin tai tarvittaessa lähettää kirjoittajille henkilökohtaista sähköpostia. Oma kokemukseni osoitti, että huomion saaminen toimituksen kiireiden keskellä vaatii paljon työtä ja sinnikkyyttä: tässä vaiheessa keskustelupalstan huomioiminen on toimittajille vielä ylimääräinen ”riesa”, joka ei kuulu jokapäiväisen työn piiriin. Tästä syystä olisi hyvä, jos moderaattori olisi hyvin valmentautunut työhönsä ja innostunut siitä.

Positiivisen hengen luominen palstalle, jota käsittelen aikaisemmissa luvuissa, osoittautui luultua hankalammaksi tehtäväksi. Moderaattorin on hillittävä kirjoittajien kuohahteluja poistamalla viesteistä ilkeydet ja henkilökohtaiset loukkaukset ja parhaansa mukaan varmistettava, ettei kukaan tunne itseään nolatuksi tai loukatuksi. Tällainen viestien osittainen ”sensuroiminen” ei välttämättä ole helppoa, koska viestien alkuperäiset merkitykset eivät saisi kärsiä. Moderaattori voi toki myös itse kirjoittaa palstalle sovinnollisuutta luovia välihuomautuksia. Itse en moderoidessani löytänyt luontevaa tapaa esiintyä aktiivisesti palstalla. Kirjoitin palstalle muutaman kerran verkkolehden toimintaa koskevista asioista ja esitelläkseni puheenaiheita koskevia linkkejä.

Moderointi oli omasta mielestäni kuitenkin mukavaa työtä. Lukijoiden mielipiteiden lukeminen on hauskaa, ja oman mielenkiintonsa siihen tuo sekin, että moderaattori näkee myös kulussien takaisia yhteyksiä. Uskoisin, että moderointi voisi olla hyvin tervetullutta vaihtelua monelle toimittajalle kiireisen uutistyoön ohella. Moderoinnin vaatimat työtunnit riippuvat luonnollisesti viestien määrästä. Nykyisellään arvioisin moderaattorin töihin Keski-suomalaisessa menevän vain ½ – 2 tuntia päivässä – tärkeintä on olla säännöllisesti paikalla koneen ääressä, jotta viestit tulevat nopeasti julkaistuiksi. Työ sopisi esimerkiksi internet-toimituksen toimittajille, jotka tekevät työkseen sähköuutisia ja päivittävät verkkolehteä. Moderointivastuun voisi linkittää jollain tavalla työvuoroihin, esimerkiksi niin, että sähköuutisista vastaava toimittaja hoitaa uusien viestien julkaisemisen ja toinen päivävuorossa oleva toimittaja miettii uutistuoottajan kanssa seuraavan ”päivän kysymyksen” ja ajaa palstalle seuraavan päivän pää- ja yleisönosastokirjoitukset.

6.4 Miksi keskustelupalstan ylläpito kannattaisi?

Miksi kaikki tämä vaivannäkö keskustelupalstan vuoksi sitten kannattaisi Keski-suomalaisen kaltaiselle lehdelle? Brittiläinen Guardian-lehti luopui vapaasta keskustelusivustostaan, koska sen ylläpito osoittautui liian työlääksi, ja siirtyi rajoitetumpaan malliin, jossa yleisö voi kommentoida valmiiksi valittuja uutisia. Lehdessä tultiin siihen tulokseen, että keskittyminen ydinalueeseen eli uutisten tarjoamiseen on tehokkaampi tapa houkuttaa sivulle uskollisia kävijöitä. Ollakseen eduksi sanomalehden imagolle sen keskustelun alueen on oltava asiallinen ja edustava, mikä vaatii ylläpitäjiltä työtä. Nykyisin olemassa olevista keskustelun alueista kaikki eivät mielestäni vastaa niiden ylläpitäjälle kuuluvaa laatutasoa. Vaikka useimmilla tiedotusvälineillä onkin nykyisin sivuillaan keskustelumahdollisuus, esimerkiksi Suomen suurin sanomalehti Helsingin Sanomat ei ole vielä keväällä 2001 ottanut sellaista käyttöön. Sanomalehden verkkoversio voi toimia uutismedian ja lehden lisäpalveluna hyvin ilman keskustelumahdollisuuttakin.

Keskustelun alueella on kuitenkin muutamia hyviä etuja. Luvussa 3 esitetyt lupaukset keskustelun foorumin antoisuudesta journalismille (lehden yleisösuhteen lähentyminen, entistä demokraattisemman keskustelun synty, uutisaiheiden laaja ja monipuolinen käsittely, yleisön äänen parempi kuuluvuus tiedotusvälineessä sekä keskustelujen tarjoama tieto ja elinvoima journalismille) pätevät tietenkin sinänsä myös Keski-suomalaisen kohdalla. Tässä arvioin kuitenkin keskustelupalstan mahdollisuuksia omien kokemusteni pohjalta.

Ensinnäkin, hyvin toimiva keskustelun palsta on monelle lukijalle uutisten ohella tärkeä houkutin lehden verkkosivuille. Kun uusi kävijä saadaan kirjoittamaan palstalle, hän todennäköisesti palaa vielä useaan kertaan katsomaan, onko saanut viestiinsä vastauksia. Uutisten lukeminen muuttuu uudella tavalla kokemukseksi, jos niistä heränneet tunteet pääsee heti jakamaan virtuaaliyhteisön kanssa. Toiseksi, verkkokeskustelusta on tullut olennainen ja pysyvä osa useita suomalaisia verkkomedioita – sekä perinteisten medioiden että muiden uutisia välittävien palveluntarjoajien sivustoja. Mäntysen lukijatutkimuksesta (2000) sekä Keski-suomalaisen palstalle tarkkailuajanani tulleista palautteista kävi ilmi, että monet lukijat olivat jo odottaneet keskustelumahdollisuuden käyttöönottoa Keski-suomalaisenkin sivuilla. Tulevaisuuden ”lehdenlukutottumuksiin” – mikäli yhä useammat ihmiset siirtyvät käyttämään verkkomedioita – keskustelu ja kommentointi saattaa kuulua olennaisena osana, ja keskustelumahdollisuuden puute saatetaan tosiaan kokea puutteena. Lightin ja Rogersin

(1999) mukaan jotkut lukijat saattavat pitää jo pelkkää keskustelupalstan olemassaoloa osoituksena siitä, että lehti haluaa olla demokraattinen ja päästää erilaiset mielipiteet julki. Tästä syystä Keskisuomalaisenkin kannattaa kokeilla ja kehittää tätä ulottuvuutta verkkolehdeksään.

Keskustelupalsta on myös sikäli hyvä houkutin, että suuri osa verkkolehden uutisista (paikallisuutisia lukuun ottamatta) on sellaisia, jotka lukija löytää kymmenien muidenkin uutisvälineiden sivuilta. Keskustelu sen sijaan on joka sivustolla ainutlaatuista, vaikka aiheet olisivatkin samoja.

Kuten edellä jo totesin, keskustelupalsta voisi olla lukijoiden ja toimittajien kohtauspaikka, joka voisi konkreettisella tavalla osoittaa, että lehti välittää lukijoistaan. Tämä edellyttäisi sitä, että Keskisuomalaisen toimittajat omaksuisivat uudenlaisen, entistä läheisemmän, tasaveroisemman ja keskusteleavamman suhteen lukijoihin. Mikäli ”päivän kysymys” -käytäntö saataisiin hyvin käyntiin ja palsta vilkastuisi nykyisestä, siitä voisi tulla positiivisessa mielessä ”mielipideautomaatti”, josta voitaisiin poimia värikkäitä kommentteja uutisia elävöittämään. Näin saataisiin monipuolistettua Risto Pynnösenkin kritisoimaa ”viranomaisjournalismia”. Jos uutisten yhteyteen saataisiin suorat linkit keskusteluun, keskustelua varmasti heräisi enemmän nimenomaan tuoreista uutisaiheista. Lukijoiden viestit tarjoavat toimituksen käyttöön halpaa, helposti hankittavaa ja lukuarvoltaan korkeaa materiaalia.

Mikäli Keskisuomalainen onnistuisi kehittämään keskustelualueestaan suosituksen ja arvostetun mielipidefoorumin, siitä epäilemättä kehittyisi Pynnösen toivoma ”paikallinen sähköinen ympäristö ja kulttuuri” (ks. sivu 11). Tämä nostaisi lehden profiilia nykyaikaisena ja ajankohtaisena lukija-alueensa yhteisön kokoajana. Lehden profiili saattaisi nousta etenkin opiskelijoiden sekä nuorten aikuisten silmissä. Mäntysen lukijatutkimus osoittaa, että suuri joukko lukijoita arvostaa lehden sivuilla nimenomaan paikallisuutta ja keskisuomalaisuutta, ja he haluaisivat vaihtaa ajatuksia kotiseutunsa ihmisten kanssa. ”Keskisuomalaisen sivut voisivat olla tiedottavuutensa lisäksi ihmisiä ja ajatuksia yhdistävä kanava”, eräs lukija ehdotti palautteessaan. Omalla tarkkailujaksollani paikallisia asioita käsitteleviä viestejä tuli keskustelupalstalle tosin yllättävän vähän. Aika näyttää, onko tämä piirre pysyvä. Keskustelu paikallisista uutisista saattaisi käynnistyä helpommin, mikäli uutisista saataisiin linkit suoraan

keskusteluun. Keskisuomalaisen paikallisen keskustelun herääminen olisi erityisen toivottavaa siksi, että sitä ei luultavasti olisi muiden medioiden keskustelualueilla.

7. KESKUSTELUALUE SANOMALEHDEN JOURNALISTISENA RESURSSINA

Halusin saada tutkimuksessani selville, voiko keskustelupalstasta tulla Keskisuomalaisen kaltaisen lehden journalistinen osa, vai jääkö se verkkolehden viihteelliseksi houkuttimeksi. Kokemukseni osoittavat, että viihteelliseksi kuriositeetiksi jääminen on todennäköistä, ellei lehden toimituksessa päätetä aktiivisesti panostaa keskustelun hoitamiseen ja kehittämiseen. Keskustelupalstan journalistinen hyödyntäminen vaatii lehdeltä vaivannäköä ja toimituskulttuurin muutoksia. Toimittajien olisi seurattava lukijoiden mielipiteenvaihtoa ja tarvittaessa antauduttava itsekin keskusteluun. Lukijoiden välinen asiallinen keskustelu on toki sinälläänkin hyvä asia, vaikkei sitä millään tavalla hyödynnettäisikään.

Hyvän keskustelun synnyttäminen ei ole helppoa. Keskustelupaikkoja on suomalaisillakin verkkosivuilla kymmeniä tai jopa satoja, ja ihmiset pitää saada jollain tavalla houkutelua juuri omille sivuille: tutustumaan niihin, kirjoittamaan mielipiteensä ja palaamaan sinne vielä uudestaan. Keskustelijoita olisi oltava tarpeeksi muttei liikaa, jottei keskustelu paisu ja hajoa liiaksi ja käy hankalaksi kontrolloida. Lisäksi on pidettävä huoli keskustelun hyvästä ja asiallisesta tyylistä, sen vilkkaudesta ja vaihtelevuudesta sekä hyvän ja kannustavan ilmapiirin säilymisestä, mikä omassa kokeilussani osoittautui vaikeaksi. Helposti lähestyttävät aiheet, toimiva tekniikka ja vaioton rekisteröinti ovat tärkeitä kirjoittajien houkuttelemiseksi. Kirjoittajia haastatteleamalla voisi etsiä monisyisempiä vastauksia siihen, mitkä asiat tekevät jostakin keskustelualueesta suositun ja toisesta ei-suositun.

Miltä kansalaisjournalististen teoreetikkojen maalailut internetin ja verkkokeskustelun mahdollisuuksista vaikuttavat ylläpidettyäni itse keskustelualuetta maakuntalehdessä? Voiko keskustelupalsta olla journalismia demokratisoiva väline? Verkkokeskusteluhan on sikäli demokraattista, että jokaisella on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä käsiteltävistä asioista lehden uutismaailman piirissä. Voidaan kuitenkin kysyä, onko tämä demokratia näennäistä. Internetistä puhuttaessa on aina otettava huomioon, että kehitys riippuu paljon siitä, kuinka suuri osa ihmisistä voi ja haluaa hyödyntää uutta tekniikkaa. Mikäli keskustelupalsta on vain pienen nurkkakunnan areena, se tuskin on kovin merkityksellinen. Mikäli taas viestejä on

keskustelupalstalla tuhansia, mikä tilanne monilla suurilla palstoilla on jo nyt, keskustelu laajenee määrättömäksi suoksi. Ajankohtaisen Kakkosen toimitussihteeri Jaakko Valaskivi totesi laitoksellamme pitämällään luennolla (20.4.2001) itsekriittisesti, että katsojat saavat kyllä purkaa heidän keskustelualueellaan mieltään, mutta viestit harvoin johtavat mihinkään konkreettisiin muutoksiin itse journalismin sisällössä.

Toimitusten olisikin aktiivisesti seulottava lukijoiden mielipiteitä ja nostettava niitä esiin, muuten ne eivät saa ansaitsemaansa huomiota eikä yleisön ääni kuulu journalismissa sen paremmin kuin ennenkään. Jotta yleisöviestien käsittelyyn ja seulomiseen riittäisi tarpeeksi työvoimaa, toimitusten arvojen pitäisi muuttua nykyisistä. Rajattoman ilmaisuvapauden toinen puoli onkin – hiukan paradoksaalisesti – se, että portinvartijoita tarvitaan edelleen seulomaan mielipiteitä, jotta ne saisivat todellista painoarvoa. Kansalaisjournalistithan ovat katsoneet toimittajien epäonnistuneen juuri julkisuuden portinvartijan työssään. Keskustelupalstan moderaattorin olisi tehtävä tätä työtä uudellaisilla kriteereillä. Lähtökohta on hyvä, koska keskustelupalsta on alkujaan varsin demokraattinen foorumi.

Ulkokohtaisten ja byrokraattisten uutisten muuttaminen ihmisläheisemmiksi ja ymmärrettävämmiksi on tietenkin ensi sijassa toimittajien tehtävä. Keskustelupalsta voi tarjota lehdelle uutisaiheista inhimillisiä ja monipuolisia tulkintoja, joita voi julkaista lehdessä sellaisenaan tai käyttää hyödyksi juttujen teossa. Jos lukija osallistuu itse keskusteluun uutisaiheesta, hän varmasti sisäistää aiheen paremmin kuin pelkästään pinnallisen lukemisen kautta. Tietoisuus kommentointi- ja keskustelumahdollisuudesta saattaa innostaa häntä lukemaan uutisia tarkemmin kuin ennen. Kun kommentointimahdollisuus yleistyy internetin ansiosta, myös uutisten lukemisen tavat saattavat muuttua siten, että keskustelevuus kuuluu siihen olennaisena osana.

Verkkojournalismin kehitys on saanut aikaan journalismin rajojen hämärtyksen: miltei kuka tahansa voi perustaa verkkoon ”uutissivut”, kaupallisen materiaalin ja juttujen raja on entistä häilyvämpi ja myös linkitysmahdollisuus verkkolehden ulkopuolisille sivuille aiheuttaa tällaista häilyvyyttä. Onko keskustelupalsta sitten journalismia? Vastaus riippuu sekä yksittäisen palstan ominaisuuksista että siitä, millä tavalla journalismi käsitetään. Mikäli journalismina pidetään vain juttuja, jotka noudattavat lähdekritiikkiä, ”objektiivisuutta” ja muita oikeina pidettyjä konventioita, niin keskustelupalsta ei varmastikaan täyty näitä

kriteereitä. Perinteinen journalismi on myös hyvin asiakeskeistä ja välttelee tunteita, arvoja ja katsomuksia, jotka jylläävät keskustelupalstoilla.

Yksittäinen keskusteluviesti ei sinällään mielestäni ole journalismia, mutta keskustelualue kokonaisuutena voi olla. Myös palstan ominaisuudet vaikuttavat asiaan. Mikäli lukijoiden viestit jäävät kaikesta muusta sisällöstä irrallisiksi kommentteiksi, niillä tuskin on journalistista merkitystä. Mikäli taas viestien kokonaisuus täydentää uutisaiheiden käsittelyä ja tuo siihen mukaan tunteet ja arvot, keskustelupalstaa voidaan mielestäni hyvällä syyllä pitää journalismin osana. Keskusteluhan voi vaikuttaa esimerkiksi lukijan mielipiteeseen käsiteltävästä asiasta enemmän kuin varsinainen juttu. Toimittajan tekemä juttu on tällöin sysäys, joka herättelee ihmisiä tekemään omat päätelmänsä käsiteltävästä asiasta.

Kansalaisjournalistien tapa ylistää tavallisia ihmisiä voi tuntua ärsyttävältä toimittajasta, joka on tosielämässä havainnut lukijoiden olevan passiivisia ja juttujensa jäävän yleensä vaille vastakaikua. Kokemukseni perusteella tämä on toimittajien keskuudessa suhteellisen yleinen tunne. Kansalaisjournalistien kirjoituksista voi joskus – kärjistäen – saada sen kuvan, että sanomalehtien lukijat ovat sorrettuja uhreja, jotka osaisivat heti kirkkain sanankääntein luetella ja ratkaistakin yhteiskunnan todelliset ongelmat, jos ylimieliset ja byrokraattiset toimittajat vain vaivautuisivat niitä heiltä kysymään. Lioittelua ovat myös maalailut siitä, kuinka lukijat voisivat tuosta vain tuottaa lehteen parempaa sisältöä kuin vuosikausia työtään harjoitellut (ja silti usein keskeneräiseksi itsensä tunteva) toimittaja.

Lukijat tuskin kaappaisivat toimittajilta näiden työtä ja tekisivät kansalaisjournalistisen vallankumouksen, vaikka heille annettaisiin siihen tilaisuus. Kuten Seija Ridellin (1998) tutkimus osoittaa, useimmille heistä ei tule edes mieleen kyseenalaistaa lehden tapaa kirjoittaa asioista. Ihmisten arki on uusien vapaa-ajanviettopojen myötä muuttunut yhä kiireisemmäksi, ja moni ehtii vain selata sanomalehden pintapuolisesti, jos sitäkään. Journalistien puheista kuulee usein huolen siitä, että ihmiset eivät tunnu olevan kiinnostuneita yhteisistä asioista eivätkä jaksaa lukea heidän vaivalla tekemiään juttupaketteja. Tässä tilanteessa toimittajien, erityisesti keskustelupalstan moderaattorin, tehtävänä on *houkutella* lukijat pohtimaan uutisaiheita (sekä toimittajien asialistalla jo olevia että aivan uusia), kertomaan asioista omasta näkökulmastaan ja auttaa heitä tarvittaessa muotoilemaan asiansa ymmärrettävästi. Uskon kansalaisjournalistien tavoin, että tavallisilla ihmisillä on paljon tietoa ja viisautta, joka ansaitsisi pääsyn julkisuuteen – polttava kysymys onkin se, miten tämä

viisaus saadaan esiin. Kirjallinen ilmaisu ei ole kaikille luonteva tapa ilmaista itseään eikä tuo heidän mielipiteitään oikealla tavalla esille. Kaikki eivät myöskään voi eivätkä halua käyttää uutta teknologiaa.

Lukijoille pitää moderaattorin työssä myös antaa paljon anteeksi: heidän mielipiteensä saattavat olla mitänsanomattomia, tietämättömiä, harkitsemattomia tai suorastaan typeriä. Omat kokemukseni osoittavat, että monet keskustelupalstan kirjoittajat eivät kunnioita toisia ihmisiä ja näiden mielipiteitä, vaan saattavat kohdella näitä hyvinkin työkeästi. Toimittajan on jaksettava kohdella tällaisiakin kirjoittajia kärsivällisesti ja kunnioittavasti. Houkuttelu ja vaivannäkö palkitaan siten, että satojen viestien joukosta kuitenkin löytyy lehdelle arvokasta tietoa siitä, mikä lukijoille on tärkeää. Kiinnostava keskustelu voi tuottaa myös kaupallista etua lukijauskollisuuden vahvistamisella.

Keskustelumahdollisuuden avaaminen verkkolehdestä on yksi askel asioiden tulkintaoikeuden siirtämisessä yhdeltä taholta monelle: lehden ja sen lukijoiden yhteiseksi asiaksi. Toimittajat eivät voi tietää asioista kaikkea olennaista, ja siksi on paikallaan antaa lukijoiden tuoda esiin omat tulkintansa. Parhaassa tapauksessa uutinen saa seurakseen mielipiteiden kirjon, jonka pääsee lukemaan yhdellä klikkauksella. Lukijat voivat täydentää uutiseen liittyviä faktoja ja tuoda siihen inhimillisen ulottuvuuden – vaikka heidän ilmaisunsa olisi monella tavoin puutteellista, niin se ei varmasti ole byrokraattista tai etäistä. Uutisjournalismin on jo pitkään julistettu kaipaavan monipuolisuutta ja inhimillisyyttä, ja keskustelupalsta on yksi tapa saada näitä ulottuvuuksia esiin.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

21. Internet-käyttäjätutkimus (i.v.). Taloustutkimuksen Internet Tracking -tutkimus, <http://www.toy.fi/tuotteet/internet/inet2.htm> (15.2.2001)

Ahokas, Kari (1999): Usenetin ryhmät – uutisia vai keskustelua? Käyttötarkoitustutkimus tietoverkoissa toimivasta viestintäjärjestelmästä. Pro gradu -työ, Helsingin yliopiston viestinnän laitos.

Dammert, Maire (2001): Keskustelu saisi jatkua televisiossa. Mielipidekirjoitus, Helsingin Sanomat 26.1.2001, A 5.

Fiske, John (1992): Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Vastapaino, Tampere.

Gerlander, Maija ja Takala, Eeva (1996): Interpersonaalisesti verkossa. Tiedotustutkimus 4/1996, 41–47.

Glasser, Theodore L. ja Craft, Stephanie (1997): Kansalaisjournalismi ja demokraattiset ideaalit. Tiedotustutkimus 4/1997, 22–36.

Hakonen, Anna (1999): Mitä merkityksiä sanomalehtien lukemiselle annetaan? Laadullinen tutkimus sanomalehtien lukemisesta. Pro gradu -työ, Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.

Heikkilä, Heikki ja Kunelius, Risto (1995): Journalismin New Deal. Jay Rosenin haastattelu. Tiedotustutkimus 3/1995, 86–97.

Heikkilä, Heikki ja Kunelius, Risto (1997): Julkisen journalismin äärellä. Tiedotustutkimus 4/1997, 4–21.

Heikkilä, Heikki ja Kunelius, Risto (1999): Pelkkä asenne ei riitä. Kansalaisjournalismi kehityshankkeena suomalaisissa sanomalehdissä. Teoksessa Maasilta, Mari (toim.):

Journalismin muutoskaruselli. Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto, 102–123.

Heikkilä, Heikki ja Kunelius, Risto (2000): Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille. Kunnallisalan kehittämissäätiö, Helsinki.

Heinonen, Ari (1997): Sanomalehdistö ja Internet – toiveita, huolia, epätietoisuutta. Journalismin tutkimuksen ja kehitystyön yksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Heinonen, Ari (1998): Tyrkytystä ja räätälöintiä. Verkkojulkaisujen sisältöpiirteiden tarkastelua journalismin kannalta. Teoksessa Heinonen, Ari: Raportteja verkkojournalismista. Journalismin tutkimuksen ja kehitystyön yksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Heinonen, Ari (1999a): Journalism in the Age of the Net – changing society, changing profession. 685 Acta Universitatis Tamperensis. Väitöskirja, Tampereen yliopisto, Tampere.

Heinonen, Ari (1999b): ”Se niinku kuuluu osata.” Internet sanomalehtitoimittajan työssä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Julkaisuja, sarja C 28/ 1999.

Heinonen, Ari (2000): Johdanto – verkko, paikallisuus, julkisuus. Teoksessa Heinonen ym.: Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja poliittisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja, sarja C 32/ 2000, 15–25.

Heinonen, Ari ja Ridell, Seija ja Sirkkunen, Esa (2000): Mitä Paikallisuus verkkomediassa -hankkeessa opittiin? Teoksessa Heinonen ym.: Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja poliittisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja, sarja C 32/ 2000, 135–143.

Helsinki avasi verkkosivuillaan keskustelufoorumin. Helsingin Sanomat 16.1.2001, B 1.

Internet-lukuja Suomesta (2000). Suomen Gallup Web,
<http://www.gallupweb.com/inetstat.htm> (15.2.2001)

Internet suomalaisten arjessa (1999). Digitaalisen median raportti 3/99. Teknologian kehittämiskeskus, Helsinki.

Järvinen, Petteri (1996): Internet – muutostekijä. WSOY, Porvoo-Helsinki-Juva.

Karuvuori, Anne (2001): Vantaan nettiareenalla tuhansia kävijöitä kuukaudessa. Helsingin Sanomat 5.9.2001, B 1.

Keskisuomalainen Oy (1997): Keskisuomalainen Oy, vuosikertomus 1997.

Keskisuomalainen Oyj (1998): Keskisuomalainen Oyj, vuosikertomus 1998.

Keskisuomalainen Oyj (1999): Keskisuomalainen Oyj, vuosikertomus 1999.

Kuronen, Timo (2000): Kansalaiskeskustelun edellytykset ja mahdollisuudet tietoverkkojen aikakaudella. 745 Acta Universitatis Tamperensis. Väitöskirja, Tampereen yliopisto, Tampere.

Kuusisto, Päivi ja Sirkkunen, Esa (1999): Journalismi uuden kynnyksellä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Käyttäjämäärien muutokset loka-marraskuusta 1999 loka-marraskuuhun 2000 (i.v.).

Taloustutkimuksen Internet Tracking -tutkimus, <http://www.toy.fi/tuotteet/internet/inet3.htm> (15.2.2001)

Lasica, J. D. (1996): Net Gain. Journalism's Challenges in an Interactive Age. American Journalism Review 11/1996. <http://ajr.newslink.org/ajrjdmain.html>, 27.4.2001

Light, Ann ja Rogers, Yvonne (1999): Conversation as Publishing: the Role of News Forums on the Web. JCMC 4 (4) June 1999. <http://jcmc.huji.ac.il/vol4/issue4/light.html>, 20.4.2001.

Martikainen, Ari (2000): Keskustelevaa verkkojournalismia kehittämässä. Teoksessa Heinonen ym.: Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja poliittisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja, sarja C 32/ 2000, 99–117.

Mittaustuloksia – maaliskuu 2001 (2001). Taloustutkimuksen Web Traffic Monitor -tutkimus, <http://www.toy.fi/tuotteet/wtm/wtmmaaliskuu2001.htm> (5.5.2001)

Mittaustuloksia – viikkokeskiarvot: Helmikuu 2001 (2001). Suomen Gallup Webin Red Measure -tutkimus, <http://www.gallupweb.com/wmstat0201.htm> (5.5.2001)

Mäkinen, Maarit (2000): Internet yhteisöllisenä medianä. Teoksessa Heinonen ym.: Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja poliittisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja, sarja C 32/ 2000, 29–54.

Mäkinen, Minna (1999): Tutkimus Keskisuomalaisen pääkirjoitussivusta ja yleisönosastosta. Mediainstituutin tutkimuksia 1/1999.

Mäkinen, Minna (2000): Missä menee Keskisuomalainen? Analyysi Keskisuomalaisen lukijatutkimuksista. Mediainstituutin tutkimuksia 2/2000.

Mäntynen, Markus (2000): Sähköisen Keskisuomalaisen markkinointitutkimus. Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Opetusministeriö (1999): Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000–2004. Opetusministeriö, Helsinki.

Opetusministeriö (2000): OPM – Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000–2004. Tietoyhteiskunnan kansalaisvalmiudet -hanke: toimenpideohjelma vuodelle 2001.

Pohjanmaalla satelliittivälitteisten tv-ohjelmien seuranta yleisintä (2001). Tilastokeskuksen tilastouutisia, http://tilastokeskus.fi/tk/tp_tied/tiedotteet/v2001/015tuls.htm (15.2.2001)

Rautio, Kristiina ja Kolari, Jukka (1999): Netti ja naiset. CredoNet, Helsinki.

Ridell, Seija (1998): Sanomalehden lukija – tuo kuuliainen kuluttaja. Journalismikritiikin vuosikirja, Tiedotustutkimus 2/1998, 92–100.

Ridell, Seija (1999): Verkkoviestinnän haasteet journalismin yleisösuhteelle – tapaus LOCALITY-hanke. Teoksessa Maasilta, Mari (toim.): Journalismin muutoskaruselli. Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto, 128–140.

Ridell, Seija (2000): Kansalaisjulkisuuden kokeilua verkossa. Mansefoorumi ja paikallisen julkisen viestinnän käytännöt. Teoksessa Heinonen ym.: Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja poliittisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja, sarja C 32/ 2000, 55–98.

Savolainen, Reijo (1996): Suurajot vai surmanajot? Internetin keskusteluryhmä keskustelee. Tiedotustutkimus 4/1996, 48–65.

Savolainen, Reijo (1999): Kokemuksia keskusteluryhmistä. Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeina. Informaatiotutkimus 18 (1)/1999, 12–22.

Seppälä, Mikko (2000): Puheenvuorojournalismia verkossa. Raportti keskustelualueista tiedotusvälineiden verkkosivuilla. IMU2-projektin työraportti, Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.

Siimes vastaa kysymyksiin internetissä. Helsingin Sanomat 16.10.2000, A 8.

Varis, Tapio (1998): Globaali yliopisto. Teoksessa Varis, Tapio (toim.): Avautuminen tietoyhteiskuntaan. Tampereen yliopisto, julkaisusarja A 1/98, 9–23.

Viherä, Marja-Liisa (1999): Ihminen tietoyhteiskunnassa – kansalaisten viestintävalmiudet kansalaisyhteiskunnan mahdollistajana. Väitöskirja, Turun kauppakorkeakoulu, Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, sarja A.

Väliverronen, Esa (1997): Julkisen keskustelun taito. Tiedotustutkimus 4/1997, 1–2.

Haastattelut ja luennot

Ajankohtaisen Kakkosen toimitussihteeri Jaakko Valaskiven luento Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksella 20.4.2001.

Keskisuomalaisen toimittaja Jarmo Ahosen haastattelu Keskisuomalaisessa 2.2.2001.

Keskisuomalaisen varapäätoimittaja Risto Pynnösen haastattelu Keskisuomalaisessa 6.2.2001.

Keskisuomalaisen vastaavan päätoimittajan Erkki Laatikaisen haastattelu Keskisuomalaisessa 13.2.2001.

LIITTEET

LIITE 1. Keskustelupalstan rakenne

Keskisuomalainen.net - Microsoft Internet Explorer

http://keskustelu.keskisuomalainen.fi/?aue=7

Keskisuomalainen.net

Tuoreita 5.4.2001 Keskustelun ohjesivu | Etusivu

Valitse keskustelualue: **Sana on vapaa**

Sana on vapaa

Keskustelua Juuri Sinua kiinnostavasta aiheesta!
Aloita keskustelu uudesta aiheesta >>

<< Edelliset

- Metsä-Serla vai m-real - Hot-Real 15.03.2001
- Homous on kuin vasenkätisyys - 14.03.2001
... Vs: Homous on kuin vasenkätisyys - Tate
- 15.03.2001 01:20
- Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - Jumalassa elava 11.03.2001
- lauantai ralli. - Jaakko 10.03.2001
... Vs: lauantai ralli. - mari 14.03.2001 08:53
- TV MAKSU - mk 04.03.2001
- Vs: Parisuhdelakiesitys lepää hataralla pohjalla - El kloonattu 07.03.2001
- Miksi vammaisena maksan elokuvista 110 mk? - 07.03.2001
... Vs: Miksi vammaisena maksan elokuvista 110 mk? - videovuokraaja 07.03.2001 10:34
... Vs: Miksi vammaisena maksan elokuvista
- 110 mk? - bb 30.03.2001 17:09
- Auttajan turvallisuus - Entinen samarialainen 04.03.2001
- Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - 04.03.2001
... Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - ei jumalaa 06.03.2001 09:12
... Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - Ville Laajanen 07.03.2001 15:49
... Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - Markku Tiitinen 20.03.2001 08:56
... Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - Antti Mantsinen 20.03.2001 11:14
... Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - Ville Laajanen 20.03.2001 16:26
... Vs: Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita - Tate 21.03.2001 12:05
... Vs: Elämän synty- ja

Elämän synty- ja kehitysopit ovat uskonasioita

Tervehdys arvoivat kehitysoppiin uskovat kijoittajat. Kertokaa meille uskovaistille miten tyhjistä voi syntyä materiaa joka räjähtää ja saa aikaan elämää? Miten kuolleesta materiaasta tulee elävää? Vai ovatko ne räjähtäneet hiukkaset aina olleet olemassa? Jos ne ovat aina olleet olemassa, niin miten todistatte sen? Tähän väittäte tietävänne, ette uskovanne. Tiedolle pitää olla jokin peruste. Jos uskotte niiden aina olleen olemassa (siis uskotte että pysty tietämään), niin kumpi usko on epätieteellisempää, usko aina olemassa oleviin hiukkasiin, vai usko aina olemassa olevaa Jumalaa? Kumpiakaan ei voida tieteellisesti todistaa. Eikö kehitysopin tuoksi pystytä esittämään empiirisiä tutkimuksia. Mihin uskonne perustuu?

Markku Tiitinen
Markku Tiitinen 20.03.2001

Jatka keskustelua:

Otsikko: _____
Vs: Elämän synty- ja

Teksti: _____

Nimi: _____
Mahdollinen nimimerkki: _____
Katuosoite: _____
Postinumero- ja postitoimipaikka: _____
Sähköposti: _____
Puhelin: _____

Kyllä kiitos! Minulle saa lähettää tietoa Keskisuomalaisen

LIITE 2. Keskustelupalstan etusivu

Keskisuomalainen.net - Microsoft Internet Explorer

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosit Työkalut Ohje

Edellinen - - - - - Etusivu Suosit Sivuhistoria

Osittain http://keskustelu.keskisuomalainen.fi/

Keskisuomalainen.net

Torstai 29.3.2001 Keskustelun ohjesivu | Etusivu

Välitse keskustelualue: **Päivän puheenaihe**

Keskustelun puheenjohtajana toimii tänään Marjaana Haapamäki.

Tervetuloa keskustelemaan Keskisuomalainen.netin keskustelupalstalle! Voit kommentoida täällä päivän puheenaihetta, Keskisuomalaisen pääkirjoituksia sekä Kansaa sanoo -palstan kirjoituksia. Sana on vapaa-alueella voit ottaa puheeksi minkä tahansa asian. Omat alueensa löytyy myös urheilulle, perheelle ja ihmissuhteille, politiikalle, taloudelle, ajankohtaisista aiheista lisätään tarpeen mukaan.

Keskustelualan puheenjohtaja tarkastaa viestit ennen julkaisua asiattomuusien välttämiseksi. Kirjoituksia voidaan lyhentää ja muokata luettavammiksi. Viestisi ei siis tule heti näkyviin, vaikka julkaisemmekin sen mahdollisimman pikaisesti!

Puheenjohtaja tarkastaa viestejä arkinen kello 10-18, mahdollisesti myös muina aikoina. Näin ollen itäisin, öisin ja viikonloppuisin lähetty viestit julkaistaan yleensä vasta seuraavana arkitamuna.

Asiattomuuksia, kuten kirotta ja henkilökohtaisia solvauksia sisältäviä viestejä ei julkaista. Toimimus korjaa tarvittaessa viestien kielteisiä. Seuranhaku- ja kaupantekitoimintuksissa ei myöskään julkaista tällä palstalla. Etään myöskään kirjoita viestjäsi ISOTILLA KIRJAIMILLA.

Henkilö- ja esotehtojen käyttäminen on pakollista, mutta ne pyyväät visusti vain toimituksen bedossa. Voit kirjoittaa palstalle nimimerkillä, mutta arvostamme oikealla nimellä esiintymistä! Keskustelualueella tulleita viestjä voidaan käyttää myös paperisen Keskisuomalaisen Puheenvuoro- ja Kansaa sanoo -palstoilla.

Päivän puheenaihe

Keskustelua Keskisuomalaisen nostamasta puheenaihetsta. Reilut sata kotiäitiä on jättännyt lahtovaroituksen eduskuntaan. Synnä on kotiäidien vähäinen arvostus, joka näkyy yhteiskunnan maksamassa tuessa: työttömyystuen minimi on 127 markkaa/päivä ja äitispäivärahan 60 markkaa/päivä. Nykyk äytänä ajaa lahtokolevien äiden mukaan pienten lasten äidit töihin, mistä heistä kaiken kukkuraksi syyllistetään. Mitä mieltä Sinä olet kotiäiden lahosta? Arvostetaanko kotiäitien työtä Suomessa liian vähän?

Pääkirjoitukset

Tällä palstalla voit kommentoida Keskisuomalaisen pääkirjoituksia. Keskustelut jatkuvat niin kauan kuin mielenkiintoa riittää.

Puheenvuorot

Keskisuomalaisen Puheenvuorot -palstan kirjoituksia. Voit jatkaa keskustelua tai kommentoida kirjoituksia, niiden alla olevalla lomakkeella.

Kansaa sanoo

Keskisuomalaisen Kansaa sanoo -palstalla julkaistuja kirjoituksia. Voit jatkaa keskustelua tai kommentoida kirjoituksia, niiden alla olevalla lomakkeella.

Sana on vapaa

Keskustelua juuri Sinua kiinnostavista aiheista!

Perhe ja ihmissuhteet

Keskustelua perhe-elämän ja ihmissuhteiden kierturoista.

Porinaa politiikasta

Keskustelua päivän politiikasta ja ikuisuusaiheista.

Urheilu

Tällä puhutaan kaikesta mikä liittyy urheiluun.

Netti ja kompuuterit

Tällä surfaillaan tietokoneiden maailmassa.

Luonto ja eläimet

Juttua lemmikkieläimistä, luonnon ilmiöistä ja ympäristöstä.

LIITE 3. Keskustelupalstan esittely ja ohjeet

Tervetuloa keskustelemaan Keski-suomalainen.netin keskustelupalstalle! Voit kommentoida täällä päivän puheenaihetta, Keski-suomalaisen pääkirjoituksia sekä Kansa sanoo -palstan kirjoituksia. Sana on vapaa -alueella voit ottaa puheeksi minkä tahansa asian. Omat alueensa löytyy myös urheilulle, perheelle ja ihmissuhteille, politiikalle, taloudelle, eläinten ystäville ja nettifriikeille. Uusia keskustelualueita ajankohtaisista aiheista lisätään tarpeen mukaan.

Keskustelualueen puheenjohtaja tarkastaa viestit ennen julkaisua asiattomuuksien välttämiseksi. Kirjoituksia voidaan lyhentää ja muokata luettavammiksi. Viestisi ei siis tule heti näkyviin, vaikka julkaisemmekin sen mahdollisimman pikaisesti!

Puheenjohtaja tarkastaa viestejä arkisin kello 10-18, mahdollisesti myös muina aikoina. Näin ollen iltaisin, öisin ja viikonloppuisin lähetetyt viestit julkaistaan yleensä vasta seuraavana arkipäivänä.

Asiattomuuksia, kuten kiroilua ja henkilökohtaisia solvauksia sisältäviä viestejä ei julkaista. Toimitus korjaa tarvittaessa viestien kieliasua. Seuranhaku- ja kaupantekoilmoituksia ei myöskään julkaista tällä palstalla. Ethän myöskään kirjoita viestejäsi ISOILLA KIRJAIMILLA.

Henkilö- ja osoitetietojen täyttäminen on pakollista, mutta ne pysyvät visusti vain toimituksen tiedossa. Voit kirjoittaa palstalle nimimerkillä, mutta arvostamme oikealla nimellä esiintymistä! Keskustelualueelle tulleita viestejä voidaan käyttää myös paperisen Keski-suomalaisen Puheenvuoro- ja Kansa sanoo -palstoilla.

Nettilehdelle uusi ilme, pikauutisia pitkin päivää

Uutuus löytyy osoitteesta Keskisuomalainen.net.

Risto Pynnönen

Täysin uusitut sivut avautuvat lukijoille tänään Keskisuomalaisen nettilehdessä. Tarjolla on nykykaisen ulkoasun lisäksi entistä laajempi sisältö. Myös osoite on muuttunut. Se on nyt Keskisuomalainen.net.

Uutta on myös se, että Keskisuomalaisen uudessa palvelussa sähköuutisia päivitetään jatkuvasti. Toimitus poimii uutisvirrasta päivittäin kymmeniä uutisia heti nähtäväksi.

Lukijoille tämä tarjoaa koko päivän kestävä uutispalvelun. He voivat aamulla syventyä ensiksi paperilehteen ja sitten päivällä työssä, koulussa tai missä kaikkialla ovatkin saada sähköisen lehden tuoreimmat tiedot iltamyöhään saakka.

Toimituksen tavoitteena on tuottaa erilaisia medioita lukijalle tämän tarpeiden mukaisesti. Niitä voi lukea myös ulkomailla tai liikkenteessä.

Monta mediaa samanaikaisesti

Keskisuomalainen avasi yhtenä ensimmäisistä sanomalehdistä internetjulkaisun syksyllä 1996. Sähköisiä medioita tehdään nyt uudella tavalla. Toimitus on hankkinut tietokonejärjestelmän, jonka avulla syntyvät samanaikaisesti niin paperilehti kuin erilaiset sähköiset uutiset. Paperilehteä tällä Utopiaksi ristityllä järjestelmällä on tehty jo loka-kuusta alkaen. Joulukuun alussa Keskisuomalainen toi markkinoille uuden wap-julkaisun kännyköihin. Nyt vuorossa on internetlehti.

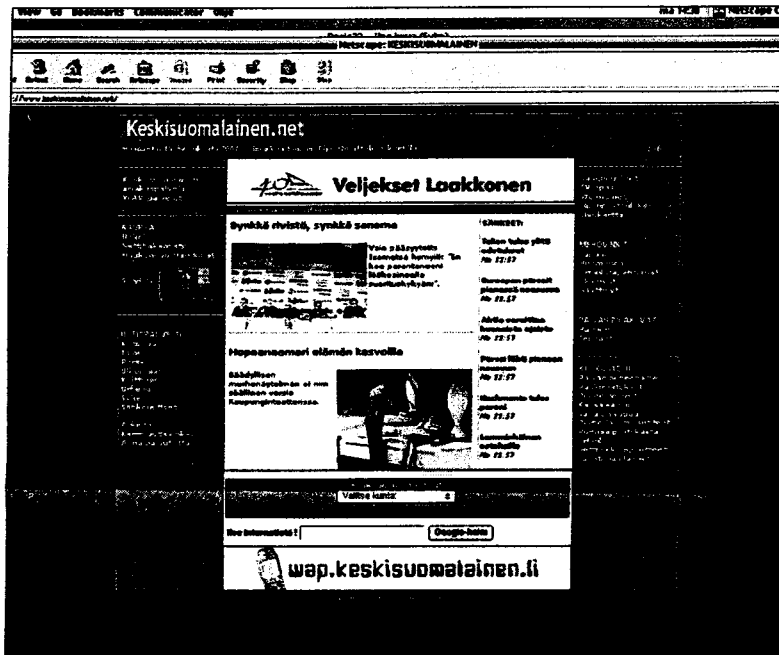
Takataskussa uutta ensi vuodeksi

Nettitoimituksen takataskussa on koko loppuvuodeksi uutta. Nyt maksuttomasti maisteltava Plus-palvelu siirtyy jo keväällä ainoastaan paperilehden tilaajien käyttöön. Kun nämä rekisteröityvät käyttäjiksi, he saavat myös erityisedut.

Voi olla eri mieltä pääkirjoituksesta

Uusi järjestelmä sisältää myös avoimen lukijakeskustelun. Nyt lukija voi kirjoittaa heti netin keskustelupalstoille mikä mieltä riippii.

Uusi kanava on auki myös pa-

Keskisuomalaisen lukijoilla on mahdollisuus perehtyä uudistuneilla nettisivuilla päivän uutistapahtumiin heti tuoreeltaan ja aiempaa monipuolisemmin.

Keskustelufoorumilla lukijan sana on vapaa

Matilda Haapamäki

Keskisuomalaisen uusilla verkkosivuilla aloittaa tiistaina toimintansa myös keskustelufoorumi, jossa lukijat voivat vaihtaa mielipiteitään kaikesta maan ja taivaan välillä.

Foorumilla on omat osastonsa poliitikalle, urheilulle, perheelle ja ihmisuhteille, tietokoneille, luonnolle ja lemmikkieläimille. Sana on vapaa -palstalla voi ottaa puheeksi minkä aiheen tahansa.

Lehden ja lukijoiden vuorovaikutusta

Päivän puheenaie -palstalla jatketaan keskustelua paperisen Keskisuomalaisen jutuista. Lisäksi palstalla voi kommentoida Keskisuomalaisen pääkirjoituksia, puheenvuoroja sekä Kansan-

sano -palstan kirjoituksia.

Keskustelun tarkoitus on hyödyttää sekä lukijoita että toimittajia. Lukijoille se tarjoaa helpon tavan vaihtaa mielipiteitä kiinnostavista asioista tai kommentoida Keskisuomalaisen juttuja. Kirjoitusten perässä on vastauslomake, josta mielipide lähtee foorumille napin painalluksella.

Toimituksessa me toivomme, että juttuaiheisiin saataisiin lukijoiden kommentteista entistä monipuolisempia näkökulmia. Toimittajalle kun ei välttämättä tule juttua kirjoittaessa kaikkia huomion arvoisia seikkoja mieleen. Lukijoiden viesteistä saamme myös tietoa siitä, mitkä asiat keskisuomalaisia kiinnostavat ja mistä olisi syytä tehdä juttua. Keskustelunaiheisiin voidaan myöhemmin palata paperisessa

Keskisuomalaisessa.

Pääkirjoitusten avaamisella keskustelulle halutaan viestittää, että lehti ei ole kaikkietävä. – Meillä on asioista jokin mielipide, ja tunnustamme, että lukijalla on yhtä arvokas mielipide. Olemme iloisia, jos hän sen myös meille kertoo, toteaa päätoimittaja Erkki Laatikainen.

Lukijoiden kommentit voivat muokata tulevia kannanottojamme pääkirjoitusten aiheista. Niistä saattaa löytyä uusia näkökulmia tai jatkoaiheita. Mielestäni se edistää sanomalehden elävyyttä, Laatikainen uskoo.

Puheenjohtaja kohtaa tulta

Vaikka kaikki viestit pääsevätkin keskustelualueella julki, foorumin puheenjohtaja tarkastaa

perilehden sisällön ruotimiseen. Jos päivän pääkirjoitus tai Laatikaisen kolumni ei miellytä, voit kertoa sen heti sähkölehdessä. Kehuakin saa. Samoin voit jatkaa siitä, mihin yleisön osaston palstoilla aamulla jäätin.

Näinä viikkoina toimitus ottaa käyttöön myös etätyöskentelyn. Tekstiä ja kuvia lähetetään sieltä missä tapahtuu mukana kannettavien tietokoneiden avulla. Näin lukijat saavat uutisensa vielä tuoreempina.

Miljoonan lukijan lehtiyhteistyötä

Uutta on myös sähköisten medioiden yhteistyö, jossa Keskisuomalainen on yhdessä Väli-Suomen lehtien kanssa. Teknistä ja sisällöllistä yhteistyötä varten on perustettu Arena Partners Oy, jossa ovat tiiviisti Kaleva Oulusta, Keskipohtijamaa Kokkolasta, Pohjalainen ja Vasabladet Vaasasta, Ilkka Seinäjoelta ja Savon Sanomat Kuopiosta. Lisäksi mukana on muitakin lehtiä tarpeensa mukaisesti.

Tämän joukon alue kattaa noin miljoona suomalaista, jolloin taloudelliset ja muut voimavarat ovat riittävät lähivuosien kilpailulle ja kehitystyölle.

viestit ennen julkaisua asiattomuksien välttämiseksi, koska lehti on vastuussa sivuillaan esiintyvistä materiaaleista. Tästä syystä kirjoitukset eivät tule välittömästi näkyviin, vaikka julkistammekin ne mahdollisimman pian.

Palstaa toimitetaan arkipäivisin kello 10–18, mutta mahdollisesti myös muina aikoina. Palstan puheenjohtaja on eräänlainen keskustelun isäntä tai emäntä, joka ohjailee ja edistää keskustelua tarvittaessa. Pyrimme myös hakemaan asiantuntijoita vastauksia lukijoiden esittämiin kysymyksiin.

Tervetuloa keskustelemaan Keskisuomalainen.netiin!

Foorumin osoite on <http://keskustelu.keskisuomalainen.fi/>.